

Geredigeerd woordelijk verslag van een openbaar verhoor van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag op 25 november 2020 in de Enquêtezaal van de Tweede Kamer te Den Haag.

Gehoord wordt **de heer M. Snel**.

Aanvang: 13.00 uur

Voorzitter: Kuiken

Griffier: Freriks

Verder zijn aanwezig de leden van de commissie Van Aalst, Belhaj, Van Dam, Van Kooten-Arissen, Van der Lee, Leijten en Van Wijngaarden,

en enkele medewerkers van de ambtelijke ondersteuning.

De **voorzitter**:

Goedemiddag, meneer Snel. Ik heet u welkom namens de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. U was van 26 oktober 2017 tot en met 18 december 2019 staatssecretaris van Financiën en in die hoedanigheid verantwoordelijk voor de uitvoering van de kinderopvangtoeslag door de Belastingdienst. In dit verhoor hebben we onder meer vragen over het rapport van de Nationale ombudsman Geen powerplay maar fair play en het tegemoetkomen van gedupeerde ouders. U wordt gehoord als getuige -- dat weet u -- en dit verhoor vindt plaats onder ede. Gaat u de eed of de belofte afleggen?

De heer **Snel**:

De belofte.

De **voorzitter**:

Prima. Ik vraag u met deze belofte te bevestigen dat u de gehele waarheid en niets anders dan de waarheid zal zeggen. Ik vraag u daarom te gaan staan: "Dat belof ik".

De heer **Snel**:

Dat belof ik.

De **voorzitter**:

U staat nu onder ede. U mag gaan zitten. U heeft ervoor gekozen om geen schriftelijke verklaring te overhandigen. Correct?

De heer **Snel**:

Dat klopt, ja.

De **voorzitter**:

Heeft u nog behoefte om een mondelinge toelichting te geven?

De heer **Snel**:

Nee.

De **voorzitter**:

Dit verhoor wordt afgenomen door mevrouw Van Kooten-Arissen en de heer Van der Lee. Wellicht heeft de heer Van Wijngaarden straks ook nog een vraag aan u. Ik geef nu als eerste het woord aan mevrouw Van Kooten-Arissen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Goedemiddag, meneer Snel. Ik wil u eerst wat vragen stellen over het overdrachtdossier. Welke informatie over de kinderopvangtoeslag zat er in het overdrachtdossier?

De heer **Snel**:

Ik denk dat het enige wat ik heb aangetroffen in het overdrachtdossier, en dat is een dossier van een soort top 100 aan dossiers die een rol kunnen gaan spelen, was dat eigenlijk alleen de directe financiering rond de kinderopvangtoeslag een onderwerp was.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Verder niets?

De heer **Snel**:

Nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Bent u door uw voorganger, staatssecretaris Wiebes, geïnformeerd over de kinderopvangtoeslag?

De heer **Snel**:

Nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Helemaal niet?

De heer **Snel**:

Nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In welke situaties kreeg u notities over de kinderopvangtoeslag toen u staatssecretaris was?

De heer **Snel**:

Ik heb denk ik uiteindelijk tientallen zo niet meer notities, heel erg veel ... In het begin ging het natuurlijk vooral om het NO-onderzoek, van de Nationale ombudsman, en wat we daaraan deden. Later werd het natuurlijk steeds meer gericht op wat er allemaal rond de CAF-zaken ging gebeuren. Maar dat zijn in de loop van de tijd vele, vele notities geweest.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In welke situaties vonden er besprekingen plaats over de kinderopvangtoeslag, met name in het begin?

De heer **Snel**:

Op allerlei manieren. Je hebt gewoon regulier overleg. Je hebt staven; daar komen dingen aan de orde. Je hebt Kamerdebatten; die bereid je voor. Er zijn notities die je soms afdoet, maar waar je soms wat meer vragen bij hebt en dan wil bespreken. Dus je zit op je kantoor, zoals dat vanochtend ook werd gezegd. Een heleboel informatie heb je tot je genomen. Soms zeg je: ik wil dat bespreken. En soms zeg je: dit snap ik en dat doe ik af.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dus ook in het begin toen u staatssecretaris was, ging het over de kinderopvangtoeslag?

De heer **Snel**:

Volgens mij vrij aan het begin. Ik denk dat het al in november was. Wij zijn eind oktober begonnen. Begin november kwam al een reactie op het NO-rapport. Althans ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, daar komen wij zo ook op.

De heer **Snel**:

Oké. Dus daar hebben we het over gehad.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wie waren er aanwezig bij die besprekingen?

De heer **Snel**:

Bij het rapport waren het vooral de mensen van de Belastingdienst en DGBel.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

En de andere bewindspersoon?

De **voorzitter**:

Excuus, ik had ermee moeten beginnen. Mag ik u vragen om afkortingen, dus woorden als staven, DGBel en NO, zo veel mogelijk te voorkomen, zodat het voor iedereen goed te volgen is? Ik snap dat het zo werkt, maar het is toch handig om het uitgebreid te doen.

Excuus. Mevrouw Van Kooten-Arissen.

De heer **Snel**:

Misschien is dat goed. Zeker als je alle stukken weer leest, dan kom je weer helemaal terug in diezelfde afkortingenwereld, om het zo maar te zeggen. Eens per week spreek je over algemene zaken: wat gebeurt er allemaal? Soms zijn er specifieke onderwerpen. Dan kan ik zelf vragen: zullen we daar eens over praten, want daar wil ik meer van weten. Rond het rapport van de Nationale ombudsman was een reactie geschreven door mijn dg van de Belastingdienst aan de Nationale ombudsman, en ook de Kamer wordt daar dan over geïnformeerd. Dus ik heb uiteindelijk ook een brief aan de Kamer gestuurd waarin ik zeg: dit is de reactie ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Daar komen we straks specifiek op.

De heer **Snel**:

... met alle aanbevelingen. Daar komen we zo meteen op. Maar dat was vooral in handen van ... Je hebt de Belastingdienst. Dat is echt de grote uitvoerende dienst. Je hebt op het ministerie ook een DG Belastingdienst. Dat zijn eigenlijk de mensen die in Den Haag zitten namens de Belastingdienst. Dat waren de mensen die ik het meest zag.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Hoe vaak had u daar gesprekken mee?

De heer **Snel**:

In zijn algemeenheid?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

En ook over de kinderopvangtoeslag.

De heer **Snel**:

Over de kinderopvangtoeslag in het begin nog niet zo heel veel, omdat daar ook geen aanleiding toe leek. Later veel meer.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In welke gevallen was de minister van Financiën aanwezig bij die gesprekken?

De heer **Snel**:

... Moet de microfoon onder mijn kin? Ik vind alles goed hoor, maar ...

De **voorzitter**:

Het is niet aan u persoonlijk, maar dat zorgt ervoor dat er wat minder ruis op de lijn is. Vandaar dat we hem iets naar beneden hebben gezet. Gaat u verder.

De heer **Snel**:

Of kan dat ding iets naar voren? Want als ik ... O, oké. Het is een beetje raar, maar goed. Gaat uw gang.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Mijn vraag was: in welke gevallen en hoe vaak was de minister daarbij aanwezig?

De heer **Snel**:

In het begin helemaal niet. Het is een verantwoordelijkheid van de staatssecretaris. Die heeft daar een eigen politieke verantwoordelijkheid voor. Dus ik kan me niet herinneren dat ik in de eerste maanden en zelfs eigenlijk ook nog tot ruim in 2018 hier heel veel contact met de minister over had, laat staan dat hij bij de besprekingen aanwezig was.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar hij was er wel bij aanwezig als het erover ging?

De heer **Snel**:

Nee dus.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Niet. In welke gevallen was de secretaris-generaal, mevrouw Manon Leijten, bij de besprekingen aanwezig?

De heer **Snel**:

In het begin denk ik ook niet. U moet weten, maar dat is u denk ik vorige week veel uitgelegd, dat de dg's hun eigen beleidsverantwoordelijkheid hebben. Dus in principe is het niet zo dat bij elk dossier de sg zomaar kan aansluiten of veel aansluit. Dat is denk ik ook niet nodig. Het kan soms wel zijn dat de sg geïnteresseerd is in een bepaalde situatie. Dan zegt ze: is het goed als ik erbij zit? Maar dat is in het begin zeker niet het geval geweest.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In welke gevallen was zij wel betrokken bij de notities over de kinderopvangtoeslag?

De heer **Snel**:

Betrokken bij? Een notitie wordt geschreven door een ambtenaar in een dienstonderdeel, dus hier door de mensen van DGBel, en gaat vervolgens door de lijn, dus via directeuren, dg's en de sg, naar de bewindspersonen. Dus betrokken? Zij krijgt die dingen langs. Ze zal het soms lezen. Ze zal het soms diep willen lezen en soms oppervlakkig; dat is een beetje aan de sg zelf. Dus ze krijgt het wel langs. Ik denk niet dat je mag verwachten dat ze alle notities die bij haar langskomen van a tot z inclusief bijlages altijd leest. Dat is ook niet de bedoeling.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat klinkt vrij vaag.

De heer **Snel**:

Dat is niet vaag bedoeld. Wat bedoelt u met die vraag "dat klinkt vrij vaag"?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik vraag u in welke gevallen zij bijvoorbeeld bij het opstellen van notities betrokken was.

De heer **Snel**:

Zij is dus geen auteur van die stukken. Zij heeft geen beleidsverantwoordelijkheid. Maar het gaat uiteindelijk via de parafenlijn, dus inclusief de sg, naar de bewindspersonen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik wil nog heel even heel specifiek weten in welke gevallen de minister van Financiën

aanwezig was bij de gesprekken over de kinderopvangtoeslag. Ik wil heel specifiek weten wanneer hij aanwezig was.

De heer **Snel**:

Heel specifiek? Specifieker dan ik net heb geantwoord, weet ik niet. In de eerste jaren over dit onderwerp helemaal niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Over welke periode heeft u het dan?

De heer **Snel**:

Ik denk dat de minister pas ergens vanaf mei, juni of zo 2019 ... Ik weet geeneens of hij dan bij ... Ik denk ook niet dat hij veel bij de vergaderingen was, maar ik denk wel dat ik op dat moment wat meer met hem terugkoppelde omdat het een belangrijker dossier aan het worden was.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar dat denkt u? Of weet u dat zeker?

De heer **Snel**:

Ik herinner me niet dat hij heel veel bij vergaderingen is geweest, nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar u heeft vast in uw voorbereiding op dit verhoor wel even het een en ander langs zien komen. En dan herinnert u zich misschien ook weer wanneer de minister wel en niet aanwezig was.

De heer **Snel**:

Nee, ik kan me voorbereiden, maar ik ken de stapel dossiers die u ook heeft. Ik heb er echt wel naar gekeken, maar het is niet zo dat ik nu allerlei data uit mijn hoofd weet: nou, het was toen op 14 november 2018 dat hij vijf minuten ergens bij aanschoof. Dat heb ik echt niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Vanaf wanneer, vanaf welke termijn koppelde u terug over de kinderopvangtoeslag?

De heer **Snel**:

Dat staat me niet meer precies bij. Die ontwikkeling gaat als volgt. In het begin zijn er allerlei dingen. Er zijn honderden dossiers. Er zijn 100 inwerkdossiers waar je mee bezig bent. Er gebeurt een actualiteit. Ook mij overkwam in de eerste week van alles rond de Paradise

Papers, om maar wat te zeggen. Dus je kiest een beetje je momenten. We zitten naast elkaar, dus je kan ook bij elkaar binnenlopen. En dat doe je soms ook op het moment dat er echt iets brandt, of je zegt: mag ik jouw hulp of raad of steun of gedachten hierover? Dan doe je dat. Maar het is niet zo dat je dagelijks vanaf dag één over alle dossiers die spelen met elkaar terugkoppelt. Dat is ook fairly impossible. Dat kan echt niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Niet over alle dossiers. Dat kan ik me heel goed voorstellen. Maar dit is natuurlijk een heel groot ding, ook voor u, geworden.

De heer **Snel**:

Geworden, ja. Maar wat ik probeer te beschrijven, is dat in het eerste jaar en eigenlijk -- maar daar gaan we zo hopelijk nog uitgebreid bij stilstaan -- tot in het begin en het voorjaar van 2019 dit niet een dossier was dat zo hoog speelde dat ik daar met de minister heel veel contact over had. Natuurlijk, we hadden staven en daar zullen ook vast een keer onderwerpen besproken zijn. Maar dit was geen groot onderwerp in het begin.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dus wat ik hieruit begrijp, is dat u eigenlijk vanaf het voorjaar van 2019 pas met de minister hierover sprak.

De heer **Snel**:

Ja, ik denk dat ... Als ik met de minister af en toe eens na een werkdag napraatte over dingen die ons bezighielden, dan zat dat veel meer op de reorganisatie van de Belastingdienst en alle problemen die we daar zagen dan op het dossier van een kinderopvangtoeslag.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar dit is zo'n groot onderwerp geworden. U kunt u toch wel achteraf herinneren wanneer u met dit prangende onderwerp naar de minister bent gegaan?

De heer **Snel**:

Ik probeer net uit te leggen: het was dus in het begin geen prangend onderwerp.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nee, maar vanaf dat het prangend werd, vraag ik u.

De heer **Snel**:

Nou, het werd denk ik ... Wanneer begon het mijn agenda echt te overheersen? Dat was denk ik vanaf het voorjaar 2019, eigenlijk -- nogmaals, daar gaan we het zo hopelijk veel over hebben -- vanaf het moment dat wij doorhadden wat er aan de hand was. In die tijd, in de hele aanloop daarnaartoe, kan ik mij niet herinneren dat ik ooit specifiek met de minister over dit onderwerp gesproken heb.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Dan ga ik door naar de aanbevelingen van de Ombudsman. Tweeënhalve maand voor uw aantreden verscheen het rapport Geen powerplay maar fair play van de Nationale ombudsman. In dat rapport is de Ombudsman zeer kritisch over de handelswijze van de Belastingdienst bij het stopzetten en het terugvorderen van de kinderopvangtoeslagen in de zogenaamde CAF 11-zaak. Wat dacht u toen u voor het eerst van dit rapport hoorde?

De heer **Snel**:

Dat was redelijk in het begin in mijn herinnering, dus ik denk begin november of zo al. We zaten er net. Er was een rapport geschreven. Er was een reactie nodig vanuit het ministerie. Ik herinner me dat ik het las en dat ik dacht: zo, dat is best pittig. Maar het goede nieuws was: wij nemen alle aanbevelingen van de NO over. Ik heb de excuses naar die ouders dat het allemaal zo lang duurde gegeven. Dat klinkt dan raar, maar daarmee hadden wij, dachten wij, grotendeels een probleem gesignaleerd, de aanbevelingen van de NO gewogen en overgenomen, en een aantal aanbevelingen moesten we nog uitwerken. Mijn gevoel was: dat is flink misgegaan in de uitvoering, die mensen zijn niet netjes behandeld, het duurde allemaal veel te lang. Daar waren inmiddels oplossingen voor bedacht. Die hebben we geaccordeerd, en daarmee leek op dat moment voor mij dat dossier ook weer minder belangrijk.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik heb uw overdrachtdossier op het punt van de kinderopvang voor mij. Er staat in de ambtelijke beleidsopvatting iets over de Nationale ombudsman. Heeft u dat niet gelezen?

De heer **Snel**:

Als het in mijn overdrachtdossier heeft gezeten, heb ik het vast destijds bekeken. Maar ik heb het nu niet gelezen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar u zegt dat u eigenlijk vanaf november ...

De heer **Snel**:

We zijn, wat was het, 26 oktober begonnen. Dus vrij snel nadat ik begonnen ben, werden er brieven gestuurd, volgens mij vanuit het DG, naar de Ombudsman. Die heb ik vervolgens naar de Kamer geleid. Ik heb aan de Kamer uitgelegd wat belangrijk was. Dat waren excuses en dat was het opvolgen van de aanbevelingen. Die aanbevelingen leidden er ook toe dat we dingen gingen veranderen. Het leek me heel goed dat we dat gingen doen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat klopt. Ongeveer twee weken na uw aantreden stuurt u de reactie van de Belastingdienst op de aanbevelingen van de Ombudsman naar de Kamer. Hoe werd u in de aanloop naar die reactie die opgesteld is door uw ambtenaren, geïnformeerd over het rapport?

De heer **Snel**:

Ik denk dat ik ... Dat weet ik niet meer precies. Ik vermoed ... Ik krijg het rapport. Ik krijg de oplegbrief: dit is de reactie die verstuurd is door de dg en we stellen voor dat u zo en zo naar de Kamer reageert. Ik denk dat ik het daar helemaal mee eens was, nogmaals, omdat het juiste maatregelen leken, zowel de excuses als de aanpassingen in ons stelsel, sorry, in de uitvoering.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik hoor u net zeggen dat mensen niet netjes waren behandeld. Vindt u dat een juiste kwalificatie, gezien hetgeen wat er allemaal gebeurd is met die mensen?

De heer **Snel**:

Nee. Helder, en volgens mij staat het ook redelijk goed in die bewoordingen. Die mensen werden gewoon van het kastje naar de muur gestuurd. Het duurde allemaal te lang en ze wisten niet waarom. Daar had de Ombudsman een kritisch rapport over geschreven. Ik was het met die kritiek van de Ombudsman eens en ik was het ook eens met de maatregelen die wij vervolgens namen. Daar hoorden ook die excuses bij, en die zijn ook in die brief gekomen. Maar ... Nou oké, punt.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Had u het idee dat u destijds door uw ambtenaren volledig werd geïnformeerd over het stopzetten en het terugvorderen van de kinderopvangtoeslagen in de CAF 11-zaken?

De heer **Snel**:

Ik heb het idee dat ... Het gaat om de reactie op die NO-brief? Ik heb het idee dat ik daar alle

informatie die nodig was ook kreeg van mijn ambtenaren. Op dat moment leek het ook logisch: er zijn aanbevelingen, die volg je op en dit is het beleid dat we inzetten.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

En ook in het algemeen?

De heer **Snel**:

Ja, in het algemeen heb ik heel lang ... We gaan er straks op terugkomen. Een van de grote ergernissen was natuurlijk: de ambtenaren geven mij informatie en na een paar weken of een paar maanden blijkt dat er nog weer aanvullende informatie is of dat de informatie iets anders moet worden gezien. Dus die ergernis kwam veel later, maar die had ik in het begin nog helemaal niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In uw overdrachtdossier wordt de Nationale ombudsman genoemd: "De Nationale ombudsman blijft aandacht vragen voor burgers die in de knel komen als gevolg van de hoge terugvorderingen." Dat stond dus inderdaad ook in uw overdrachtdossier.

De heer **Snel**:

Dat deel in het overdrachtdossier stond denk ik bij het memo over de directe financiering. De directe financiering was een onderdeel. Dat ging over de hoogte van de terugvordering. Het ging niet over fraude of rechtmatig of onrechtmatig. Het ging over het systeem. In een toeslagsysteem bevoorschot je iemand op basis van een door hem of haar ingevuld inkomen, maar achteraf blijkt dat inkomen of de situatie anders te zijn, en dan krijg je nabetalings en terugvorderingen. Dat was het probleem dat speelde. Dat stond helemaal los van de fraudezaak zoals die bij Dadim plaatsvond.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Het gaat ook ...

De heer **Snel**:

Althans, of het daar helemaal los van stond, dat kun je je achteraf nog wel afvragen. Maar op dat moment was er een dossier. Eén: het gaat over de uitvoering. Dat is slordig gebeurd, verschrikkelijk slecht; die ouders zijn niet geholpen. Dat is één probleem en daar moeten we wat aan doen. Het andere probleem zit aan de beleids- en wetgevingskant. Het systeem van toeslagen, inclusief het bevoorschotten en het later nabetalen of terugvorderen, dat systeem, die beleidsmatige kant werd in mijn overdrachtdossier wel als relevant genoemd en het punt

rond de uitvoering en de problemen daarbij niet. Ik denk, ik vermoed dat omdat u het heeft over terugvorderingen, u nu citeert uit het stuk dat ging over de directe financiering.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Er staat: "Het DGBD" ... Ik weet even niet wat ...

De heer **Snel**:

Dat is de Belastingdienst, het DG Belastingdienst.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, precies. Er staat over de toeslagenproblematiek: "Ambtelijke beleidsopvattingen. Aandachtspunt blijft het probleem van de terugvorderingsproblematiek die voortvloeit uit de systematiek van voorschotverlening en vaststelling achteraf." Dan gaat het even later ook over de Nationale ombudsman.

De heer **Snel**:

Ik denk dat dat ging over het memo -- dat herinner ik me ook niet helemaal precies, maar nog wel dat dat speelde -- dat ging over de directe financiering. Ik heb die lijst van 100 onderwerpen die genoemd werd. Dat weet ik na zoveel jaar ook niet meer, maar die ben ik dus weer even nagelopen. Daar stond dat memo wel in. Dat gaat over terugvorderen, dus uw quote lijkt daar ook wel betrekking op te hebben.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, maar het zit in uw overdrachtdossier. Het was geen memo.

De heer **Snel**:

Mag ik daar wat ... Volgens mij was mijn overdrachtdossier een set van heel veel pagina's met 100 onderwerpen die in bijliggende memo's werden uitgewerkt.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dit was onderwerp 88.

De heer **Snel**:

Dat geloof ik graag, maar volgens mij bestond dat overdrachtdossier uit memo's.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

We kunnen een semantische discussie gaan houden over of het een memo was of een overdrachtdossier, maar dit staat in uw overdrachtdossier.

De heer **Snel**:

Daar zijn we het over eens.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U zegt: de fraudezaak bij Dadim. Was Dadim een fraudezaak volgens u?

De heer **Snel**:

Sorry, was dat een ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Was het een fraudezaak volgens u, omdat u spreekt over de fraudezaak bij Dadim?

De heer **Snel**:

Het is volgens mij ... Er waren de bekende signalen. Daar ging een hoop mis. Als er werd gekeken bij de opvangouders bij dat bureau, dan was allerlei administratie niet op orde. Op dat moment kwamen er signalen van de GGD. Die werden opgevangen door de mensen van het CAF-team. Die zijn gaan bekijken: is hier sprake van fraude of niet? Die hebben uiteindelijk besloten, in overleg met Toeslagen: de kaart van fraude wordt niet uitgespeeld ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Er is geconstateerd naar mijn beleving dat er geen sprake was van fraude, dat er sprake was van administratieve onregelmatigheden, maar dat fraude niet geconstateerd werd.

De heer **Snel**:

Nee, dat is uiteindelijk de conclusie. Je gaat onderzoeken: hé, wat gebeurt daar, er zit van alles mis. Uiteindelijk hebben zij gezegd: dit is niet een fraudezaak, hier zit inderdaad vooral heel veel in de administratie mis. Daarom zijn ze door gaan zoeken bij de ouders. Dan komen we meer in de problematiek van CAF 11, dus het is een belangrijk moment daarin. Maar het feit of het fraude was of niet, was voor die ouders op dat moment uiteindelijk ook niet meer zo van belang. Dat was misschien juist wel pijnlijk aan het geheel, maar daar gaan we het zo meteen nog over hebben.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar het was geen fraudezaak. De Nationale ombudsman deed de aanbeveling om excuses aan te bieden aan de vraagouders die overlast hadden ondervonden van de aanpak van de Belastingdienst. Waarom besloot u in november 2017 om alleen excuses aan te bieden aan de ouders die wel recht hadden op de kinderopvangtoeslag en niet de anderen?

De heer **Snel**:

Dat leek mij in die tijd ook heel logisch. Er is een zaak. Er wordt gezegd: daar is van alles misgegaan. Sommige ouders daarvan zijn in beroep gegaan, in bezwaar gegaan. Die zijn het dus niet eens met het feit dat hun toeslag wordt afgepakt, om het zo maar te zeggen. Het ging er volgens mij om dat dat excuus was omdat het allemaal veel te lang duurde. Er werd die mensen nooit gezegd welke stukken ze moesten inleveren. Nogmaals, die hadden wat ik later ben gaan noemen geen schijn van kans. Maar op dat moment was het excuus natuurlijk bedoeld voor al die mensen die nog steeds zitten met dat probleem. Het excuus richten op die mensen was logisch.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar er waren toch veel meer mensen die nog zaten met dezelfde problemen? Dus waarom alleen excuses aanbieden aan de ouders die wel recht hadden op de kinderopvangtoeslag, terwijl de Nationale ombudsman iets heel anders aanbeval, hintte op algemene excuses?

De heer **Snel**:

Dat is denk ik uw conclusie. Dat is niet hoe ik daarnaar kijk. De Ombudsman, en dus onze hele reactie, ging over de manier waarop wij in de uitvoering -- het gaat dus niet over het toeslagenstelsel -- deze mensen hadden "aangereden", om het zo maar te zeggen. Dáár ging het om. Deze mensen die we hadden aangereden: het duurde allemaal te lang, het was onduidelijk wat ze moesten doen en er ging een heleboel mis. Die mensen moesten excuses hebben. Het was niet een oproep van de Ombudsman: bied aan alle toeslagontvangers excuses aan. Daar ging het helemaal niet om.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

De Nationale ombudsman deed ook een aanbeveling om ouders een tegemoetkoming te bieden voor het aangedane leed. Waarom besloot u in november 2017 deze aanbeveling niet over te nemen?

De heer **Snel**:

Dat was inderdaad een deel van de aanbeveling die we in ieder geval niet honderd procent hebben overgenomen. De vraag was: wat bedoel je dan met compensatie? Ik herinner me dat mij werd uitgelegd, en ook dat klonk logisch: als mensen uiteindelijk onterecht zijn behandeld -- daar heb je allerlei juridische procedures voor: het duurt te lang of wat dan ook -- dan kan er ook om een schadevergoeding worden gevraagd. Het is dan aan de rechter om die toe te kennen of niet. We hebben die weg nadrukkelijk opengehouden en ook gezegd: je zou daar eens goed naar moeten kijken. Maar we hebben niet gesproken over een soort tegemoetkoming zoals we die veel later wel zijn gaan vormgeven. Daar waren we op dat

moment nog niet over aan het nadenken, omdat we ook niet het idee hadden dat dat op dat moment ... Wij overzagen op dat moment nog niet, om het zo maar te zeggen, de ellende die we er later wel in zagen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

De Nationale ombudsman geeft aan dat er sprake is van een disproportionele reactie van Toeslagen op een signaal van mogelijke onrechtmatigheid, dat de harde aanpak grote financiële gevolgen voor een grote groep ouders zou hebben, dat dit door Toeslagen onvoldoende is erkend en er evenmin rekening mee is gehouden en dat het burgerperspectief onvoldoende is meegenomen. Naar aanleiding daarvan deed de Nationale ombudsman die vier aanbevelingen, waarin ook wordt gezegd: doe een algemene schadevergoeding.

De heer **Snel**:

Dat laatste herinner ik ... Volgens mij was dat niet het advies. Maar de Ombudsman had volledig gelijk in die analyse. Dat vond ik ook en dat vind ik nog steeds.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik geef het woord aan mijn buurman, de heer Van der Lee.

De heer **Van der Lee**:

Meneer Snel, ik wil nog even met u terugkomen op uw overdrachtdossier. Het was inderdaad punt 88. Dat gaat over de toeslagen over in zijn algemeenheid, de bevoorschotting en de directe financiering, maar het eindigt wel met een passage waarvan collega Van Kooten-Arissen net al een zin voorlas. Ik ga die herhalen, maar ik ga vooral ook nog de allerlaatste zin voorlezen. "De Nationale ombudsman blijft aandacht vragen voor burgers die in de knel komen als gevolg van hoge terugvorderingen. Vaak betreft het hier zaken van een aantal jaren geleden." "Vaak". Als je dat leest, denk je: hé, er zijn misschien ook nog zaken die nu nog steeds spelen. Dit raakte direct aan het rapport van de Ombudsman over de CAF 11-zaak die verschenen is voor uw aantreden en waar we net over hebben gesproken. In hindsight, want we praten nu met de kennis van nu: had die zin niet toen al argwaan moeten wekken?

De heer **Snel**:

Ik ben er enorm voor ... Dat zal ik zo hopelijk nog vijf keer kunnen zeggen; dat hebben al mijn voorgangers ook gezegd. Als we toen, in 2017, al die dingen hadden geweten die hier langs zijn gekomen, dan was het anders geweest. Maar het gaat ook wel heel ver vind ik om als je een dossier ... Er zijn 100 dossiers. Je hebt daar een paar uur voor en je bladert die

door. Ergens op het allerlaatst staat er vaak over het verleden, terugredenerend: dan zouden er misschien ... In alle eerlijkheid, dat heb ik niet zo gelezen en dat punt is niet zo ...

De heer **Van der Lee**:

Nee, maar het triggert ...

De heer **Snel**:

Er zijn stukken waarbij ik bij wijze van spreken denk: ja, daar voel ik inderdaad "hè". Maar bij dit zinnetje heb ik dat niet.

De heer **Van der Lee**:

Wij hebben dat stuk heel recent ontvangen en ik lees dat nu vanuit dit perspectief. Maar ik vind het wel een hele subtiele formulering. Met de kennis die ik nu heb, wekt dat argwaan, maar ik kan me voorstellen dat dat destijds anders was. Maar als ik nu de combinatie leg ... In dit memo gaat het vooral over de problematiek van de bevoorschotting en de hoge terugvorderingen in combinatie met een rapport dat laat zien dat er in de afhandeling heel veel dingen misgaan. U zei net "niet netjes behandelen", maar ...

De heer **Snel**:

Het is erger dan dat, maar er ging van alles ... Wat volgens mij de Ombudsman heel goed zegt ... Je hebt altijd een evenwicht in de fraudebestrijding en het burgerperspectief. Als ik harder ga werken op fraude, dan ga ik ook meer onschuldige mensen even aanhouden. Hij zegt: hier is de balans echt sterk doorgeslagen in het fraudeperspectief. Het zal wel niet goed zijn wat er is gebeurd; mag ik alles maar zien van u? Daar had de Ombudsman ontzettend gelijk in. Alleen, het zat heel erg in de manier waarop wij het als Belastingdienst -- of de Belastingdienst; dat "wij" klinkt alsof we er toen nog mee bezig waren -- het in 2013, 2014 heel sterk hadden gedaan. Daar was ik het mee eens. Maar er stond ook in: sinds 2016 doen we dat niet meer.

De heer **Van der Lee**:

Nee, goed. Dat is helder.

De heer **Snel**:

Of dat nou helemaal waar was, daar kunnen we het ook nog over hebben.

De heer **Van der Lee**:

Maar u neemt afstand van uw kwalificatie "niet netjes", want het gaat hier inderdaad niet over geluidsoverlast ...

De heer **Snel**:

Ja, dat was ...

De heer **Van der Lee**:

... maar over het probleem dat mensen duizenden euro's moeten terugbetalen en geen reactie krijgen op waarom en zo.

De heer **Snel**:

U heeft helemaal gelijk.

De heer **Van der Lee**:

Ik wil even doorgaan ... Nee, toch nog even, want ook dat is belangrijk. Woorden zijn belangrijk. Dadim is geen fraudezaak. Het CAF-team had ernaar gekeken en overlegd met de FIOD en het Openbaar Ministerie en concludeert: geen fraude. Er zijn administratieve tekortkomingen en we geven een advies -- geen opdracht, een advies -- richting Toeslagen. Ik zeg het nog even nadrukkelijk ...

De heer **Snel**:

U heeft helemaal gelijk.

De heer **Van der Lee**:

Daar moeten we in ons taalgebruik rekening mee houden. Ik ga even naar de directe financiering. Daar hebben we net met mevrouw Van Ark ook vrij uitvoerig over gesproken. Dat is volgens mij in de tijd de eerste klus die u oppakt. Daar gaat punt 88 uit uw overdrachtdossier in belangrijke mate over.

De heer **Snel**:

Mag ik nog even? Ik krijg opeens een ding over die zinnen wat toch bij mij blijft hangen. Had er ergens in die 100 stukken, in die 100 overdrachtdossiers één punt over de problemen rondom die terugvorderingen, over hoe onterecht ... Als ergens één memo was geweest, dan had ik die laatste zin van u ook wel opgepakt. Alleen, als er 100 dossiers zijn ... Je mag aan iemand 100 punten meegeven. Je gaat straks beginnen en in geen van deze 100 staat iets over deze problematiek. Dan heb ik die allerlaatste zin van memo 88 niet ... Dat probeer ik uit te leggen. Dat speelde nog een beetje in mijn hoofd.

De heer **Van der Lee**:

Dat kan ik me goed voorstellen. We gaan nog heel veel dingen bespreken. Dus alles wat in uw hoofd zit, halen we er graag uit. Ik zeg dat even, omdat wij met elkaar een puzzel aan het

leggen zijn met duizenden stukjes, waarvan we aan het begin al het gevoel hebben dat niet alle stukjes in de doos zitten. Die stukjes proberen we toch nog te vinden, en daar kunt u ons op veel punten bij helpen.

De heer **Snel**:

Ik ga enorm mijn best doen, want ik vind het ook heel belangrijk dat die puzzel wordt gelegd.

De heer **Van der Lee**:

Prima. Directe financiering. We hebben al een uitvoerige toelichting gekregen over de argumenten achter directe financiering. Waar ik met u over wil spreken, is het aanbod dat u heel snel doet, vlak na uw aantreden eigenlijk al, om als Belastingdienst eigenlijk dit hele probleem te gaan oplossen binnen de bestaande toeslagensystematiek en dan te kiezen voor een systeemverandering. Wat bracht u zo snel al tot dat aanbod?

De heer **Snel**:

Ik heb daarnet een deel meegeluisterd met het vorige verhoor. Collega Van Ark, of destijds collega Van Ark, beschrijft dat naar mijn mening heel goed. Zij had een opdracht, zij had volgens mij in eerste instantie zelfs misschien wel een voorkeur, om de uitvoering over te brengen van de Belastingdienst naar DUO. De kern van die wens was: hoe kunnen we het rond de bevoorschotting beter gaan doen?

De heer **Van der Lee**:

Dat hebben we allemaal gehoord. Het gaat nu even over: waarom deed u het aanbod?

De heer **Snel**:

Ik heb haar gewezen op het feit dat een hele grove wijziging in dat systeem, het omzetten van de uitvoering van de Belastingdienst naar DUO, een risicovolle, grote, echt een hele grote operatie is. Wij hebben er een aantal redenen voor gegeven waarom wij dat risicovol vonden. Die overleggen deden wij inderdaad vaak ook met mijn dg Belastingdienst, de heer Uijlenbroek, erbij, die daar ook veel naar had gekeken en in het verleden mee te maken had gehad. Die zei ook: echt, daar bestaan wel risico's. Het is uiteindelijk de call van de eigenaar, de opdrachtgever. Dus Van Ark mocht uiteindelijk zelf die beslissing nemen. Ik heb wel inderdaad tegen haar gezegd, nadat we er een paar keer heel lang en inhoudelijk over hadden gesproken: "Ik denk dat het risicovol is om het nu over te zetten. Bovendien, het punt dat we willen oplossen kunnen wij waarschijnlijk binnen het huidige stelsel een stuk beter maken." Ik herinner me ook nog dat we een presentatie of iets hadden waarin duidelijk werd gemaakt hoe groot die terugvorderingen en nabetalingen in het begin waren en dat je die

zag afnemen in de loop van de tijd. Kortom, de Belastingdienst leek steeds beter in staat die bevoorschotting op een goede manier te doen.

De heer **Van der Lee**:

Was dit nou uw eigen idee of kwam dit uit de dienst zelf? Kwam dit uit Toeslagen zelf, het voorstel om tegen Sociale Zaken te zeggen: wij kunnen dat beter gewoon hier bij Toeslagen doen?

De heer **Snel**:

Volgens mij ging dat hand in hand. De Belastingdienst zei: als dit het probleem is, dan moet je je afvragen of je zo'n hele grote wijziging wil doen en niet veel directer kan sturen op wat je wil. Ik was het daarmee eens, ook omdat ik zelf als ambtenaar wel heb meegemaakt: als je echt ... Soms denken we met z'n allen: er is iets verkeerd; door een superstelselwijziging gaan we alles veranderen en daarna is het probleem weg. Maar je schept vaak ook een hele hoop nieuwe problemen. Dus toen ...

De heer **Van der Lee**:

Ik heb mevrouw Van Ark net horen zeggen dat als zij geweten had wat ze nu weet, ze de Belastingdienst zo gewantrouwd zou hebben dat ze niet zou hebben gekozen voor de oplossing die is gekozen. Begrijpt u dat?

De heer **Snel**:

Nou, iedereen vertelt het zoals hij erin zit, dus dat begrijp ik. Als zij er zo in zit, dan is dat zo.

De heer **Van der Lee**:

Laat ik het dan anders vragen. Vindt u het niet overmoedig dat u destijds dat aanbod heeft gedaan, op basis van de kennis die u nu hebt?

De heer **Snel**:

Nee. Nee, dat denk ik niet. Of je moet ervoor kiezen, maar dat was een discussie die pas veel later bij mij helemaal diep doordrong, dat je de hele ... Pas helemaal op het eind ben ik gaan zeggen: we moeten van die toeslagenwetgeving af. Het is niet alleen bij de kinderopvang, maar eigenlijk overal waar we mensen eerst bevoorschotten, heel precies vragen om hun inkomen en het leven in te schatten. Dat is dan anders, helemaal omdat toeslagen vooral naar kwetsbare groepen gaan die het ook niet maar even op een spaarrekening kunnen zetten. Van dat systeem moet je je echt afvragen of je dat wil doorzetten, en dat heeft zijn langste tijd gehad. Dat vond ik toen nog niet.

De heer **Van der Lee**:

Oké. Dan heb ik nog een vraag over dit punt. Ik heb even getwijfeld of ik het moet vragen, maar ik vraag het toch. Ik vind het toch belangrijk om het plaatje zo compleet mogelijk te krijgen. Het invoeren van directe financiering zou als consequentie hebben gehad dat de uitvoering verlegd zou worden naar DUO en weg zou worden gehaald bij Toeslagen. Is dat juist?

De heer **Snel**:

Dat is juist.

De heer **Van der Lee**:

Zou dat een rol kunnen hebben gespeeld in de wens van de leiding van Toeslagen om het graag in eigen huis te willen houden?

De heer **Snel**:

Dat weet ik niet, maar ik zou zeggen: dat zou niet het belangrijkste moeten zijn.

De heer **Van der Lee**:

U hoeft voor mij niet te speculeren. Als u het niet weet, dan weet u het niet.

Ik ga even verder in de tijd, in hetzelfde jaar, 2018, oktober. Dan schrijft u aan de Kamer dat u excuses aanbiedt voor de tekortkomingen in deze casus en het gehele procesverloop in het project CAF 11. Waarom beperkt u de excuses nu niet tot een deel van de ouders, maar trekt u die excuses veel breder? Wat had u geleerd?

De heer **Snel**:

Inmiddels zijn we dan een jaar verder. In dat jaar hebben we heel veel tijd, ook in het politieke debat, besteed aan of er wel of geen telefoonnotities in dossiers zaten, of die dossiers compleet waren. Er kwam van alles vooral in de procesgang naar voren. Ook voor mij werd tegen die tijd steeds duidelijker ... We konden informatie niet vinden. Het was eigenlijk een jaar voor mij, de ergernis dat ik stukken niet kon vinden: hoe zat dat dan? Mijn benieuwdheid begon groter te worden en ik kreeg een hele hoop dingen niet scherp voor ogen. Inmiddels werd het beeld ook duidelijker dat ... Ik vond dat ... Toen zaten we overigens nog alleen op CAF 11. Dat was voor mij nog steeds de bron van waar het misging. Ik dacht: daar moeten we zo breed mogelijk ... Bijvoorbeeld, we gingen ook mensen die wel bezwaar maar niet beroep ... In het begin was het heel beperkt tot alleen de mensen die nog voor de rechter stonden. Steeds verder werd duidelijk dat die mensen in dat geval daarvoor

... Misschien hadden die weliswaar niet meer gereageerd, maar misschien hadden die ook wel helemaal geen zin meer om te reageren.

De heer **Van der Lee**:

U schrijft in uw brief dat u compensatie, een soort schadevergoeding -- geen compensatie, maar schadevergoeding -- wil geven aan ouders die getroffen zijn, maar eigenlijk alleen aan ouders die meer dan twee jaar hebben moeten wachten. Vond u dat nou in verhouding staan? Want het is ook niet zo'n heel hoog bedrag.

De heer **Snel**:

Nee, dat is waar. Het is goed dat u daarnaar vraagt. Ik heb me daarover namelijk enorm verbaasd toen ik met de juristen ging praten: wat is het maximale wettelijk toegestane bedrag dat ik hiervoor mag geven? Het antwoord was volgens mij € 500 per halfjaar of zo.

De heer **Van der Lee**:

Precies, dat klopt.

De heer **Snel**:

Daarvoor hadden we gezegd: ze kunnen het krijgen. En nu zeiden we: nee, het mag het maximale zijn binnen de wet. Dat was € 500. Ik weet nog wel dat ik dacht: dat is ook weinig.

De heer **Van der Lee**:

Bent u ook geïnformeerd over het aantal ouders uit de CAF 11-zaak die in aanmerking zouden komen voor deze schadevergoeding?

De heer **Snel**:

Eh ... Vast, denk ik. Dat zou een aantal ... Dat was niet iedereen, want ...

De heer **Van der Lee**:

Het waren er twintig.

De heer **Snel**:

In mijn beleving zouden het er meer zijn geweest, eerlijk gezegd. Ik dacht eerder dat het er richting de 100 waren. Maar inderdaad, we konden het helemaal afpellen. Maar goed, u heeft het waarschijnlijk onlangs gelezen. Dus als het er twintig zijn ... Mijn gevoel was dat het er meer waren, maar ...

De heer **Van der Lee**:

Dit is wat wij na enig zoeken ... Dat heeft best wel wat moeite gekost, maar op basis van onze reconstructie komt naar boven dat het slechts om twintig ouders ging.

De heer **Snel**:

Weet u op welk moment? Dat werden er meer, hè? Dus het kan zijn dat op een foto van dat moment het er twintig ... Ik weet het niet meer zeker, dus ik moet misschien ook niet speculeren. Maar mijn gevoel was dat het er wel meer waren dan twintig.

De heer **Van der Lee**:

Behalve op het punt van de bezwaarafhandeling waren er ook andere dingen fout gegaan. Heeft u ook overwogen om te kijken of daar niet een vorm van schadevergoeding voor zou moeten worden gegeven?

De heer **Snel**:

Nee.

De heer **Van der Lee**:

Dat is toen ook niet bij u opgekomen? Die € 500, dat heeft u uitgezocht: wat is het maximum? Maar andere onderwerpen niet?

De heer **Snel**:

Nee, want een van de grootste punten die in de wetstechniek echt fout gingen, was dat er dingen werden stopgezet in plaats van bevroren of geschorst. Volgens mij heeft u daar met de ambtelijke dienst helemaal over uitgeweid wat dan het verschil is. De facto betekende dat, is mij altijd uitgelegd, dat het langer duurde voordat vaak dezelfde conclusie zou worden getrokken. Of dat achteraf ook helemaal waar is, weet ik geeneens, maar dat was op dat moment het denken. Het ging met name om het enorme wachten, de onduidelijkheid. Die mensen hadden recht op hun toeslag, en het duurde maar en het duurde maar. Daarvoor werd dan een schadevergoeding aangevraagd.

De heer **Van der Lee**:

Even een laatste vraag op dit punt. U was zelf verbaasd over het beperkte bedrag dat u maximaal kon geven. Heeft u nog opdracht gegeven om te zoeken naar andere routes om wat royaler schade te kunnen vergoeden?

De heer **Snel**:

Nee, toen nog niet, want toen zat het vooral in de duur. Dat was ... Nee, en bovendien, het

zou ook echt niet binnen mijn kunnen zijn geweest om te zeggen: ik vind vanaf nu dat iedereen meer schadevergoeding moet krijgen op het moment dat ze een juridische procedure met de overheid hebben.

De heer **Van der Lee**:

Nee, maar de opdracht geven om uit te zoeken wat er allemaal nog zou kunnen, is nog de eerste stap, hè? Dat betekent niet dat je onmiddellijk de wet moet gaan overtreden, maar ...

De heer **Snel**:

Nou ja, misschien is het wel op dat moment ... Ik weet nog wel dat me dat bijstond, en dat is me echt helemaal uitgelegd hoe of wat. Het heeft hopelijk wel een zaadje geplant voor mijn discussies die ik ruim een halfjaar later zou hebben over schadevergoeding.

De heer **Van der Lee**:

Even nog één opmerking of vraag over die brief van oktober. We hebben ook kunnen reconstrueren dat u op een aantal punten aanscherpingen aanbrengt in de tekst. Ik zal ze even voorlezen, want dat geeft een beetje een beeld.

De heer **Snel**:

Welke brief was dat?

De heer **Van der Lee**:

Dat is de conceptversie van de brief die in oktober 2018 uitgaat. Het gaat over de uitgebreide excuses en de schadevergoeding. Daarin staat een passage "De afhandeling van die bezwaren heeft erg lang geduurd" en u verandert dat in "veel te lang geduurd". Uit de zinsnede "en is de menselijke maat soms ondergesneeuwd" haalt u het woord "soms" weg. En u verandert de zin "Het staat vast dat dit in de toekomst anders moet" in "Dit moet in de toekomst anders". Wij zien hier op meerdere punten dat u de brief aanscherpt. Mijn vraag is: had u de indruk dat uw ambtenaren de zaak toch wat onderschatten, de ernst daarvan?

De heer **Snel**:

Ik weet niet of ze de ernst onderschatten ...

De heer **Van der Lee**:

En voelde u daardoor de behoefte om deze aanscherpingen in de tekst aan te brengen?

De heer **Snel**:

Ik vond wel ... Dat wil ik niemand kwalijk nemen, maar de stijl, de manier waarop de

Belastingdienst brieven schreef, vond ik vaak veel te defensief. U haalt er een paar zinnen uit. Ik zou dat weer precies zo doen. Inmiddels weten we toch dat ... Doe dan niet alsof het ... Het is gewoon te veel verdedigend. Dat is zeker waar. Daar heb ik mij ... En dat weet ook iedereen, want we hebben het er natuurlijk ook bij de terugkoppeling geregeld over gehad. Ik vond dat defensieve niet passen bij de situatie.

De heer **Van der Lee**:

Dat betekent ook voortdurend reageren op dingen, niet proactief zijn en dingen klein houden. Is dat een patroon dat al bestond en dat we in dit dossier daarna vaak nog hebben gezien?

De heer **Snel**:

Ja, dat is in de kern iets wat ik helemaal op het laatst probeerde te tonen: hoe belangrijk cultuurverandering is. Ik weet dat de Kamer bepaald niet onder de indruk was: o, meneer Snel doet een cultuurprogrammaatje. Dit is de kern, maar daar gaan we later bij de lessons learned hopelijk ook nog even op in. Dit is de kern. Een dienst wordt aangevallen, deels heel erg terecht, soms ook in alle eerlijkheid op dingen wat onterecht was, en dat vonden wij ook. Je ziet als reactie dat er te defensief wordt gehandeld. Daarmee loop je het gevaar dat je eigenlijk voorbijgaat aan de kern. Onder die felle aanvallen zit natuurlijk een kern van waarheid. Die moet je proberen te pakken.

De heer **Van der Lee**:

Een ander element in die brief van oktober 2018 is ook een opdracht aan Toeslagen om de vaktechnische lijn te versterken. We hebben inmiddels geleerd dat dat betekent dat het juridisch geweten beter verankerd moet worden. We weten ook dat er een kwadrantenstructuur was in Toeslagen en dat er naast managementlijn geen verticale lijn was van vaktechniek. Is u, toen u die opdracht verstrekte naar aanleiding van het Ombudsmanrapport, ook verteld dat Toeslagen eerder al een poging had gedaan om die verticale lijn aan te brengen, maar daar binnen een halfjaar van was afgestapt?

De heer **Snel**:

Nee.

De heer **Van der Lee**:

Dat hebben wij gehoord van mevrouw Palmén, die was aangetrokken als coördinator. Er is u niet verteld dat die poging al eerder was gedaan?

De heer **Snel**:

Nee. Ik weet nog wel dat die vaktechnische inbedding echt een belangrijk punt was. Als je de

processtappen die wij in de loop van dat jaar, waar zoveel mis bleek te gaan ... Daar viel mijn broek ook weleens van af, om het zo maar te zeggen. Dan was er ergens een onderzoek geweest. Dan was er een vraag: dit komt voor de rechter. En dan werd er hulp gevraagd: wie kan ons daarbij helpen? En dan kwam men weer terug bij dat fraudeteam. Daar klopte geen meter van. Ik kende de situatie bij Blauw, zeg maar de Belastingdienst niet zijnde Toeslagen, veel beter. Daar was een heel systeem: als je het ergens mee oneens bent, dan ga je naar de inspecteur of je vraagt iemand naar de inspecteur te gaan.

De heer **Van der Lee**:

Ja, dat systeem bij Blauw kennen we. Daar is het juist verticaal ook georganiseerd.

De heer **Snel**:

Dat bestond helemaal niet bij Toeslagen. Dat vond ik onbestaanbaar. We hebben het eerder gehad over zo'n fabriek zonder menselijke maat. Nou, dit was een van dé voorbeelden en dat werd mij in de loop van dat jaar duidelijk. Je moet collega's kunnen bellen: ik heb hier een ingewikkeld probleem, jij hebt dit misschien in Noord-Groningen ook een keer meegemaakt, hoe heb jij dat opgelost? Die hele opzet bestond niet, is nooit ingebouwd bij Toeslagen.

De heer **Van der Lee**:

Maar dan constateer ik dat u naast het Ombudsmanrapport meerdere signalen kreeg dat een aantal zaken niet op orde waren, waardoor vaktechniek in Toeslagen net zo sterk verankerd moest worden als het bij Blauw gebruikelijk was.

De heer **Snel**:

2018 stond in mijn hoofd nog steeds helemaal in de uitvoering, wat er verkeerd was en op CAF 11. En dit was wel een van de punten die voor mij steeds duidelijker waren. Ik was blij dat ik kon zeggen: nu besluiten we "dit gaan we zo doen".

De heer **Van der Lee**:

Ja. Ik ga weer even verder. Er waren meerdere actiepunten in relatie tot het rapport van de Ombudsman. Een daarvan betrof ook: Kamervragen bezien met aandacht voor precedentwerking. "Kamervragen bezien met aandacht voor precedentwerking", dat was een intrigerende zin, zeker voor ons als Kamerleden.

De heer **Snel**:

Heb ik dat ergens aangegeven?

De heer **Van der Lee**:

Nee, dat is een actiepoint op basis van de opvolging van het rapport van de Ombudsman. Dat doet bij u geen belletje rinkelen zo te zien.

De heer **Snel**:

Nee.

De heer **Van der Lee**:

Maar dat betekent dus ook niet dat u op de hoogte was van het feit dat er misschien wat meer zaken speelden, CAF-gerelateerde zaken?

De heer **Snel**:

Nee. Daar kan ik duidelijk over zijn. Nee, dat was niet zo.

De heer **Van der Lee**:

U zegt in het plenaire debat van 21 maart 2019 -- we maken even een sprongetje in de tijd -- toe de Auditdienst van het Rijk onderzoek te laten doen naar overige CAF-zaken. CAF is dus het Combiteam Aanpak Facilitators. Waarom heeft u niet eerder initiatief genomen om onderzoek te doen naar overige CAF-zaken?

De heer **Snel**:

Dat is eigenlijk de kern van waar het in het begin fout gaat. Ik concentreer mij met het team heel erg op CAF 11. Overigens duurde het volgens mij nog maanden voordat ik wist dat dit CAF 11 heette. Het was nog een lange zoektocht naar Kamervragen over CAF 11 Hawaï. Volgens mij kwam ik er pas in de loop van 2018 eindelijk achter hoe dat zat. Toen waren er meer zaken, maar daarvan werd mij duidelijk gemaakt: nee, CAF 11, dat is ook die zaak van de Ombudsman; daar zijn dingen heel erg misgegaan. Pas toen wij ... Dat is dan in maart, maar eigenlijk vrij snel nadat er signalen waren: zou het niet zo kunnen zijn ... Dat is eigenlijk de eerste vraag die je normaal gesproken hebt. Er gebeurt iets, je loopt ergens tegenaan, er gaat iets mis en je denkt: o, kan dat dan nog vaker gebeurd zijn? Eerst was het idee van niet, en later begon ik, en ik denk ook mensen in de dienst, te twijfelen of dat zo was. Op een gegeven moment zei ik: nu moeten we dat gewoon helder hebben, dus ik wil gewoon bekijken of dit misschien niet in meer zaken zo speelt.

De heer **Van der Lee**:

Hier komt in ons onderzoek ook weer een intrigerende conceptbrief naar boven die afwijkt van de definitieve brief. Er is namelijk een vrij cruciale passage uit de conceptbrief verdwenen. Die zal ik even voorlezen. Het gaat dus over een conceptbrief van 20 maart

2019: "Met uw Kamer vind ik het wel belangrijk om elke vorm van onduidelijkheid weg te nemen. Daarom zeg ik u toe de andere CAF-zaken van Toeslagen te onderzoeken en duidelijkheid te krijgen over de vraag of toeslagengerechtigden in die zaken onzorgvuldig behandeld zijn." Die zin staat in de conceptbrief van 20 maart 2019, maar komt niet voor in de brief die naar de Kamer is gegaan. Hoe kan dat?

De heer **Snel**:

Ik weet ... Heb ik die conceptbrief gezien? Ik weet het niet.

De heer **Van der Lee**:

Het was uw departement, hè? Wij als Kamer worden ...

De heer **Snel**:

Ik denk dat u een beter dossier heeft dan ik op dit punt. Er zijn vast nog veel meer dingen in concept ... Ik weet ... Maar ik heb uiteindelijk toch ook toegezegd dat ik dat ging doen? Of niet?

De heer **Van der Lee**:

Ja, maar dat was denk ik in het debat zelf en niet in de brief die was voorbereid voor het debat. Dat vinden wij merkwaardig.

De heer **Snel**:

Ja, ik ook. Ik weet niet wat ... Aan wie deed ... Nou, ik weet het niet. Mijn gevoel is: dat was wel de tijd dat precies die zaken speelden. Er was voor mij geen twijfel aan, of ik nou een toezegging in de Kamer heb gedaan of dat het in die brief stond: dit was wat we gingen doen. We wilden weten: is dit nou een geïsoleerde casus of niet?

De heer **Van der Lee**:

U heeft gewoon geen flauw idee waarom iemand deze passage uit die brief heeft weggehaald?

De heer **Snel**:

Nee. Nee, dat zou echt gokken worden. Ik weet het gewoon niet meer.

De heer **Van der Lee**:

U zegt dat wel toe in het debat, maar u zegt in het debat ook dat het verstandig is ... Of eigenlijk vraagt u zich af waarom niet eerder is besloten om met de ouders te spreken.

Eigenlijk is het naar ons gevoel vooral de Kamer die u dan vraagt: ga eens met die ouders praten. Klopt dat? Is dat een goede weergave?

De heer **Snel**:

Dat is absoluut waar, ja.

De heer **Van der Lee**:

In hoeverre hebben die gesprekken uw blik op de zaak veranderd?

De heer **Snel**:

Die gesprekken heb ik volgens mij op 11 juni gehad. Er was een groep ouders ... In mei zijn er gesprekken geweest met de directeur Toeslagen. Een van de dingen die ik ...

De heer **Van der Lee**:

We gaan straks nog de dagen van 4 tot en met 11 juni reconstrueren. Mijn vraag is nu even precies: veranderde dat gesprek met de ouders uw blik?

De heer **Snel**:

Dat bevestigde met name ... Voor die 11de, in de dagen daarvoor, had ik al besloten wat mijn inzet zou zijn, en dat was dat die ouders recht gedaan moest worden. Dat stond voor mij als een paal boven water. Ik wilde natuurlijk, ook met het oog op het gesprek met die ouders, dat dat gewoon werd afgerond, dat ik de ruimte kreeg om dat te doen. Want ik wou tegen die ouders zeggen: ik kan over een individuele casus nooit iets zeggen, maar ik kan u wel zeggen "iedereen die hier door de Belastingdienst zo is aangereden, moet recht worden gedaan". Dat was ... Maar oké, we komen straks denk ik wel op hoe dat ging.

De heer **Van der Lee**:

En als dat gesprek eerder had plaatsgevonden, dan had u ook eerder geacteerd hierop?

De heer **Snel**:

Stel nu, in die hypothese, dat ik in mei die gesprekken had gehad en dat ik net zo veel dagen voor mei al die informatie had gehad die ik begin juni had. We gaan het er zo over hebben hoe dat dan kwam. Als dat moment überhaupt een jaar eerder was geweest, als dat moment in januari 2018 was geweest, had dat ook kunnen gebeuren. Maar het is nooit gebeurd. Dat gesprek met die ouders was indringend, maakte mij er nog meer van overtuigd dat we hoe dan ook alles uit de kast moesten gaan halen om die ouders recht te doen, niet alleen met de excuses die ik daar natuurlijk ook heb aangeboden, maar met meer dan dat en ook meer dan die € 500. Echt ouders die met al die problemen jarenlang, keer op keer niet gehoord

werden, tegen een muur van de overheid hebben aangelopen. Vanaf dat moment was het voor mij helder: daar ga ik wat aan doen.

De heer **Van der Lee**:

Ik stel u nog één vraag en dan geef ik het woord weer aan mijn collega. Het feit dat u eigenlijk onder druk van de Kamer met de ouders gaat praten, staat in die zin een beetje symbool, denk ik, voor een Belastingdienst die te weinig contact heeft met de burgers waarvoor ze het werk doen, zeker bij Toeslagen als het gaat om geld uitkeren. Het is terecht dat u het belang van vaktechniek heeft benadrukt. Maar het omgaan met klachten en bezwaren en het belangrijke signaal dat er in positieve zin kan zijn: had dat ook niet veel beter verankerd moeten worden in uw organisatie?

De heer **Snel**:

Ja, natuurlijk. De kern van wat er misgaat, is dat er een systeem is gebouwd bij Toeslagen zonder een greintje, een druppeltje menselijke maat. Het is een fabriek. Daar hadden we het net ook al even over. Waar je bij de Belastingen nog iets van een soort overleg hebt, is hier een vinklijst. Als je ergens -- dit zeg ik met wat ik inmiddels en toen weet -- dat vinkje niet goed aanzet ... Dan gaat het er nog niet eens om of het fraude is of niet. Dat was eigenlijk helemaal niet relevant. Het is gewoon niet goed ingevuld, hupsakee, weg met die toeslag.

De heer **Van der Lee**:

Heel goed. Ik ga weer even naar mijn collega.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik heb toch nog even een vraag over de CAF 11-ouders. Dat waren er twintig, zo werd gesteld in oktober 2018. Later is dat inderdaad opgehoogd naar 95, maar op dat moment waren er twintig bekend.

De heer **Snel**:

Die die tegemoetkoming kregen, want er waren meer ouders, 302 of 308 ouders, bij de CAF-zaak betrokken. Maar u heeft het nu denk ik over degenen die ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

De schadevergoeding, die in aanmerking zouden komen voor de schadevergoeding.

De heer **Snel**:

Oké, maar voor alle helderheid.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

In oktober 2018. In het kader van de Kamerbrief van 11 oktober 2018 krijgt u een aantal beslispunten voorgelegd, onder andere over het excuses maken aan alle ouders en de schadevergoeding. U wordt daarbij ook geïnformeerd dat het gaat om twintig ouders die voor een dergelijke schadevergoeding in aanmerking komen. Mijn vraag is: waarom wordt dat niet in de Kamerbrief vermeld en niet aan de Kamer vermeld in oktober 2018? Want u wist het wel.

De heer Snel:

Ja, maar het is niet zo dat alles wat ik de hele dag weet in een Kamerbrief gaat. Volgens mij is het belangrijkste ... Dat blijkt ook, want het loopt op. Stel nu dat ik in die Kamerbrief had geschreven dat "en twintig ouders krijgen een schadevergoeding" en dat het er een week later 42 bleken te zijn, dan weet ik al precies hoe dat zou gaan lopen in de Kamer: dat ik het weer onjuist had gedaan, et cetera, et cetera. Volgens mij is het volstrekt helder dat de bedoeling was, toen nog binnen die wettelijke kaders -- veel te smal; daar zijn we het allemaal over eens -- dat iedereen waarvan het langer duurde dan zoveel jaar die schadevergoeding kreeg. Naar mijn gevoel waren dat er meer dan twintig, maar blijkbaar waren het er op dat moment nog twintig.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Ja. U bent er echt expliciet over geïnformeerd dat het ging om CAF 11-ouders; dat waren er dan dus twintig. Maar u had toch ook kunnen zeggen in de brief of in de Kamer: "We zijn nog aan het uitzoeken hoeveel ouders hiervoor in aanmerking kunnen komen. Op dit moment ben ik geïnformeerd dat dat er ongeveer twintig zijn, maar ik kom later met een update." Waarom is dat getal van twintig, waar u wel over bent geïnformeerd, niet met de Kamer gedeeld?

De heer Snel:

U heeft helemaal ... Dat had ik ook wel kunnen doen. Er is niks vervelends aan om dat wel te melden. Ik denk dat ... Ik weet het ook niet meer precies, maar ik neem aan dat wij hebben aangegeven wat ons beleid was, wat we gingen doen. Het noemen van nummers, van aantallen die nog in beweging waren, was in ieder geval niet iets wat ik graag deed in Kamerdebatten.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Dan wil ik met u naar de uitspraak van de Raad van State in april 2019. Op 24 april 2019 oordeelt de Raad van State dat de Belastingdienst niet de hele kinderopvangtoeslag mag terugvorderen als een klein deel van de kosten niet is betaald. Op 3 mei 2019 krijgt u een

notitie over die uitspraak. De Raad van State nuanceerde de alles-of-nietsbenadering in zijn uitspraak, zodat bij kleine verschillen niet alles hoeft te worden teruggevorderd. U bent er verbaasd over dat in deze zaak de Belastingdienst onvoldoende ruimte zag voor een soepele houding en dat de ouder niet goed geïnformeerd wordt. U was in de veronderstelling dat er ruimhartig beleid was beloofd. Hoe verklaart u dat dit niet is gebeurd?

De heer **Snel**:

Daar heb ik geen verklaring voor. Het is in ieder geval helder. Op dat moment is dat weer zo'n ... Op dat moment pas is dat weer zo'n licht dat aangaat. Het hele idee van het proportioneel terugvorderen was namelijk tot dat moment nog helemaal geen thema in de discussies geweest. Dus hier kom ik erachter dat blijkbaar zelfs ... De Raad van State doet een uitspraak over: als je niet je volledige eigen bijdrage of aan al die kruisjes hebt voldaan, dan kan je hele toeslag worden teruggevorderd. Dat klonk zo ... Dat klonk bijna bizar. Dus ik dacht: hè, we waren toch ruimhartiger geworden sinds de tijd dat we met de afrondingen bezig waren geweest? Maar blijkbaar was het dus nog helemaal niet zo ruimhartig. Eigenlijk zei de Raad van State: je kan je best afvragen ... Volgens mij was dit ook de uitspraak van de Raad van State: als je je eigen bijdrage niet helemaal betaalt, maar de andere wel ... Was dat deze of die daarna? In ieder geval, dit was volgens mij zo'n moment dat de Raad van State eigenlijk voor het eerst na al die jaren iets van ruimte liet voor de uitvoering om daar zelf een inkleuring aan te geven. Dat was een ontzettend belangrijk moment, want voor die tijd leek het zo te zijn ... Dat hebben de mensen uit de uitvoering hier ook verteld, en in die veronderstelling leefde ik ook nog. Eigenlijk hadden ze daar helemaal niet zo veel ruimte in. Hier zei de Raad van State eigenlijk: nou, ik denk dat hier wel degelijk ruimte voor was. Dat was een belangrijk moment, ook voor ons. Dat is eigenlijk het startpunt geweest, ook voor Donner en voor het idee van ... Dus hiervoor was alles uitvoering in mijn hoofd. En dit was het moment dat ik ook begon te denken: het is de combinatie van uitvoering maar ook wetgeving. Dus dit was eigenlijk voor het eerst dat ik het zelf ook verbreedde naar: hoe werkt dan eigenlijk die hele wet op toeslagen en hoe zit dat dan?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wat heeft u er zelf aan gedaan om te zorgen dat de Belastingdienst zich soepeler ging opstellen bij dit soort zaken?

De heer **Snel**:

Ik heb nog een keer aangegeven in alle processtukken -- ik weet niet of dat hetzelfde Kamerdebat was of een ander Kamerdebat -- dat ik van onze mensen verwachtte dat zij ruimhartig zouden kijken in die rechtszaken. Dus ik vond dat ze bij twijfel, ook al hadden ze

met de wet in hun hand kunnen zeggen "u heeft er geen recht op", ook zouden moeten overwegen of ze die ruimte wel hadden om uiteraard begunstigend richting die ouders te kunnen optreden. Ik denk dat ik hier dacht: hè, is dat dan niet gebeurd?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Het gaat om de notitie van 3 mei 2019 aan u waarin het gaat over de uitspraak van de Raad van State. Daar heeft u een aantal dingen bij geschreven. U merkte ook op dat bij kleine afwijkingen niet geconcludeerd moet worden dat de ouder niet aan de vereisten heeft voldaan. Kunt u dat toelichten?

De heer **Snel**:

Kunt u dat nog een keer herhalen? Schreef ik dat erbij? Of stond dat in de notitie?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, dat stond in de notitie bij de passage: "In kinderopvangtoeslagen waarin de toeslagbeschikking inmiddels onherroepelijk vaststaan kan de aangepaste benadering van de Raad van State in beginsel niet meer worden toegepast. U heeft de mogelijkheid hierop beleidsmatig een uitzondering te maken", wordt aan u geschreven. "Het laten doorwerken van nieuwe jurisprudentie naar afgesloten zaken is echter niet gebruikelijk. Op dit moment wordt in kaart gebracht wat de uitvoeringsconsequenties en de mogelijke uitstralingseffecten van een dergelijke uitzondering zouden zijn." U merkt daarbij op "bij kleine delta wel toekennen", dus bij kleine afwijkingen moet niet geconcludeerd worden dat niet aan de vereisten is voldaan.

De heer **Snel**:

Nee, dat klopt. Ik vond dus, wat je ook van die hele juridische discussie daarachter vond, dat als duidelijk is dat het geen kwade opzet of wat dan ook was bij die mensen maar slechts een kleine afwijking ... dat ik denk: hup, toekennen die toeslag. Ik vond echt, echt dat we daarvanaf moesten. Dat alineaatje in de brief dat u beschreef, gaat vooral over: kan je eigenlijk -- dat was natuurlijk een hele tijd een belangrijk thema -- als de rechter al een uitspraak heeft gedaan of iemand wel of geen recht op een toeslag had, nog met terugwerkende kracht zeggen "nou, ik vind dat ze alsnog recht hadden op een toeslag", terwijl de rechter al heeft gezegd dat het niet zo was? Dit is een moment dat ik begin door te vragen, omdat de Raad van State voor mijn gevoel daar ook voor het eerst iets van ruimte voor liet: kan dat eigenlijk wel, kunnen we dat doen en wat betekent dat dan? Daar komt straks ook de hele discussie rond precedentwerking: als je bij de ene beschikking kan zeggen "nou, weet je wat, ik weet dat de hele rechtsgang is geweest, er is al een uitkomst, maar ik ga nu toch besluiten dat het anders is" -- dat is natuurlijk niet zo ingewikkeld -- dan

gaan al die andere mensen ... "ho ho, ik had ook een rechtszaak lopen, waarom werd er dan bij mij niet opeens door iemand verteld dat het anders kon?" Maar het was natuurlijk juridisch, vond ik, wel heel interessant. Dat wordt later in oktober nog veel interessanter, want dan zet de Raad van State opeens die deur helemaal open: dat je ook, zeg maar, soms met terugwerkende kracht dingen kunt vaststellen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, daar komen we nog op.

De heer **Snel**:

Maar dit was wel het eerste stukje dat op dat punt ook voor die ouders hoop bood of kon bieden.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Bij dezelfde notitie staat ... Over de aanpassing van de uitspraak van de Raad van State schrijven uw ambtenaren dat voorkomen moet worden dat er een glijdende schaal ontstaat. "Zodoende luistert de invulling van de relatief kleine openstaande bedragen nauw, ook om ongelijke behandeling te voorkomen." U merkt daarbij op: "Het is toch bekijken hoe we dit werkbaar kunnen maken." Kunnen we hieruit opmaken dat u graag een soepelere lijn wilde hanteren ten aanzien van die alles-of-nietsbenadering, maar dat uw ambtenaren vooral wezen op de risico's daarvan?

De heer **Snel**:

Ja, dat is ook hun rol, om te wijzen op de risico's, maar desalniettemin wou ik dat risico lopen en nemen. Dus ik wist wel ... Dat was wel vaker: als we iets wilden, kwamen er een hoop juridische argumenten waarom iets -- vaak, in alle eerlijkheid -- níét kon. En ik weet ook dat ik weleens daar aan tafel heb gezeten: maar kan iemand me dan een keer vertellen hoe iets juridisch wél kan? Dat is natuurlijk ingewikkelder en dan neem je risico, want dan heb je jurisprudentie en dan wordt het allemaal heel ingewikkeld. Hier had ik echt het idee: ja, ik vind het zo logisch dat wij proberen hier nou geen punt van te maken, doe dat nou maar gewoon en als we het achteraf fout doen volgens de rechter, horen we het dan wel. Ik snap wel dat zij er dan op wijzen: wat is dan een afronding, vindt u € 50 nog een afronding, € 100, vindt u € 150 ...? Ja, I don't know. Ik zei alleen: probeer het nou werkbaar te maken.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik wil even met u naar de instelling van de commissie-Donner. Op 9 mei 2019 krijgt u een notitie voor uw telefoongesprek met de heer Donner over het instellen van deze adviescommissie. Was dit uw initiatief?

De heer **Snel**:

Voor het instellen van die commissie?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja.

De heer **Snel**:

Nee. Ik denk dat na die uitspraak van de Raad van State en het feit dat we nog veel punten open hadden staan, er wel een sterke behoefte was aan iemand van buiten om ons daarbij te helpen, ook omdat er anders het idee naar buiten zou bestaan: zij zijn zich ... De wc-eendmetafoor, om het zo maar te zeggen: nou, ze hebben voor zichzelf een oplossing gevonden. Ik vond zelf dat het ook verstandig was om externen ... Mijn herinnering is, denk ik, dat de sg misschien wel het eerst heel concreet zei "zou je niets moeten doen?" en dat de dg uiteindelijk, toen we daarover aan het filosoferen waren: hoe kunnen we dit het beste doen en wat zou de opdracht zijn ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat was de sg, mevrouw Manon Leijten?

De heer **Snel**:

Dat was Leijten, ja, en Uijlenbroek was volgens mij degene die zei: we zouden Donner kunnen vragen, want die heeft hier wel heel erg veel ervaring en verstand van. Dat vond ik een ontzettend goed idee, omdat je daarmee ook liet zien -- dat is geen lichtgewicht, om het zo maar te zeggen -- dat we hiermee ook konden onderstrepen hoe belangrijk we het vonden dat hier een oplossing voor gevonden zou gaan worden.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U wordt geadviseerd om de in te stellen adviescommissie opdracht te geven om te kijken naar alle CAF-zaken bij Toeslagen. Wat wist u op dat moment over alle zaken?

De heer **Snel**:

Nou, de ADR was inmiddels volgens mij bezig om te kijken hoe dat allemaal zat. Wij wisten nog niet veel. Ik denk dat we tegen die tijd wel wisten dat er meer CAF-zaken waren, maar het idee was nog steeds ... Ik heb dat ook weleens getoetst, bijvoorbeeld ook bij de Ombudsman. Ik heb hem gebeld: heb jij nou het idee ...? Want het bleef toch wel een beetje hangen of er nou nog meer zaken waren; toen nog steeds binnen CAF, nog niet op andere groepen. Het zwartboek, de opzet/grove schuld: die kwamen later. Maar rond die CAF-zaken: zijn er nou andere CAF-zaken waarin dezelfde dingen zo ontzettend misgaan? Ook ik

had dat idee nog niet. Ik kreeg die signalen ook niet vanuit de dienst. De signalen waren niet bij de Ombudsman. De signalen waren ook niet bij andere Colleges van Staat of vanuit de briefselectie, dus wij wisten nog steeds niet dat er een geval was waarin het net zo speelde. Later -- dat weet ik niet meer precies, maar ik denk dat het pas na Donner en de hele juni-omgang is -- kwamen op een gegeven moment CAF 16, of CAF 1601, en de andere CAF-zaak, waar een rechtszaak over was, waar toch wel degelijk ook weer elementen in zaten die heel erg leken op die CAF 11-zaak. Dat was, zeg maar, een voorbode voor wat later nog kwam, dat er nog wel meer zaken waren. Maar op dat moment was er niet een idee van: deze en deze en deze zaak, zoveel ouders zijn in beeld. We waren echt nog vol aan het concentreren op het oplossen van het probleem voor de ruim 300 ouders uit de CAF 11-zaak.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja.

De heer **Snel**:

Maar we wilden wel weten, en dat heb ik volgens mij ook consequent in de Kamer gezegd ... Als er, ook vanuit het rechtsgelijkheidsbeginsel, ouders zijn die hetzelfde is overkomen als deze ouders in CAF 11, dan verdienen zij dezelfde behandeling. Het mag dus niet zo zijn dat je, omdat je toevallig in een verzameling CAF 11 zit, wel een schadevergoeding krijgt, terwijl als jou precies hetzelfde is aangedaan maar je niet toevallig bij die zaak zat, je dan geen schadevergoeding zou krijgen. Dat is voor mij nooit een issue geweest. Of je nou CAF 11 of CAF anders was: was je zo behandeld, dan had je recht op excuses en compensatie.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar op 9 mei 2019 had u nog niet de aantallen van de overige zaken in beeld?

De heer **Snel**:

Nee, totaal niet. Nee, volgens mij hebben we het tot en met het laatst nooit helemaal scherp gehad.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Voormalig secretaris-generaal Manon Leijten -- we hadden het net al even over haar -- verklaarde vorige week dat de uitspraak van de Raad van State van eind april 2019 bij haar voor een omslag heeft gezorgd in haar visie op de CAF 11-zaak. Wanneer kwam voor u die omslag?

De heer **Snel**:

Ik heb de verhoren van zowel mevrouw Leijten als de heer Uijlenbroek gezien, waarin de dg zegt: volgens mij was die 4 juni zo'n waterscheiding, om het zo maar te zeggen. Leijten zegt: het is een beetje in die maan..., in die weken, in die periode ervoor. Ik denk dat zij beiden gelijk hebben. Het was dus in mei: het instellen van Donner, het beter zicht krijgen op dat het niet alleen iets uit de uitvoering is, maar misschien ook wel uit de wetgeving. Dus er begon, zeg maar, wel vruchtbare bodem te ontstaan, ook bij mij, om open te staan voor dat moment van 4 juni. Dat was natuurlijk een belangrijk moment, omdat daar iemand die binnen de Belastingdienst daar speciaal naar aan het kijken was geweest, terugkwam met het verhaal: ik zie niet alleen bij deze CAF 11-ouders die in bezwaar zijn gegaan, maar in dat hele proces -- of je iemand wel of niet groepsgewijs aanpakt bijvoorbeeld -- helemaal geen lijn. Het is echt ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dan hebben we het over 4 juni. Daar komen we nog op. Maar voor die tijd had u van dat CAF 11 niet het gevoel: er zijn nog heel veel andere ouders die erbuiten vallen maar die hetzelfde meemaken?

De heer **Snel**:

Nee, nee. Nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Helemaal niet. Oké. Ik geef het woord weer aan mijn buurman, de heer Van der Lee.

De heer **Van der Lee**:

Meneer Snel, we gaan even die belangrijke week reconstrueren. Die begint inderdaad op de dinsdag na het pinksterweekend, 4 juni. Op 5 en 6 juni zijn er allerlei overleggen. Op 7 juni is er een ministerraad en op 11 juni komt er een brief naar de Kamer. Dat zijn even de data. Ik heb daar heel veel vragen over, maar misschien is het goed om even op de 4de te beginnen, dat u in uw eigen woorden reconstrueert wat er op die dag gebeurde.

De heer **Snel**:

In alle eerl... Wat er op 4 juni ...?

De heer **Van der Lee**:

Juni, ja, sorry. Ik dacht ...

De heer **Snel**:

U moet me een beetje helpen, want ik weet ...

De heer **Van der Lee**:

Ik hoef u niet te helpen, want u had de verhoren teruggekeken van de heer Uijlenbroek en mevrouw Leijten.

De heer **Snel**:

Ja, maar ik heb niet mijn agenda nagekeken. Ik weet wel: dat was die 4 juni ... Was dat na Pinksteren?

De heer **Van der Lee**:

Dat was de dinsdag na Pinksteren.

De heer **Snel**:

Ik weet dat in dat pinksterweekend ... Dat was voor mij ook ... Dat was 4 juni, maar net daarvoor dan, denk ik, dat was een belangrijk ... We hadden allerlei mensen teruggeroepen en eigenlijk kwam daar de vraag op tafel: ik hoor nu de hele tijd wat er allemaal niet kan, zullen we nu eens om tafel gaan zitten om te bedenken wat we dan wel kunnen doen? Dat was de opzet die we wilden bereiken. Ja, dat was, denk ik ook, met het oog op die 11 juni, maar dat was ook gewoon de stand van zaken. Dat was het moment dat we ...

De heer **Van der Lee**:

Nee, u wist toen nog niet precies wat er zou gebeuren die week. Dat snap ik. Maar het gaat mij even om de dag zelf, want wij hebben gehoord van de heer Uijlenbroek: 's ochtends vroeg om 09.00 uur kwamen we bij elkaar, een heleboel mensen aan tafel, de staatssecretaris ...

De heer **Snel**:

Dat was die dagen voor mijn gevoel de hele tijd zo, dat ik hele grote groepen mensen kreeg. Dat waren mensen van allerlei geledingen die aan het meedenken waren hoe ...

De heer **Van der Lee**:

Wacht even, wacht even. Er lag een stuk op tafel, althans, u had behoefte aan leestijd. In die periode is er met de mensen aan tafel gesproken. Daar zaten ook mensen van het CAF-team zelf bij. Toen kwamen deze dingen allemaal naar boven. Zo was het verhaal van de heer Uijlenbroek. Later op die dag, toen u waarschijnlijk die stukken had gelezen -- want hij zei "ik ben toen naar de staatssecretaris toegegaan en heb gezegd: dit moet u ook horen" --

heeft er ook een gesprek plaatsgevonden met al die medewerkers. Toen is later, aan het eind van de dag, ook de secretaris-generaal gebeld: we moeten hier toch het nodige in gang zetten. Is dat een goede beschrijving van die dag?

De heer **Snel**:

Ja, ik denk het wel. Ik heb dus niet alles aan de andere kant meegemaakt. Het is overigens ook niet zo dat ik de hele dag stukken heb zitten lezen, althans, volgens mij waren ... Dan kreeg ik zo'n stapel stukken, allemaal soms in concept, soms niet in concept. Dat was om een klein beetje houvast te geven: waar staan we ongeveer, waar zijn we? En dan werd er met name heel veel gesproken, en veel minder ... Ik hoorde ook ergens in het verhoor dat mensen dan presentaties gaven over hun ... Nou, zo ging het echt totaal niet. Het was ...

De heer **Van der Lee**:

Hoe ging het dan wel?

De heer **Snel**:

Nou, dat waren hele grote groepen. Ik was nogal in de driver's seat aan het komen, dus: "ik wil het zo en zo en zo en zo", maar goed, daar horen ook ambtenaren een beetje terug te denken en tegen te denken en te doen. Daar waren we mee bezig. Het klopt dat we op een gegeven moment ... We haalden nog de mensen van het CAF-team zelf erbij. Dat was echt het moment dat voor mij de ultieme verdieping ...: ik wil het nu helemaal snappen, want anders kom ik niet tot die oplossing. Op een gegeven moment was er een groep mensen en daar werd verteld door ... Ik weet haar titel niet, maar haar naam wel. Maar volgens mij was het niet de bedoeling dat we allerlei namen gaan noemen. Maar daar was een mevrouw die er echt voor was aangetrokken om dat te onderzoeken en die gaf echt een signaal: het is misschien nog wel erger dan we denken.

De heer **Van der Lee**:

Dat was niet de voormalig coördinator Vaktechniek, mevrouw Palmen?

De heer **Snel**:

Nee, nee, ... Ik bedoel ...

De heer **Van der Lee**:

Een andere mevrouw.

De heer **Snel**:

Een andere mevrouw. Die had eigenlijk heel precies antwoorden op een aantal van mijn

vragen. Toen we daar bij wijze van spreken ... Zoals nu, maar dan in een andere situatie: ik verhoorde hen dan allemaal om te weten hoe of wat. Die gaf steeds meer informatie als we daarop doorvroegen. Dat was een zeker moment -- en dat is waar Uijlenbroek aan refereert - - dat er inderdaad een moment van stilte was. Dat was het ultieme moment voor mij om zeker te weten dat we op de goede lijn zaten waar we mee bezig waren.

De heer **Van der Lee**:

Het was niet het eerste moment, maar wel het meest ultieme moment.

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van der Lee**:

De eendracht die Uijlenbroek en Leijten hadden rond het instellen van Donner is op die dag een beetje onder druk komen te staan, zo blijkt uit de verhoren, omdat de heer Uijlenbroek duidelijk ongenoegen liet merken over het feit dat er een soort crisisteam werd geformeerd, dat er een crisismanager werd aangesteld op die dag. Is dat zo gegaan en was dat uw ingreep? Vond u:er is nu echt iets aan de hand, hoe noem je dat, een slepende crisis voor wat betreft de ouders, maar er is nu ook een acute politieke crisis, we moeten nu handelen? Is het zo gegaan?

De heer **Snel**:

Ook die heb ik in het verhoor ... Het lijkt dan net of er een verschil bestaat tussen de crisis die ik doormaak en de crisis van die ouders, of het het een of het ander is, maar toen het voor mij duidelijk was wat voor crisis die ouders doormaakten, was het voor mij ook helder dat dit politiek heel snel nu heel goed tot actie moest komen. Dus die zaten aan elkaar. Natuurlijk was het helder dat ... Politiek werd het feller, het debat, en omdat het allemaal zo lang duurde. Daar was ik het ook mee eens.

De heer **Van der Lee**:

Dus het werd ook een politieke crisis, of een potentiële politieke crisis?

De heer **Snel**:

Ja, maar de kern van de crisis, en ook de kern van dat pinksterweekend en die dagen erna, zat natuurlijk in: hoe kunnen we die ouders recht doen? Hoe, en niet meer of.

De heer **Van der Lee**:

En het besluit om een crisismanager aan te stellen?

De heer **Snel**:

Ook daarvan ... Wie had dat idee? Nou, dat weet ik geeneens meer. Ik vond het in ieder geval een goed idee. Of ik het zelf bedacht, of een sg of iemand anders, vind ik eerlijk gezegd weinig relevant. Mijn gevoel was: Uijlenbroek heeft nu zo veel dat hij moet doen, even los van de toeslagendingen; we hadden met brexit en andere dossiers ook wel een flink aantal andere dingen. Hij was uiteindelijk eindverantwoordelijk voor al die stukken die langskwamen. Een van de grootste opdrachten was: zorg nou dat ik die informatie tijdig krijg. Uijlenbroek is ambitieus. Die zei: dat kan ik allemaal wel samen, dat gaat goed en het is ook belangrijk dat het bij wordt gehouden. En dat vond ik ook. Ik vond hem daar ook heel er goed in en tegelijkertijd had ik het idee dat het proces hemzelf, mij, maar met name het proces richting een oplossing, ... dat we er beter aan deden om iemand anders neer te zetten voor de regie voor de Kamerbrief. Er moesten tien directies worden gevraagd, afgestemd worden met andere departementen ...

De heer **Van der Lee**:

Dat snap ik, maar het punt is ...

De heer **Snel**:

Dus mijn gevoel was: dit is hulp. Ik weet het: Uijlenbroek vond dat niet leuk. Dat snapte ik ook wel, maar in alle eerlijkheid had ik ...

De heer **Van der Lee**:

Maar het was van uw kant niet ingegeven door toch enige argwaan over het feit dat uit de Belastingdienst zo lang deze signalen niet tijdig naar boven waren gekomen? Dat speelde geen rol in het besluit om een ander te kiezen?

De heer **Snel**:

Nee, want daar bleef de dg gewoon verantwoordelijk voor. Sterker nog, hij kreeg meer tijd wat mij betreft om daar achteraan te zitten.

De heer **Van der Lee**:

Dat brengt mij bij een ander punt, want op die dag waren er niet alleen heel veel mensen die allerlei verhalen vertelden, maar er waren ook al factsheets voorbereid. In een van die factsheets, nummer 6, wordt verwezen naar het memo dat recent boven tafel kwam van -- ik noemde haar naam al even -- de coördinator Vaktechniek, mevrouw Palmén, die wij vorige week dinsdag hebben gehoord. Is u op die dag verteld over dat memo, over de inhoud ervan?

De heer **Snel**:

Nee, niet over het bestaan en al helemaal niet over de inhoud.

De heer **Van der Lee**:

U heeft ook niet zelf factsheet 6 gelezen waarin gerefereerd wordt aan dat memo en staat dat er laakbaar is gehandeld?

De heer **Snel**:

Nee, nee, helemaal niet.

De heer **Van der Lee**:

Heeft u daar een verklaring voor?

De heer **Snel**:

En dan zeg ik erbij, maar dat is uiteindelijk aan u: u heeft het de hele tijd als explosief gekenschetst. Als dat memo eerder op tafel was gekomen, dan was het echt impactvol geweest. Dan had je namelijk kunnen doorvragen: wat is dat dan en wat is daarmee gebeurd? Alleen, wij zaten nu in een modus dat wij zowel rond die CAF 11-ouders al helemaal in de erkenning zaten: dat is fout gegaan. Sterker nog, wij zaten al echt in de compensatiemodus. Dus ik denk: al was het wel in mijn set geweest, dan was het waarschijnlijk niet zo explosief geweest als u nu veronderstelt. Explosiever is misschien waarom het dan pas daar komt. En daar weet ik echt niks van, maar ik weet ook zeker dat mij dat memo ... Ik heb het niet gezien. Ik heb er geen herinnering aan. Niemand heeft gezegd: er is een interessant memo. Ik weet geeneens ... Ik denk eigenlijk dat ik zelfs ... Want dat begreep ik later in de reconstructie, dat het om conceptfactsheets was gegaan. Of die mij überhaupt bereikt hebben, lijkt mij ook sterk. Maar had ik het gelezen, was er zeker geen soort alarmbel bij mij afgegaan.

De heer **Van der Lee**:

Voor zover wij kunnen nagaan, heeft u ook u die conceptfactsheets gekregen, de eerste set, en er is later nog een definitieve set gemaakt. Maar de factsheet ging ook over de hoofdvraag: waarom wisten we dit niet eerder? Wanneer wisten we wat?

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van der Lee**:

Daarin is dit toch een vrij explosief memo, in de zin dat daar heel uitvoerig, al ruim voor het

verschijnen ook van het rapport van anderen, wordt beschreven hoe laakbaar er is gehandeld, en ook allerlei aanbevelingen worden gedaan.

De heer **Snel**:

Ja, eens. Nogmaals: was dat memo nou maar -- tot wie dat had moeten doordringen, weet ik niet -- maar was dat nou maar eens een keer in een overdrachtdossier terechtgekomen of wat dan ook. Maar het punt is alleen: op dat moment zaten wij al helemaal op die lijn. Dat vonden wij ook. Het was verschrikkelijk misgegaan. Het was niet alleen binnen de wetstechnische context misgegaan, het was in de uitvoering misgegaan. Er was van alles mis en wij waren op dat moment al, zeg maar, in de gedachte van dat memo, ontzettend hard op zoek van: hoe kunnen wij deze mensen nou hun recht teruggeven?

De heer **Van der Lee**:

Ik accepteer dat u het gewoon niet gezien heeft. Niemand heeft u daarover verteld. Het was er wel op dat moment. Het wordt ook niet genoemd in de brief van 11 juni. Ook op andere momenten, als de Kamer vraagt naar additionele stukken, komt dit memo niet naar boven. Dit memo komt pas een paar weken geleden naar buiten.

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van der Lee**:

Hoe kan dat?

De heer **Snel**:

Ja, uw vraag is de mijne. Ik ben bang dat ik datzelfde gevoel in de loop van die tijd een paar keer eerder heb gehad. Hoe kan het als wij 36 miljoen stukken hebben doorgezocht en er komt iemand een maand erna doodleuk met iets wat nota bene daarop lijkt? I don't get it. Ik weet het niet. Ik weet het niet.

De heer **Van der Lee**:

Anderhalf jaar na dato.

De heer **Snel**:

Tsja. Het wordt nog erger bij het managementteam Fraude. Daar gaan we het vast ook over hebben. Volgens mij was het ook ergens pas rond die tijd dat ik überhaupt ...

De heer **Van der Lee**:

Van het bestaan wist?

De heer **Snel**:

... van het bestaan wist, dat er ooit een managementteam Fraude had geopereerd. Of wat de regels waren van opzet... Dus die frustratie deel ik volledig met u.

De heer **Van der Lee**:

Maar het zit ook niet in een aantal WOB-verzoeken in de tussentijd. Daar werd het er ook niet uitgelicht.

De heer **Snel**:

Nee, nee. Kijk, wat we wel veel hebben aangegeven in de Kamer ... Mijn frustratie heb ik natuurlijk netjes proberen te verwoorden in de Kamer door te zeggen: onze informatiehuishouding is natuurlijk verre van optimaal. Die was echt gewoon een bende. Dat zag je vooral eigenlijk in die eerste jaren, dus daar waar we probeerden helderheid te krijgen wat er nou precies gebeurde in 2013 en 2014. Voor mij was deze hele affaire vooral het zoeken "wat is er gebeurd en waarom gebeurde dat?" en dat het in 2013 en 2014 ongelofelijk lastig was om daar de stukken te krijgen. Dat werd beter naarmate we dichter, zeg maar, bij het nu waren, dus mijn gevoel was ook wel dat het in die toeslagenadministratie beter werd in de loop van de jaren. Maar in het begin was het gewoon non-existent en werd er van alles niet gevonden. We hebben het nu gehad over een werkinstructie en over andere memo's; dat was dan geen werkinstructie, maar een collegiale handreiking.

De heer **Van der Lee**:

Wat wij uit onze reconstructie kunnen opmaken, is dat die stukken in een set zaten die u heeft gekregen, waar u ook leestijd voor hebt gekregen. Wij komen ook nog actiepunten tegen op dit specifieke memo. Dan moet iemand daar echt nota van hebben genomen. Die moet de inhoud hebben bekeken. Er is ook nog overeengekomen om daar wat acties op te zetten. Maar dat is helemaal langs u heen gegaan?

De heer **Snel**:

Ja, absoluut langs mij heen gegaan. En overigens, actiepuntenlijsten en zo, dat soort dingen: er was natuurlijk onder mij inmiddels een heel apparaat van een soort crisisorganisatie gebouwd. Er waren volgens mij tientallen mensen bij Toeslagen erbij gezet om die informatie te krijgen. Dat werd nog meer naarmate we ook naar de dossiers van ouders gingen zoeken.

Het was ook echt niet mijn rol, denk ik, om van actiepuntenlijstjes die zij intern maakten te vragen: mag ik die eens even zien? Het was helder waar we naartoe moesten.

De heer **Van der Lee**:

Er zit ook nog andere informatie in die factsheets over dubbele nationaliteit, maar daar komen we straks nog even apart op terug. Ik wil even verdergaan in die week, want 4 juni is de opmaat. Het volledige beeld, het ultieme moment, was daar, in uw woorden. Toen moest er actie worden ondernomen en wordt er voor het eerst ook gesproken over een groots en ruimhartig gebaar, het met terugwerkende kracht toekennen van toeslagen en een schadevergoeding regelen. Heeft u al op 4 juni besloten dat dat moest gebeuren? Of was dat de dag daarna?

De heer **Snel**:

Mijn intentie ... Ik kon dat niet besluiten -- daar gaan uiteindelijk meer schakels over -- maar mijn intentie was vanaf dat moment volstrekt helder en de richting ook. Dat was die kant op. En ik vond ook ... Daar kwam namelijk van alles bij. Eindelijk was er een begin om te beginnen met het compenseren van ouders, van mensen, van burgers, die aangereden waren door de overheid. Dus ik ben, denk ik, ook in mijn taalgebruik vanaf dat moment naar buiten wat feller in de manier waarop ik het handelen van de overheid beschrijf. Daarvoor leefde ik nog in: wat een ongelukkig geval daar bij dat CAF 11. Na 4 juni verlaat ik die denkmodus. Ik heb dat zelf "uit de tunnel" genoemd. Vanaf dat moment was ik, nou, niet een ziener, maar wel in het licht naar waar ik naartoe wilde. Dat was nog lastig genoeg, maar voor mij stond dat wel vast.

De heer **Van der Lee**:

U beleeft dat ultieme moment. U denkt: we moeten echt wat gaan doen, schadevergoeding, compensatie. U had al eerder aangegeven ...

De heer **Snel**:

Ja, en niet te zuinig, en niet elke keer met de rem erop.

De heer **Van der Lee**:

Nee, maar wacht even. U had al eerder aangegeven: de minister van Financiën was eigenlijk rond de instelling van de commissie-Donner meer betrokken geraakt. Was hij ook de eerste bewindspersoon, uw collega op het departement, waarmee u op die dag al contact legde van: ik zit hier nu toch echt met een groot ding, met ook wel een beetje een politieke crisis, maar ik wil dat er wat gebeurt, kun je me helpen om dit op te lossen? Is dat gebeurd?

De heer **Snel**:

Ja, dat ... Ook daarvan ... Was dat de eerste? Ik neem aan van wel, want vanaf dat moment wist ik ook: dit gaat geld kosten en ik wil hier gewoon ... Geld mag hier even geen rol spelen. Ik wilde het gewoon netjes doen. In alle gesprekken met de minister is dat ook nooit doorgeklonken, hoor. Want die suggestie heb ik in de media ook nog weleens gezien.

De heer **Van der Lee**:

Welke adviezen gaf hij u dan, als geld niet het issue was?

De heer **Snel**:

Doen! Maak nou die grootse stap naar voren. Hoekstra en ik waren het volledig eens, volledig eens op dat punt.

De heer **Van der Lee**:

Op 6 juni -- dus dat is die donderdag -- wordt door uw ambtenaren een notitie opgesteld waarin u en minister Hoekstra wordt geadviseerd om met alle CAF 11-ouders een individuele vaststellingsovereenkomst te sluiten. Onderdeel daarvan is het vergoeden van de kinderopvangtoeslag, invorderingsrente, proceskosten en een schadevergoeding van € 5.000 per ouders. Heeft u dat voorstel gezien?

De heer **Snel**:

Kunt u dat nog één keer ... Dat was een voorstel van ...?

De heer **Van der Lee**:

Op 6 juni wordt door uw ambtenaren een notitie opgesteld waarin u en minister Hoekstra worden geadviseerd om met alle CAF 11-ouders een individuele vaststellingsovereenkomst te sluiten. Onderdeel daarvan is het vergoeden van de kinderopvangtoeslag, de invorderingsrente, proceskosten en een schadevergoeding van € 5.000 per ouder. "Ouders" moet ik zeggen, want meestal zijn het twee ouders die een kind hebben. Heeft u dat voorstel gezien?

De heer **Snel**:

Ik denk het wel, want dat was precies ... Waarom zeg ik nu "precies"? Omdat veel vragen "heeft u ...": dat weet ik niet, maar dit komt mij bekend voor, want dit was precies de discussie die wij hadden. Kijk, toen ik die vraag in het weekend stelde -- kan iemand bedenken hoe we dit wel kunnen doen? -- zijn er een aantal opties langsgekomen. Dit was een van de opties. Je zou met individuele ouders een vaststellingsovereenkomst kunnen

sluiten. De andere optie zat meer op: je zou kunnen proberen met terugwerkende kracht die toeslag alsnog vast te stellen. Nou, beide opties hadden een aantal nadelen.

De heer **Van der Lee**:

Ja, daar komen we zo op. Wat was uw eerste reactie op dit voorstel?

De heer **Snel**:

Nou, fijn dat mensen meedenken over hoe iets wel kan in plaats van hoe iets niet kan. Dan gaan we het erover hebben wat uiteindelijk het beste is.

De heer **Van der Lee**:

Was het toen nog uw nadrukkelijke wens om voordat de commissie-Donner met een eerste rapport kwam al over te gaan tot compensatie en schadevergoeding op dat moment in de tijd?

De heer **Snel**:

Mijn nadrukkelijke wens ... Nou, ik wou heel graag dat we daar kwamen. Ik denk dat ik het ook heel prettig vond -- maar ik probeer het een beetje te reconstrueren -- als ik iets daarvan had kunnen laten merken bij mijn gesprek met de ouders, zodat we wisten wat voor oplossing we hadden.

De heer **Van der Lee**:

Dat zou pas op de 11de plaatsvinden, hè?

De heer **Snel**:

Ja, maar dit is in die week dat we aan het voorbereiden zijn: wat kunnen we allemaal doen en hoe ver kunnen we al gaan in onze toezegging? En ik weet dat ikzelf eerst ook dacht: zo'n vaststellingsovereenkomst is best wel prettig. Dat kan ik namelijk als staatssecretaris: in plaats van dat ik dat met iedereen moet overleggen, kan ik zelf iets doen. Nou, dat leek mij best aantrekkelijk, maar er waren ook ... Uiteindelijk hebben we volgens mij de landsadvocaat ... De juristen hadden daar een verschillend beeld bij. De een zei "je kan het beter zo doen", de ander "je kan het beter zo doen". Er waren voor- en nadelen, heel veel juridisch; ik weet ze niet meer allemaal precies, maar dat weet ik nog wel. We hebben toen de landsadvocaat, die -- ik denk ook voor de 11de, ook rond die tijd, 6, 7, 8, ik denk voor de ministerraad, maar u heeft het vast in uw dossier staan -- tegen mij zei: het is beide onaantrekkelijk om te doen, want de negatieve kanten zullen wel worden uitgespeeld, maar waarom wacht u niet gewoon op Donner? En ik weet, omdat ... Ik denk dat u daarnaar vraagt omdat ...

De heer **Van der Lee**:

Ik ga daar zo naar vragen, ja.

De heer **Snel**:

... er een NRC-artikel daarover kwam dat suggereerde alsof ik al een kant-en-klaar voorstel naar de ministerraad bracht, dat werd gebombardeerd door anderen. Dat is niet mijn beleving.

De heer **Van der Lee**:

Maar dan kom ik even terug op de vraag die ik eerder stelde specifiek over de minister van Financiën. U gaf dat ook al aan: ik heb met meerdere mensen gesproken. Volgens mij was er op een gegeven moment ook een ambtelijk advies om een belronde te houden. Dan heb ik het nu even over 5 en 6 juni. Met welke andere bewindspersonen zocht u overleg over hoe dit probleem te tackelen was en om steun te krijgen om een vlucht naar voren te kiezen, zoals mevrouw Van Ark dat volgens mij verwoordde in het vorige verhoor? Met wie heeft u toen gesproken?

De heer **Snel**:

Ik weet naar eer en geweten niet meer met wie ik op welk moment ... In die week?

De heer **Van der Lee**:

Ja, in die week.

De heer **Snel**:

... hebben we contact gezocht, niet alleen ik, maar dat gebeurde natuurlijk ook op een ander moment: wat vinden jullie, zou zo'n vaststellingsovereenkomst iets kunnen zijn? Meestal gaat dan via de ... Nou, ja, uiteraard zou dat Van Ark zijn geweest, want volgens mij ging ik ook iets willen zeggen over de wetgeving. Ik heb, denk ik, ook contact gehad met de woordvoerders, dus de fractiewoordvoerders, op dit punt. Maar ik durf niet meer te zeggen of dat op 5 of 6 ... Maar dat was wel: we waren bezig met het verkrijgen van politieke steun voor een idee om eindelijk naar die ouders een oplossing te presenteren. En ik weet ook nog wel dat in die gesprekken rondom de vaststellingsovereenkomst mij door veel mensen ook werd gezegd: pas op, want daarmee ontnemen je de ouders potentieel allerlei andere rechten en als je dat verkeerd wil framen -- de kans was nogal groot dat dat zou gebeuren -- dat je ze een zwijgcontract oplegt. Of zoiets, maar in ieder geval: je overvalt ze en ze moeten afzeggen.

De heer **Van der Lee**:

Mag ik u even onderbreken, want op zich ... Kijk, volgens mij ligt het er ook bij vaststellingsovereenkomsten maar aan wat je afspreekt met elkaar, hè. Je kunt het inderdaad heel rigide invullen, maar dat hoeft niet per se. Eerder benadrukte u: ik wil ook weleens weten wat dan wél kan, en niet van juristen alleen maar horen wat er níét kan. Waarom heeft u niet in die dagen gevraagd: ik wil vooral weten wat er wel kan en niet wat er niet kan?

De heer **Snel**:

Dat is precies wat ik die dagen vroeg. Er waren dus een paar opties, maar ... Kijk, als ik iemand vraag wat wel kan, vraag ik -- en dat is echt de ambtelijke plicht -- om wel door te denken over zijn eigen advies. Wat zijn daar de plussen en de minnen bij? De plussen en de minnen waren volgens mij bij beide opties aanwezig. Het eindresultaat was dat na die politieke gesprekken en de sonderingen ... We waren toen in juni en volgens mij zou net na het zomerreces Donner komen met een oplossing voor dit probleem.

De heer **Van der Lee**:

Dat werd later, hè, trouwens. Dat werd later.

De heer **Snel**:

Het werd inderdaad later, maar dat wisten we toen nog niet. Toen gingen we er nog van uit ... Daarom heb ik uiteindelijk ook het advies van de landsadvocaat gevolgd. We hebben niet helemaal afscheid genomen van de ideeën, want het zou best kunnen dat we er uiteindelijk op uit zouden komen hoe je dat doet, maar ik zag ook wel de politieke ri... Ik ben ook geen jurist. Wat die vaststellingsovereenkomst precies allemaal wel ... Dat weet ik eerlijk gezegd niet. Ik weet wel dat mijn juristen zeiden: pas op hoor, want voor je het ... lijkt het net alsof die ouders iets wordt afgedwongen.

De heer **Van der Lee**:

Het waren niet alleen uw juristen, het waren ook juristen, zoals we nu hebben begrepen, op het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. En er waren niet alleen juristen daar, maar er waren daar ook mensen die zich zorgen maakten over de rekening. Dat heeft u ook gehoord, die twee argumenten. Dat is precies waarom wij als commissie heel nadrukkelijk willen weten: hoe is over dit voorstel, of het idee, gediscussieerd en waarom ligt er op 7 maart in de ministerraad geen voorstel meer om direct wat te doen?

De heer **Snel**:

Juni.

De heer **Van der Lee**:

Sorry, juni, ja.

De heer **Snel**:

Ik ging al even twijfelen.

De heer **Van der Lee**:

Nee, goed, u heeft helemaal gelijk: 7 juni, in diezelfde week. Waarom ligt er dan geen concreet voorstel meer, maar alleen een voorstel om het bij Donner te beleggen? Wie gaven die argumenten -- de precedentwerking, de risico's, de kosten, wie betaalt de rekening? -- allemaal aan u?

De heer **Snel**:

Ik kan uitleggen hoe ik dat beleefde. Ik vond dat geld, over die kosten ... Er waren ambtelijke diensten en dg's en ... All fine, laat hen dat maar doen, maar I don't care. Want waarom? Ik heb dat zelf natuurlijk als ambtenaar ook gezien: als er eenmaal een politieke wens is om dat te doen, gaat het gebeuren en dan gaan allerlei mensen steggelen over "wiens begroting?", maar dat is op geen moment in mijn belevingswereld, en ik denk ook in alle andere politieke spelers, een drempel geweest. Dat is ook aan de ambtelijke dienst om daar lekker ruzie over te maken, maar dat was voor mij eerlijk gezegd niet echt een issue. Ik vond precedentwerking -- namelijk: waar zit die afbakening? -- wel een juridisch risico. Ja, oké, deze ouders hebben we nu in beeld, maar precies? En waar we later achterkomen: misschien zijn er wel andere ouders, niet alleen in toeslagen a maar ook bij andere toeslagen. Als iemand jou nou vraagt: staatssecretaris, waar stopt dat dan? Ja, daar had ik geen gewoon geen goed antwoord op.

De heer **Van der Lee**:

Dat snap ik.

De heer **Snel**:

Ik vind wel dat als ik uiteindelijk met een voorstel moeten komen, ik ook daarop een antwoord moet hebben. Dus het is ... Ik kan daar niemand de schuld van ...

De heer **Van der Lee**:

Dus Financiën had geen rol.

De heer **Snel**:

Het is mijn eigen beslissing geweest. Ik had een idee. Dat heb ik in dat weekend opgedaan.

Dat heb ik in de drie dagen daarna van allerlei juridisch advies laten voorzien, in een stoomkookpan. Het is heel spijtig voor mijzelf -- ik had het graag anders gewild -- maar ik kan dat niet tot een voorstel brengen naar de ministerraad.

De heer **Van der Lee**:

Dus u neemt daar de verantwoordelijkheid voor. U zegt ...

De heer **Snel**:

Dat is volledig mijn verantwoordelijkheid.

De heer **Van der Lee**:

"Financiën, de rekening, speelden geen rol. Precedentwerking vond ik een serieus probleem. Daar had ik geen goed antwoord op."

De heer **Snel**:

En juridische inbedding vond ik superingewikkeld om daar een soort ... Want dan was ik het die die call maakte, en ik ben geen jurist. Dus ik zou dan opeens heel eigenwijs of overmoedig moeten zeggen: nou dat zal wel, maar ik vind dat het ...?

De heer **Van der Lee**:

Goed, het is een keuze. U heeft die keuze gemaakt. U neemt daar de verantwoordelijkheid voor. Dat is helder. Er is een ministerraad op 7 juni. Maar ik wil toch nog weten: voor de ministerraad zien we volgens mij ook een bericht vanuit AZ, Algemene Zaken -- ik denk dat het van de raadsadviseur was -- van: er moet iets gebeuren. Heeft u voor de ministerraad met de premier contact gehad over dit onderwerp, in die week?

De heer **Snel**:

Nee, niet persoonlijk. Ik ga er overigens wel van uit dat mijn politiek assistent, die wist wat ik aan het doen was op het politieke niveau, ook wel zijn sonderingen deed. Maar ik heb volgens mij niet met Rutte contact daarover gehad. Ik heb overigens wel vrij uitgebreid in de ministerraad hierover kunnen praten, inclusief het dilemma en mijn twijfels.

De heer **Van der Lee**:

Dat snap ik, want hij zit hem voor.

De heer **Snel**:

Dat hoeft niet altijd. Volgens mij ...

De heer **Van der Lee**:

Oké. Met minister Hoekstra heeft u contact gehad voor de ministerraad. Mevrouw Van Ark wekte ... Volgens mij zei ze ook zelfs letterlijk dat zij met u contact hierover had gehad. Kunt u dat bevestigen of staat u het u gewoon niet meer scherp ...

De heer **Snel**:

Ik heb zeker met Van Ark contact gehad. Of dat voorafgaand aan de ministerraad was of ... Kijk, ik zag in Van Ark iemand, ook in tegenstelling tot het beeld dat weleens ontstond: zeker niet een tegenstander, maar een medestander. Zij zat op die schuldenproblematiek. Zij was daar ook echt mee begaan. Ik heb haar ook altijd als steun ... Ik weet wel dat van haar ambtelijke diensten allerlei ... over wie moet het betalen, maar nogmaals, dat lag niet tussen ons. Ik was helder wat mijn intentie was: dat is ouders recht te doen en tegemoet te komen. En zij was volgens mij ... Zij was, denk ik, helemaal niet bij die ministerraad. Volgens mij waren er andere mensen bij die ministerraad.

De heer **Van der Lee**:

De minister van Sociale Zaken ...

De heer **Snel**:

Hoekstra was er ook niet bij de ministerraad, althans, ik heb dat teruggezocht: die zat in Europa. Dus het hele idee dat die mij daarin tegenwerkte, herken ik niet.

De heer **Van der Lee**:

Sorry, ik onderbreek u even. Mevrouw Van Ark heeft verklaard dat zij persoonlijk er niet bij was, maar dat namens haar de minister van Sociale Zaken er zat, dat zij hadden afgestemd hoe ze zouden reageren en dat ze daar zouden meedenken over de uitwerking met een soort positieve grondhouding; dat zijn even mijn woorden. Maar wat ik u dan toch nog even wil vragen, want we merken ook dat -- niet op het niveau van de bewindslieden, maar in de laag daaronder -- er ambtelijk toch nog voortdurend gesteggeld wordt, ook trouwens over de brief die op 11 juni uitgaat om de Kamer hierover te informeren.

De heer **Snel**:

Ja, dat wist ik ook.

De heer **Van der Lee**:

Dan ontstaat ook een beeld: zolang er geen consensus is, moet iets nog langer besproken worden. Dan kan het zijn dat gezegd wordt "we willen meedenken", maar dat betekent niet

dat er op dat moment iets gebeurt. Kan het zijn dat de politieke verantwoordelijken wat sneller willen lopen dan de ambtelijke ondersteuning op dat moment?

De heer **Snel**:

Ja, en dat weet je ook. Ik wist echt wel dat toen ik net wat verderging misschien in mijn toezeggingen dan Van Ark fijn vond ... Ik heb nooit getwijfeld dat zij dat ... Ik denk dat zij het best wel met me eens was. Maar ik snap wel dat haar ambtelijke adviesapparaten daar anders over dachten. Zo gold dat ook voor mijn adviesapparaat, alleen: er komt een moment -- en ik heb ambtenaren echt heel hoog zitten -- dat je even sneller schakelt. En dit was zo'n moment dat ik wist ... Ik liet me wel informeren over wat zij vonden, maar ik heb er geen minuut verdere vertraging door opgelopen. Wie de rekening zou betalen: dat zou wel goed komen. Daar was ik van overtuigd, dus dat was geen hinderpaal. Dat zij het vervelend vonden dat ik een overgang maakte in juni van: wij hebben als uitvoerder hier ... Ik heb het in het begin "te legalistisch" genoemd. Later heb ik gezegd "het is geen menselijke maat" en later ben ik steeds grover gaan verwoorden wat ik er eigenlijk van vond. Maar omdat ik naast dat element van uitvoering ook de wetgeving erbij pakte, snapte ik wel dat ambtelijk Sociale Zaken en Werkgelegenheid zei: ho, maar dan wordt onze staatssecretaris erbij betrokken. Maar goed, dat was helemaal niet de intentie. Het was een inhoudelijke -- en nogmaals, Van Ark was het daarmee eens -- constatering dat het in de combinatie van de wetgeving die bij hen werkte en de wetgeving die bij ons werkte, in gezamenlijkheid tot ellende leidde.

De heer **Van der Lee**:

Het is helder hoe u de steun ervaarde van mevrouw Van Ark. Ik heb nog één vraag hierover. Het ambtelijk advies dat u krijgt over die belronde noemt een aantal bewindslieden bij naam. Het gaat om de heer Rutte, mevrouw Ollongren, de heer De Jonge, mevrouw Schouten, de heer Grapperhaus en mevrouw Van Ark. Het advies is dat u zelf een belrondje houdt.

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van der Lee**:

Heeft u dat dan gedaan? Heeft u al deze bewindspersonen hierover gebeld?

De heer **Snel**:

Ik denk niet dat ik ze allemaal heb gebeld, nee. Van Grapperhaus weet ik het zeker, dat ik op dit punt ... Anderen heb ik weleens gebeld, maar weet ik niet meer of dat die week ervoor of diezelfde week was. Ik vond het een goed advies, maar het is niet zo dat ik alles wat mij geadviseerd wordt ook automatisch heb gedaan. Ik heb zeker politiek gesondeerd van

tevooren. En waarom staan deze mensen erbij, omdat dit volgens mij ... Normaal gesproken, op het moment dat je politiek iets gaat doen wat belangrijk is, nam ik vaak contact op met de mp en vice-mp's, ook met het oog op allerlei coalitieoverleggen, zodat zij goed op de hoogte waren wat ik van plan was. Of ik ze gebeld heb of ik dat ze en marge van ... Dat staat mij gewoon niet meer bij, maar dat ik dat soort dingen deed, hoorde absoluut bij het patroon.

De heer **Van der Lee**:

Maar de afdrank die ik nu heb, is: uiteindelijk nam u zelf de keuze om geen voorstel voor te leggen in de ministerraad, behalve het voorstel om de commissie-Donner hiernaar te laten kijken.

De heer **Snel**:

Ja, in de ministerraad heb ik gezegd dat ik vond dat er een compensatieregeling moest komen, dat ik vond dat het niet meer een kwestie was van "of" maar "hoe". Ik heb daar misschien niet gezegd dat ik ook in die persconferentie de wetgeving iets nadrukkelijker zou gaan noemen, maar dat is iets om terug te kijken. Althans, ik denk dat ik later dacht: dat ga ik gewoon toch doen, want dat vind ik. Maar het is mijn call geweest. Ik vond het niet af. Ik had heel veel hoop dat het zou lukken. Ik heb ook gevraagd ... Dat memo dat u beschrijft, zo'n vaststellingsovereenkomst: ja, dat was zeker een optie, net zoals het met terugwerkende kracht toekennen van toeslagen. Daar was dan het probleem: dat kon je maar voor vijf jaar doen. Veel van deze zaken speelden langer dan vijf jaar geleden, dus dan kon ik eigenlijk niet de mensen helpen die misschien wel het hardst getroffen waren. Dus er zaten echt juridische haken en ogen aan. Het is mijn call geweest: het is nu nog niet klaar, maar gelukkig heel snel wel, en dan gaan we er ook mee verder.

De heer **Van der Lee**:

Ik heb nog één vraag en dan ga ik weer naar mijn collega, mevrouw Van Kooten-Arissen. Dat gaat even over de brief van 11 juni. Ik stel er eigenlijk nu maar één vraag over, want ik kan er nog veel meer over stellen. Vindt u dat in de brief van 11 juni de Kamer afdoende wordt geïnformeerd over wat u allemaal in die week daarvoor te weten bent gekomen en tot welk besluit u bent gekomen? Was dat nou een brief die de Kamer echt meenam in wat er nu allemaal speelde en naar boven was gekomen?

De heer **Snel**:

Volgens mij was het een zeer uitgebreide brief. Ik kan hem er vast weer bij zoeken, maar volgens mij ging die echt in op wat wij van plan waren te doen. Dus daar is heel veel op geoefend en gedaan in die brief.

De heer **Van der Lee**:

Ja, dat snap ik. Het was een besluit: we vragen Donner iets te gaan doen. Maar er was ook allerlei informatie naar boven gekomen die de Kamer eerder al had willen hebben en die u, of uw mensen, die week onder ogen had gekregen. Had dat niet ook allemaal in die brief opgenomen moeten worden?

De heer **Snel**:

Ik zal zo meteen de brief er bij nemen. Die brief ging over het zoeken van een oplossing voor de ouders in de CAF 11-zaak. Zo heette die brief. Die keek terug op de context, de specifieke aanpak, een analyse waarom het eigenlijk zo ontzettend lang heeft geduurd, met een stukje reflectie daarbij, en hoe nu verder. Dus daar ging het om. Dat er in de loop van de week allerlei andere zaken speelden waar -- u noemt het "informatie" -- er flarden van informatie langskwamen: dat is waar. Daar werd ook op doorgewerkt, maar het was niet zo dat ... En nogmaals, dat was ook wel mijn eigen les in de Kamer: dat het niet altijd helpt, als je ergens een keer iets hoort, om dat meteen te melden in een brief. Dan blijkt het achteraf anders te zitten. Dus ik ben er ervan overtuigd dat er ook vast elementen, die ik in latere Kamerbrieven naar voren haal, intern zijn uitgezocht. Dat wil ik dan zeker weten: hoe zit dat dan, leg me dat nog eens uit. Maar het is niet ... De suggestie zit er een beetje in van: deze brief -- het waren elf pagina's -- had nog veel uitgebreider of anders ...

De heer **Van der Lee**:

Maar er zijn ...

De heer **Snel**:

Ik was volgens mij best tevreden met de manier waarop we hier een oplossing presenteerden voor de ouders en een analyse gaven: hoe is het eigenlijk zo ver kunnen komen, en wat gaan we nu verder doen en hoe kunnen we dit voorkomen.

De heer **Van der Lee**:

Het is helder hoe u erin zit. Ik constateer alleen dat sommige onderdelen waar we het al eerder over hadden in het verhoor -- het memo van Palmen of de dubbele nationaliteit, waar we zo nog over spreken -- daar allemaal niet in zaten.

De heer **Snel**:

Nee.

De heer **Van der Lee**:

Maar goed, we gaan door met mevrouw Van Kooten-Arissen.

De heer **Snel**:

Voor alle ... Dat hele memo ken ik niet, hè.

De heer **Van der Lee**:

Dat heeft u verklaard.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik ga toch nog even de vraag stellen. Heeft u in de week van de ministerraad van 7 juni 2019 gesproken met de heer Rutte?

De heer **Snel**:

Dat kan ik me niet herinneren.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat weet u helemaal niet meer?

De heer **Snel**:

U kijkt me aan alsof dat wel zo is. Dan zal dat vast wel ... Ik kan me dat gewoon niet herinneren.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik vraag het u.

De heer **Snel**:

Ik sprak de mp geregeld bij onderraden en dingen. Of het in die week gebeurd is? Ik zou het niet weten. Als dat zo was, had ik u er graag over verteld, want ik denk, eerlijk gezegd, dat het alleen maar prettig zou zijn dat ik kon vertellen dat ik hem had gesproken. Maar als u dan vraagt "wat heeft u dan gezegd?": ik weet het gewoon niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U heeft hem niet gemaïld, u heeft hem niet gebeld ...

De heer **Snel**:

Ik mailde de mp nooit.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U heeft hem niet ...

De heer **Snel**:

Geappt. Nee, dat heb ik nooit gedaan.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Heeft u mevrouw Ollongren gesproken in die week van de ministerraad?

De heer **Snel**:

Daar geldt exact hetzelfde voor. Ik snap dat iedereen verwacht dat je nog van dag tot dag weet wat je gedaan hebt na zo'n ... Ik kan me dat niet herinneren. Het kan vast gebeurd zijn. Ik hoop dat ik heb gedaan. Ik weet het niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Heeft u mevrouw Schouten gesproken in die week?

De heer **Snel**:

U mag het hele rijtje nagaan. Ik zal u telkens hetzelfde antwoord geven.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar is het niet heel apart dat u dat niet meer weet als er zo'n belangrijk onderwerp is, waar velen hebben verklaard dat het toen echt wel crisis was en dat de ambtenaren u een toch wel dringend advies geven om met al deze afzonderlijke bewindslieden zelf persoonlijk contact op te nemen, ...

De heer **Snel**:

Ik snap uw vraag.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

... dat u dat niet gedaan heeft en niet meer weet?

De heer **Snel**:

Ik denk dat het andersom is. Als ik nooit zou hebben gesproken met ... Stel dat je iemand bent die nooit spreekt met meneer Obama en je spreekt hem één keer: dan weet ik zeker dat je dat onthoudt. In die week zaten wij 16, 18 uur te knallen richting de oplossing richting de ouders. Dat is voor mij ook één grote soep aan herinneringen, momenten. U vraagt nu: heeft u die en die dan gebeld? Ik weet het niet meer. Ik zou dat vast kunnen nagaan. Als u mijn secretariaat belt: zij kunnen volgens mij precies -- het is ook openbaar -- zien wie ik gesproken heb. U vraagt mij dat nu. Ja, ik weet het niet meer. U kunt dat ... Uw suggestie zit er ook een beetje in, als ik u vragen hoor stellen, alsof ik dat bewust niet wil vertellen, maar

zo is het niet. Het is gewoon mijn herinnering. Die is misschien heel waanzinnig slecht in uw beleving, maar zo is het nu eenmaal.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Zou u dat kunnen nagaan en ons ter hand kunnen stellen?

De heer **Snel**:

Ik heb mijn eigen agenda's niet, maar met veel liefde kunt u dat nagaan, want ik zou het fijn vinden om dat in ieder geval weg te hebben als zijnde een onhelderheid. Want dat wil ik echt niet, voor alle helderheid.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Dan ga ik eventjes naar de periode na de brief van 11 juni over de CAF 11-zaak.

Daarna vertelt u aan de media dat de Toeslagenwet op de schop moet. Heeft u daar contact over gehad met de staatssecretaris van Sociale Zaken?

De heer **Snel**:

Nee, ik denk dat ze mij vrij snel na die persconferentie daarover belde. Ja, zij vond dat niet leuk. Nee. En tegelijkertijd, op een meer persoonlijk niveau, denk ik niet dat zij het erg vond dat dat gebeurde, omdat ik denk dat het ons dichterbij de oplossing kon brengen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Op wat voor manier werd u aangesproken door de staatssecretaris over uw mediaoptreden?

De heer **Snel**:

Ik denk dat ze belde. Ik denk ... Maar ik weet het niet zeker. Ik herinner mij nog dat zij, volgens mij nadat ik die persconferentie had gehad, mij diezelfde avond of die dag erna belde.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Mag ik u vragen waarom u steeds lacht als u een vraag beantwoordt? Want ik vind dit echt ... Het zijn serieuze vragen. Het was echt een moment van crisis waarin verschillende bewindslieden en de topambtenaren echt ... Op dat moment drong het pas tot hen door hoe ernstig het was.

De heer **Snel**:

Ik zou ... Als u het lachen vervelend ... Het lachen is mijn eigen ongemak dat ik drie keer op een vraag ... U zegt: kunt u zich nog herinneren dat u die belt? Dan zeg ik: nee, dat kan ik

me niet herinneren. Dan zie ik u mij aankijken van ... U kijkt mij ook aan van: spreekt u wel de waarheid? Dan vraagt u dat nog een keer. Dan zeg ik nog een keer: dat kan ik me niet herinneren. Dan doet u het een derde keer. Ja, dat leidt bij mij een beetje tot het idee: wilt u nou weten hoe het zat? Dan probeer ik u zo goed mogelijk te antwoorden. Ik sta hier onder ede. Ik doe het. Ik lach ook een beetje, misschien, vanuit het ongemak dat ik dan die vraag niet weet. Maar dat heeft niets te maken -- en ik hoop ook dat dat helder is -- met de situatie van deze ernstige zaak. Het ging om de vraagstelling die u mij stelde. Ik zal niet meer lachen naar u.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Heeft Sociale Zaken geprobeerd te voorkomen dat het beleid en de wetgeving als oorzaak voor de problemen in de CAF 11-zaak werden gezien?

De heer **Snel**:

Kunt u uw vraag nog één keer herhalen?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Heeft Sociale Zaken geprobeerd te voorkomen dat het beleid en de wetgeving als oorzaak voor de problemen in de CAF 11-zaak werden gezien?

De heer **Snel**:

Nee, voor zover ik dat kan nagaan, hebben zij dat niet voorkomen. Ik denk wel dat zij dat politieke signaal gaven aan hun minister, en dat hoort ook zo.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ze hebben geprobeerd om dat te voorkomen?

De heer **Snel**:

Nee.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Niet? Oké. Zijn de problemen rond de kinderopvangtoeslag terug te voeren op wet- en regelgeving en zo ja, welke? Of is het meer een uitvoeringskwestie?

De heer **Snel**:

Het antwoord is: ja. Het is zeker terug te voeren op wet- en regelgeving. Eén onderdeel daarvan is dat proportioneel terugvorderen, dus wat ik in het begin van het verhoor heb

aangeven: op het moment dat je ergens iets niet honderd procent had betaald, dan kreeg je nul procent van de toeslag en moest je alles terugbetalen. Dat moet anders.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

In hoeverre denkt u dat de verschillende belangen van de ministeries een rol hebben gespeeld bij het feit dat het oplossen van de problematiek rond de kinderopvangtoeslag zo lang heeft geduurd?

De heer Snel:

Ik denk: als je vraagt "waarom heeft dit allemaal zo lang geduurd" ... Maar dan komen we al een beetje bij het einde en dat is vast niet uw bedoeling. Maar daar liggen een hele hoop zaken aan ten grondslag. Een daarvan is dat als je beleid en uitvoering bij verschillende departementen organiseert, de lijnen tussen beleid en uitvoering, die toch al lang zijn, nog langer worden. Dus als u mij vraagt "stel dat je dit opnieuw zou moeten bouwen, zou je dan de uitvoering van de toeslagen bij een ander departement neerleggen dan bij de uitvoering van de wetgeving en het beleid?" is mijn antwoord: ja, dat zou je anders moeten organiseren. Je zou het meer bij elkaar moeten hebben.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Oké. Dan ga ik door over een ander onderwerp. Dat betreft de invorderingen. Op 23 augustus 2019 adviseerden uw ambtenaren u de lopende invorderingsmaatregelen van andere CAF-zaken niet eenzijdig op te schorten. Maar twee weken eerder wordt u gewezen op inhoudelijke en publicitaire risico's en schrijnende situaties als invorderingen doorlopen. Waarom kiest u toch voor het niet eenzijdig opschorten van die invorderingsmaatregelen?

De heer Snel:

Ehm ... Dat heb ik niet helemaal meer scherp. Wat ik mij herinner, is dat voor die ... Want ik moet ook weer even heel precies ... over welke maatregelen het ging. Volgens mij zijn wij voor die CAF 11-ouders gestopt met die invorderingen. Op een gegeven moment hebben we de pauzeknop gedaan: zolang we geen helderheid kunnen geven wat de uitkomst is van die rechtszaken, stoppen wij met invorderen. Dus volgens mij hadden wij dat wel gedaan. Maar ik denk dat u naar iets anders verwijst. Dan weet ik niet zo goed wat dat is.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Even kijken hoor. Het is een notitie aan u van 23 augustus 2019 over het niet-opschorten van de invorderingsmaatregelen. Er staat dan: steunt u een en ander tot het moment waarop de aanbevelingen van de commissie-Donner en de rapportage van de ADR zijn verwerkt voor de overige CAF-zaken in ...

De heer **Snel**:

O, dit gaat over de overige CAF-zaken. O! Oké, want ik denk al: volgens mij zijn we wel degelijk met die invorderingen ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, voor de andere CAF-zaken.

De heer **Snel**:

Oké, ik dacht dat u vroeg naar die ... Volgens mij waren we daar juist wel mee gestopt en was het vraagstuk meer: kan je ook nog voor andere gevallen erin ... Daarvoor gold dat wij op dat moment nog geen goed zicht hadden of er andere gevallen waren. Dat was de kern van de opdracht aan de ADR. Want we hadden het er eerder over dat we het zelf eerder hadden uitgevraagd en dat niet helder genoeg kregen. We hadden de ADR gevraagd: kunt u zoeken naar informatie of dat hetzelfde zou zijn? En Donner zou ons helpen met de afbakening: in welke gevallen weten we voor deze groep mensen dat zij zodanig zijn aangereden, zeg ik maar weer, door het Rijk dat zij compensatie verdienen? Maar op dat moment hadden wij nog geen beeld bij wie dat waren.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U had er helemaal geen beeld van hoeveel ouders het waren?

De heer **Snel**:

Nee, en dus was het ook een onduidelijke vraag bij wie je het allemaal ging stopzetten en op basis waarvan. Dat wisten we niet. Het eerste wat u zegt snap ik wel, want op het moment dat ergens anders iemand iets ergs overkomt, is er een rechtszaak met de Belastingdienst bezig waar de invordering niet stopt. Dan wordt dat natuurlijk naar voren gehaald. Die publicitaire kant snap ik ook wel.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik ga u even onderbreken. We hebben in onze stukken een notitie aan u van 8 augustus 2019. Daarin staat: "De overige CAF-zaken betreft 8.000 tot 10.000 vraagouders, waarvan 4.000 tot 5.000 een belasting- of een toeslagschuld hebben. De ADR onderzoekt deze CAF-zaken. In afwachting van de onderzoeksresultaten is de invordering van de schulden niet opgeschort en loopt de rente gewoon door." Dat is een notitie aan u op 8 augustus 2019. Op 23 augustus 2019 wordt u door uw eigen ambtenaren geadviseerd om de lopende invorderingsmaatregelen waarover het hier gaat, in de andere CAF-zaken niet eenzijdig op te schorten.

De heer **Snel**:

Ja.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

En daarvoor kiest u toch wel.

De heer **Snel**:

Volgens mij ... Ik ga verder ... Want het leek net alsof ik strenger was voor de ouders dan mijn ambtenaren, maar volgens mij ben ik daar ruimhartiger. Kijk, de ambtenaren wijzen op het risico ... Die ambtenaren wijzen op het risico ... Ze wijzen op een paar dingen. Ten eerste zeggen ze: publicitair zie je natuurlijk gebeuren dat er ook andere zaken zijn die opspelen. Ja, op dat moment waren er allerlei schattingen. Inmiddels wisten we volgens mij dat het om 167 CAF-zaken ging, maar wat we nog niet wisten is of er nou een andere CAF-zaak was die zoals de CAF 11-zaak was, waarin zo veel elementen bij elkaar komen dat je vindt dat die ouders gecompenseerd moeten worden. Voor die ouders hadden we een beeld. Voor de ouders waar we nog mee bezig waren, zeiden we dus: pauzeknop, daar stoppen we mee. Nu was het de vraag: zou je ook voor andere ouders diezelfde stopknop ... Maar daar moest je wel voor weten hoe die grens van die ouders was afgebakend. En die hadden we maar niet. Dat was precies wat we hadden gevraagd aan de ADR en aan Donner: help ons daar nu bij, want we weten niet wat we moeten doen. Die lijn heb ik volgens mij gekozen: oké, dan moeten we dat zo doen. Ik herinner me dat vooral toch zo: uiteindelijk willen we alle ouders die hetzelfde is overkomen hetzelfde behandelen. Dat had ik al in de Kamer verteld. Alleen is de vraag of je dat op al deze 4.000 tot 8.000 ... Moet je je voorstellen: 4.000 tot 8.000 ouders. We wisten het echt niet. We wisten dat het er meer waren dan de CAF 11, maar we wisten niet in hoeverre die ouders vergelijkbaar waren. Dat was op dat moment exact de zoektocht waar we mee bezig waren.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In die notitie van 8 augustus wordt heel duidelijk gesteld dat het om 8.000 tot 10.000 ouders gaat. Op dat moment weet u dat dus al, want u heeft die notitie ontvangen.

De heer **Snel**:

Nee, maar ... Mag ik daar iets ...? Want het lijkt nu net ... U zegt dat het om die aantallen ouders, verbonden aan die CAF-zaak ... Dat wisten we inmiddels. Dat kostte heel veel tijd, omdat er achter het burgerservicenummer niet staat dat het een CAF-zaak is. We waren dus massaal bezig geweest om in de dossiers te kijken: kunnen wij dat koppelen aan burgerservicenummers? En dan toeslagouders die bij elkaar hoorden. Daar hadden zij een beeld van rond die zomer, aan het eind van die zomer: het gaat in potentie om veel meer

andere ouders. Maar het is nergens gezegd -- ik weet het antwoord in ieder geval nog steeds niet -- of al deze ouders op dat moment vergelijkbaar waren met de ouders die wij in "Donner" aan het compenseren wilden gaan. Dat is een beetje slecht Nederlands.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In die notitie staat dus dat 4.000 of 5.000 een belasting- of toeslagschuld hebben.

De heer **Snel**:

Ja, maar er kan ook om hele goede redenen een belasting- of toeslagschuld zijn ontstaan. Het is niet dat al die redenen ... En ook in de CAF 11-zaak zijn niet alle ouders uiteindelijk vergoed, want in sommige gevallen was er ook geen recht en bestond er ook geen recht. Dus ook als je met die nieuwe bril terugkijkt, zijn niet alle ouders elke keer voor compensatie in aanmerking gekomen. We waren echt op zoek naar: welke ouders moet je wel compenseren ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik onderbreek u even. De ADR was het op dat moment aan het onderzoeken. Waarom heeft u er toen niet voor gekozen om dat op te schorten?

De heer **Snel**:

Moet u zich voorstellen dat u een ouder bent die ... Nou, zo is die vraag ... Maar in mijn hoofd, waarom zou ik weer hetzelfde besluit hebben genomen? Wij weten niet welke ouders verschrikkelijk zijn behandeld. Die combinatie van factoren weten we nog niet. We weten wel dat er veel meer ouders in CAF-zaken hebben gezeten. Wij waren daarnaar op zoek en vroegen aan Donner en de ADR: kunt u ons helpen die afbakening te maken? We wisten dat het universum waarin die afbakening gemaakt moest worden, ging om tussen de 8.000 en 10.000 ouders. Als dat er staat, klopt dat wel; later hadden we het volgens mij over 9.000.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar waarom dan niet het zekere voor het onzekere? Het gaat hier om immense gevolgen voor die ...

De heer **Snel**:

Als je als ouder geen recht hebt op een toeslag en ik ga je nu weer wat geven, dan loopt dat weer op bij je ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik ga u even onderbreken. Het werd onderzocht. Waarom dan niet even stoppen, die

pauzeknop inderdaad indrukken en even wachten met al die ellende voor die mensen, waar ze hierdoor in werden gestort? U had toch het zekere voor het onzekere kunnen nemen?

De heer **Snel**:

Volgens mij heb ik drie keer proberen uit te leggen hoe ik daarin ... Het is duidelijk dat u dat een rare keuze vond, maar die heb ik toen gemaakt. Op basis van volgens mij het advies dat er lag, heb ik die keuze gemaakt, want dat advies begreep ik.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja. Ik ga u een andere vraag stellen. Speelde het argument een rol dat met het stoppen van de invorderingsmaatregelen de Belastingdienst zou erkennen dat ook in overige zaken van alles is misgegaan?

De heer **Snel**:

Nee, dat zou goed zijn.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Sorry, wat zegt u?

De heer **Snel**:

Dat zou juist goed zijn.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wat zou goed zijn?

De heer **Snel**:

Dat de Belastingdienst zou erkennen dat het in meer zaken ... Dat is niet iets om te vermijden, maar juist iets om aan te moedigen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja. Want in de notitie van 23 augustus 2019 -- daar hadden we het net al even over -- over het niet-opschorten van invorderingsmaatregelen staat ook: "Een alternatief scenario is dat in alle overige CAF-zaken de invordering wordt geschorst conform het CAF 11-scenario. Wij adviseren" -- "wij" zijn dan uw ambtenaren -- "hiervoor niet te kiezen omdat zo'n maatregel kan worden uitgelegd als dat de Belastingdienst inmiddels tot de conclusie is gekomen dat ook in de overige CAF-zaken van alles is misgegaan. Zo'n conclusie zou ontijdig zijn, gelet op het adviesverzoek aan de ADR. Bovendien zijn er ook andere belangrijke nadelen aan dit scenario verbonden, zoals de hiervoor genoemde afbakeningsproblematiek, het risico van

precedentwerking, het mislopen van belastinginkomsten en de arbeidsintensiviteit bij de uitvoering ervan." Dus er waren wel degelijk zaken die helemaal niets ...

De heer **Snel**:

Als u die zinnen zo leest, dan haal ik daar twee dingen uit. Een. Het is wel weer Belastingdienstachtig hoekig opgeschreven, maar het punt dat zij maken was precies het punt waar we het net over hadden. Wij vragen aan de ADR: kunt u ons helpen om aan te geven welke ouders net zo slecht zijn behandeld als de ouders in CAF 11? En zij zeggen: op het moment dat je dan bij iedereen, of die afbakening nou wel of niet gemaakt is, gaat stopzetten, ook de gevallen waarin dat heel terecht is gebeurd ... Die hebben niets met fraude of onrechtmatigheid ... De gevallen waarin bijvoorbeeld geen kinderopvang werd genoten; dat gebeurde ook. Die gevallen ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik ga u weer even onderbreken. Maar dat wist u op dat moment niet zeker.

De heer **Snel**:

Exact.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Op dat moment was het toch al duidelijk dat er ook andere zaken waren, aan CAF 11 gelijk, met ouders die in dezelfde problematiek zaten, met dezelfde ellende zaten, met invorderingen, met huizen die werden verkocht, met auto's die langs de kant van de weg werden ingevorderd ...

De heer **Snel**:

Dat snap ik ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

... huizen die werden leeggehaald, kinderen die op de grond moesten slapen omdat ze geen bedje meer hadden. Dat gebeurde ook bij andere zaken.

De heer **Snel**:

Mevrouw Van Kooten, u hoeft mij niet uit te leggen dat die zaak ernstig is. Dat heb ik mijzelf behoorlijk goed gerealiseerd, al wat langer dan vandaag, dus dat snap ik. Het punt dat u hier maakt -- daar vraagt u mij naar en daar geef ik antwoord op -- is: snapt u dat dat advies daar kwam? Dan zeg ik: ja, dat snapte ik vanwege precies de reden die ik net zei. Op het moment dat je nog niet weet welke ouders ook echt recht hebben op vergoeden, zegt u: nou, dan had

ik de keuze gemaakt om het dan maar aan iedereen te geven. Mijn keuze was: ik wacht liever nog even -- want we zaten twee, drie weken van Donner af -- tot het moment dat ik zeker weet bij welke ouders we dat kunnen doen, zodat we straks niet wéér moeten terugvorderen bij die ouders die we het gaan geven. Nou, daar hebben wij een andere keuze in gemaakt. Ik heb net gezegd: die keuze die ik toen heb gemaakt is mijn call. Daar mag u mij ... Die heb ik gedaan.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Meneer Snel, "dan geven we maar alles aan iedereen" is toch iets anders dan even de pauzeknop indrukken voor die mensen? Had u dan niet het zekere voor het onzekere kunnen nemen?

De heer **Snel**:

Ja, maar met als gevolg dat ook allerlei betalingsregelingen ... Ik heb het idee dat dat in het advies werd nagelopen en dat er werd gezegd: je zou je moeten afvragen of je dat zou willen, want dat geeft een hoop ellende naderhand, want je stopt ook de bestaande betalingsregelingen; wij adviseren nu om dat niet te doen. Ja, ik snap u. Die keuze had ik ook ... Ik had ook op dat moment kunnen zeggen: maakt niet uit, voor iedereen de pauzeknop. Alleen waren wij op dat moment vrij dicht bij het idee: straks weten we om welke groep het gaat; voor de meeste mensen is er een betalingsregeling. Ik heb dat ambtelijk advies gevolgd omdat ik het op dat moment goed begreep.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké, ik heb er nog één vraag over en dan gaan we door. In Nieuwsuur zei u op 12 juli 2019: het gaat om 300 ouders. Maar op dat moment wist u toch al dat het om heel veel meer ouders zou kunnen gaan?

De heer **Snel**:

Ja, dat is waar.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Waarom heeft u dat zo gezegd?

De heer **Snel**:

Omdat op dat moment de regeling-Donner, waar we mee bezig waren, op de CAF 11-ouders zat. Wij dachten inmiddels dat het er meer zouden kunnen worden -- dat heb ik volgens mij ook wel in de Kamer gedeeld -- maar hebben nooit met precieze getallen gewerkt. Want dat bleek ook wel. Later kwam er een hele categorie opzet/grove schuld bij of allerlei andere

categorieën. Ik vond het dus gevaarlijk om te speculeren. Ik weet zeker dat als ik had gezegd "we zijn het aan het onderzoeken en het zou best weleens kunnen zijn dat het er straks 1.000 zijn", de volgende dag het verhaal was geweest: er zijn 1.000 andere van dit soort gevallen. Dat wisten we nog niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U wilde wachten op Donner. Maar Donner ging toch alleen rapporteren over de CAF 11-zaken? De overige zouden toch pas in maart van dat jaar duidelijk worden?

De heer **Snel**:

Wij hadden gevraagd aan Donner: "We hebben die CAF 11-groep. Probeer daar een populatie te maken van ouders waarvan je denkt dat hen zoiets ergs is overkomen dat je voor hen wetgeving en compensatie wilt. Die mensen moeten we recht gaan doen." Dat was de inzet. Dat probeerden we te doen. Tegelijkertijd zeiden we: maar als later blijkt dat er een andere ouder, een andere set ouders op precies dezelfde manier of op een zeer vergelijkbare manier benaderd is, dan moeten ook zij die compensatie krijgen. Ik was mij er dus van bewust dat het in eerste instantie ging om die 300. Dat was de populatie waarin Donner kon bekijken wat er misging. Ik wist dat het potentieel om meer zou kunnen gaan, maar hoeveel meer? Daar kon ik hooguit een slag naar slaan.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. We gaan even door naar 4 november 2019. Dan kondigt u naar aanleiding van een motie aan om alle lopende loonbeslagen en verrekeningen te stoppen. Waarom besloot u op dat moment wél om de invorderingsmaatregelen op te schorten? Was de druk van de Kamer hiervoor nodig?

De heer **Snel**:

Ja, ook.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ook?

De heer **Snel**:

Ja, die was er ook voor nodig. We zijn dan inmiddels alweer een paar maanden verder. Donner heeft lang op zich laten wachten. De ADR had nog niet zijn resultaat. Mijn hoop dat wij snel tot een punt konden komen waarop we duidelijk konden zijn welke ouders we tegemoet zouden kunnen komen, was tegen die tijd denk ik al niet meer zo scherp. De

oproep van de Kamer "bij iedereen" heb ik toen dus ook overgenomen. Toen ben ik eigenlijk gaan staan waar u daarnet stond: laten we het zo dan maar doen. Maar daarvoor nog niet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik geef het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Ik kijk even op de klok. We zitten hier inmiddels iets meer dan twee uur. We zijn nog niet klaar met verhoren, maar ik heb wel besloten om even te gaan schorsen. Dat doen we voor vijftien minuten. Ik schors de vergadering tot 15.20 uur.

De vergadering wordt van 15.05 uur tot 15.20 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan door. Mevrouw Van Kooten-Arissen, ik geef u graag het woord.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik heb hier een memo van het Landelijk Incasso Centrum van de Belastingdienst, dat gaat over de invordering van 8.400 posten CAF overig. Zij zeggen in de inleiding: dit memo heeft als doel om meer verduidelijking te geven op de volgende vragen. En daar vragen ze gewoon of bij de circa 8.500 "CAF overige"-zaken, net als bij de CAF 11, een opschorting moet plaatsvinden.

De heer **Snel**:

En dat vragen ze aan mij?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dit is aan u, ja.

De heer **Snel**:

Misschien moet u me een klein beetje context geven. Daarnet hadden we het over die aantallen. De vraag is nu dat het LIC een brief aan mij schrijft?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In die andere zaken werd besloten om op te gaan schorten en de onderzoeken af te wachten. Voor die andere, de CAF overige, werd dat niet gedaan. U stelt net: dat is omdat we nog helemaal niet zo goed in beeld hadden hoeveel mensen dat dan zouden zijn en hoe het dan zat. U vond het niet opportuun om dan de pauzeknop ook voor die mensen in te drukken. Maar het Landelijk Incasso Centrum van de Belastingdienst vindt dat blijkbaar wel

opportunity. Dat zijn de deurwaarders die bij de mensen aan de deur komen. Zij zeggen: oké, als we dat voor de CAF 11-zaken moeten doen, zouden we het dan ook niet voor die 8.500 andere, CAF overige, even op pauze moeten zetten? Dat is van 9 augustus 2019.

De heer **Snel**:

En het advies is dat ik dat zou moeten doen of moeten volgen? Of is dit een ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat wordt gevraagd, of dat zou moeten gebeuren.

De heer **Snel**:

En wat wordt er aan mij gevraagd? Of ik het daarmee eens ben? Ik bedoel, ik geloof meteen dat dat ergens het advies is geweest, alleen ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U heeft zojuist gezegd dat u het niet opportunity vond om de pauzeknop in te drukken omdat nog niet helemaal in beeld was om hoeveel CAF overige het ging. Hieruit, maar ook uit de andere notitie die we zojuist besproken hebben, blijkt heel duidelijk dat wel degelijk in beeld was om hoeveel CAF overige het ging. Bij Nieuwsuur heeft u het nog steeds over 300 ouders. In het Kamerdebat van 4 juli heeft u het nog steeds over 300 ouders.

De heer **Snel**:

Ja, ik was er volslagen van overtuigd dat we voor die 300 ouders van de CAF 11-zaak wat moesten doen. Dat is een. Twee is: zou het nou kunnen zijn dat nog andere ouders datzelfde is overkomen?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nou, niet "zou het kunnen zijn", dat is dúidelijk. Dit is een brief, een memo van het Landelijk Incasso Centrum. De deurwaarders die bij die mensen aan de deur staan, zeggen gewoon: van toeslagen circa 8.500.

De heer **Snel**:

Ik heb daarnet geprobeerd uit te leggen dat je wel kan reconstrueren -- dat was dus al gebeurd -- dat er tussen 8.000 en 10.000 ouders betrokken waren bij CAF-zaken met problemen, om het zo maar te zeggen. Wat wij in de CAF 11-zaak aan het uitzoeken waren, is welke ouders straks gecompenseerd moesten worden. Voor al die ouders waarvoor we nog geen duidelijkheid hadden, drukten we de pauzeknop in. Dat hebben we gedaan. Dan is de vraag: voor welke ouders zou je nog meer de pauzeknop moeten indrukken? Wij waren

toen in augustus. Mijn gevoel was: "Wij weten straks bijna zeker naar wat voor elementen we moeten kijken om dat te doen. Voor die mensen gaan we straks ook de pauzeknop indrukken, want die moeten hetzelfde behandeld worden." Maar hoeveel dat er waren, wisten we niet. Althans, ik wist dat niet en naar mijn beste herinnering wist ook niemand die mij adviseerde om welke ouders het precies ging. In zekere zin was dat ook niet raar, want we moesten nog aan Donner en de ADR vragen om ons te helpen met waar de vergelijkbaarheid zat. Misschien mis ik het punt in mijn hoofd een beetje, maar als uw suggestie is "u had voor veel meer mensen die invordering moeten stoppen dan u hebt gedaan", dan heb ik volgens mij naar beste weten gewoon de adviezen gevolgd die er daarover waren, omdat wij wisten voor welke ouders we het in ieder geval wilden doen. Dan zegt u: misschien had u dat voor de anderen ook wel moeten doen, omdat u het nog niet wist. Mijn analyse daarvan was: we weten bijna hoe we daarmee om moeten gaan, zodat we zo meteen gericht het probleem voor die mensen kunnen voorkomen. Ja, ik had er misschien ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wist u dat het LIC deze vraag heeft gesteld?

De heer **Snel**:

Sorry?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wist u, bent u ervan op de hoogte gebracht dat het LIC deze vraag heeft gesteld?

De heer **Snel**:

Nee, in alle eerlijkheid niet. Ik weet het niet. Dit zegt mij niks. Kijk, er zijn natuurlijk in het hele ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Het zegt u niets?

De heer **Snel**:

Ja, en dan zegt u vast dat het in de stukken heeft gestaan. Als u mij nu vraagt of het LIC hiermee kwam? Het zou kunnen. Dat weet ik niet. Dat weet ik niet. Het is wel zo dat de informatie die u net beschreef, waarna ik uitlegde wat de call was die ik op dat moment maakte ... Nogmaals, voor mijn gevoel volgde ik het advies dat mij werd gegeven. Dat werd omkleed met redenen en dat vond ik acceptabel en begrijpelijk. We waren in afwachting van Donner. Dat zou er bijna zijn. Dus ik heb nog steeds het idee dat ik, denk ik, in diezelfde

periode met de kennis die we toen hadden, datzelfde zou doen. Dan zegt u: maar nu weten we dat allemaal. Ja, die discussie hebben we vaker gehad: dan wordt het anders. Maar op dat moment, gezien de informatie en dat advies, leek mij dat niet onlogisch. Nogmaals, voor alle helderheid, ik herinner me nergens dat ik aan de zuinige kant ben gaan zitten als het ging om adviezen om iets voor ouders te doen. Want mijn opdracht, mijn gevoel, mijn inzet om standvastig door te vechten voor de rechten van die ouders, die was er al. Die was er al.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar wat vindt u hier zuinig aan? Want het gaat hier over 8.500 ouders, zegt het LIC. In de notitie van 8 augustus 2019 wordt ook gesteld -- die wordt aan u gericht door uw eigen ambtenaren -- dat het om 8.000 tot 10.000 vraagouders gaat en dat er overwogen kan worden -- dat wordt zelfs gevraagd -- of die pauzeknop ook voor deze mensen moet worden ingedrukt, want er worden huizen verkocht. Nou, we hebben dat hele riedeltje net gehad: een enorme impact op het leven van die mensen. Waarom vindt u dat u best redelijk of coulant of welke strekking ...?

De heer **Snel**:

Ik zal mijn punt herhalen. Ik zeg net dat ik het idee heb dat ik in die periode na begin juni bij de meeste keuzes die mij werden voorgelegd -- u had zelf daarnet een aantal voorbeelden van stukken waarbij ik in de zijlijn schreef -- altijd het gevoel heb gehad, maar misschien heb ik dit punt dan niet begrepen, dat ik juist níét zuinig wou zijn richting die ouders. Dat was mijn gevoel. Deze casus gaat heel specifiek over de invordering. Ik heb er geen herinnering aan dat ik daar een hele kwaadaardige afslag heb gemaakt richting de getroffen ouders. Integendeel, volgens mij waren wij bijna bij de uitgang als het gaat om het Donneradvies. Daar heb ik mij toe verhouden. Ja, ik heb zelf het idee dat ik een soort herhalingsknop indruk!

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, we gaan ook door naar het volgende onderwerp. Maar nogmaals, dat Donneradvies zag op de CAF 11 en niet op de CAF overige.

De heer **Snel**:

Daar ben ik mij wel van bewust; dank u.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Dan gaan we naar opzet/grove schuld. Op 28 oktober 2019 krijgt u een notitie, wederom van uw ambtenaren, over opzet/grove schuld. Wat betekent opzet/grove schuld?

De heer **Snel**:

Precies wat het zegt, toch? Als je het hebt over dat iemand iets met opzet doet, dan vind je dat iemand dat willens en wetens deed. Als iemand grove schuld heeft, dan verwijt je hem zijn gedrag. Maar goed, u heeft het er waarschijnlijk over dat het o/gs, opzet/grove schuld, is gaan heten bij de manier waarop de Belastingdienst dat waarmaakte. Dat is dan wat anders. Het is begrijpelijk, denk ik, als jij tegen iemand zegt dat er een fout is gemaakt en dat er dingen mis zijn gegaan ... Dan kan je zeggen: dat kan gebeuren; daar doen we wat aan. Maar als de dienst het verwijt had "dat heeft u opzettelijk gedaan; ik verwijt u daar grove schuld; u heeft willens en wetens bewijsstukken achtergehouden", dan was er geen betalingsregeling. In algemene zin kan ik het me dan dus wel voorstellen, maar in dit geval -- en ik denk dat u het daarover heeft -- kwam mij opeens ter ore dat er een soort o/gs-wereld was, een opzet/groveschuldwereld.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wat betekende dat concreet voor de ouders die zo'n o/gs-aantekening kregen?

De heer **Snel**:

Volgens mij kregen ze geen betalingsregeling. Dus alles wat wij deden om te zorgen dat die ouders geen last meer van ons hadden totdat we eruit waren over die pauzeknop, bleek blijkbaar niet zo te gelden voor die o/gs, want die hadden geen betalingsregeling. Maar dat hoorde ik pas ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

En wat betekende dat concreet?

De heer **Snel**:

Ja, dat was natuurlijk verschrikkelijk. Dat was natuurlijk verschrikkelijk. Het was een hele nieuwe categorie mensen die ik nog niet in beeld had. Daarmee begreep ik ook dat daar waar wij zeiden "nee, we hebben die pauzeknop ingedrukt", wij toch informeel, ook vanuit de Kamer, hoorden: nou, wij hebben toch nog met ouders gesproken waar dat wel degelijk zo is. Dat bleek opzet/grove schuld te zijn. Dat was ook een grens die volgens mij ontzettend slecht uitpakte, die namelijk vooral de arme mensen, juist de kwetsbare mensen, sneller tot onderwerp van onderzoek naar opzet/grove schuld maakte. Dus dat was verschrikkelijk. Daarna hebben we dat ook vrij snel stopgezet.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Bij die notitie van 28 oktober heeft u een aantal aantekeningen gemaakt. Ik lees voor: "Dit is me allemaal veel te technisch. Ik wil graag kernvragen. Wat is er precies gebeurd met de

RvS-uitspraak van april jongstleden? Ik neem toch aan dat de praktijk is aangepast sindsdien. Hoe vaak is dat sindsdien weer opgelegd? Wil een veel politieker antwoord voor mondelinge vragen hedenmiddag. Wat betekent o/gs precies? Alleen bij toeslagen? Waarom was deze richtlijn er? Waarom niet steeds toegepast?" En u zegt even verderop ook: "De rillingen lopen mij over de rug."

De heer **Snel**:

Ja. Nou ja, precies.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Legt u dat eens uit?

De heer **Snel**:

Ik had het idee dat wij in onze rechtszaken al maanden daarvoor de afspraak hadden gemaakt: we gaan ruimhartiger om met bewijsvoering. We hebben net een voorbeeld van dat afronden gehad. Hier komt toch wel een beetje het verhaal op mijn rauwe dak: er is nog een hele groep ouders die getroffen wordt door het feit dat ze als o/gs-groep gekwalificeerd zijn, waarbij bijvoorbeeld eigen bijdragen niet waren betaald of niet volledig waren betaald. Die werden opeens helemaal buiten die ruimhartigheid geplaatst. Daar kreeg ik koude rillingen van. Ik heb het één keer gezegd: dat was echt zo'n moment dat ik dacht "wat heb ik nou aan m'n fiets hangen?" Dat werd in de memo heel technisch ... Ja, dat was een moment dat ik echt even heel boos was, ja.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Even voor de helderheid: dat ging dan ook om het niet hebben betaald van een heel klein bedrag en dan tienduizenden euro's moeten terugbetalen?

De heer **Snel**:

Volgens mij ging het met name om een heel klein bedrag eigen bijdrage. Mij werd uitgelegd hoe dat dan wetstechnisch allemaal in elkaar zat, namelijk: je verdient pas een toeslag op het moment dat je zelf kosten hebt gemaakt, dus die eigen bijdrage hebt betaald, dus als jij alles hebt betaald. Als u niet uw hele bijdrage hebt betaald en u had dat moeten weten, dan verwijten wij u opzettelijk gedrag. Mijn reactie, mijn gevoel, was dat dat helemaal niet het geval was. Ik bedoel, er waren misschien wel verschillen tussen wat er betaald had moeten zijn en wat betaald was, maar ik vond dat niet zeggen dat dat grof, schuldig, verschrikkelijk van die ouders was en dat je kon zeggen: nou, nu hebben ze geen betalingsregeling nodig. Ja, dit was echt een moment dat voor mij ook weer --- nou ja, ik heb het eerder ... -- toch een

beetje de broek van de kont zakte. Dit kan niet waar zijn! Wat is dit dan? Ik ben helemaal niet zo schrijverig op notities, tenzij ik echt even denk: wat is dit nu? Dit was zo'n moment.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Was u er ook van op de hoogte dat er intensief werd uitgevraagd bij eigenlijk de meest kwetsbare groepen in de samenleving?

De heer **Snel**:

Nou, nee dus, want anders was mijn verbazing niet zo groot. Ik vond dit verschrikkelijk.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Heeft u het gevoel of het idee dat u goed werd geïnformeerd over opzet/grove schuld en de implicaties daarvan?

De heer **Snel**:

Dit was een moment dat dat binnenkwam. Ik vond dat nogal technisch en "matter of fact"-achtig gebracht, terwijl ik dacht: ja, maar dit is verschrikkelijk. Dus dit vond ik ... Het was niet goed hoe dit daar stond. Maar hiervoor geldt ook dat ik het best prettig had gevonden dat ik, toen wij helemaal aan het begin waren na CAF 11 en ons afvroegen welke mensen hierdoor werden getroffen, had geweten dat er iets bestond zoals een regeling met allemaal grenzen waar je aan moest voldoen en met opzet/grove schuld, dus o/gs. Dat vond ik met name ook ontzettend jammer.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wat heeft u daar vervolgens ...

De heer **Snel**:

Ik heb niet het idee gehad dat mensen dat willens en wetens niet deden of zo, maar het kwam wel heel laat in het proces. Ik vond dus ook dat dat heel ongelukkig was. Dat was blijkbaar ook nog op de dag van dat Kamerdebat.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Toen de implicaties hiervan u duidelijk werden, wat heeft u er toen, op dat moment, concreet aan gedaan om het te stoppen?

De heer **Snel**:

Ik heb volgens mij in dat debat of daarna ... Dat heeft u waarschijnlijk scherper dan ik, maar volgens mij zijn we daarmee gestopt. We hebben gezegd: dit kan niet; dit kunnen we niet zo

doen. Ik vond dat het ook echt een onterecht harde en discriminerende ... Want het ging echt om ... Ik moet even denken. Was die grens 10.000 of zo? Nou, zoiets; die was hoog. Kortom, mensen met een grote toeslag -- dat waren de mensen met een laag inkomen -- kwamen eerder in het oog van het toezicht. Wat we inmiddels wel weten: eenmaal in het oog van het toezicht had je bijna geen schijn van kans. Normaal gesproken, als iemand wordt meegenomen in een fraudeonderzoek of een ander onderzoek, wordt er gekeken of het wel of niet klopt en heeft iedereen een faire kans om te zeggen: nee, ik heb het allemaal goed gedaan. Je verwacht dan dat iemand zegt "dat klopt" of dat de rechter dat doet. Maar hier was het inmiddels duidelijk dat als jij eenmaal onder die toezichtsvraag kwam ... Dat gold dus voor al die ouders bij CAF 11. Die hadden er zelf niet voor gekozen, maar het gastouderbureau had een onderzoek gehad en via dat gastouderbureau werden zij ineens als fraudeur bestempeld, om het zo maar te zeggen, niet formeel maar wel in de hele manier waarop ze werden aangepakt. Vervolgens verloren ze al hun kansen, omdat het toezichtstelsel dat wij met z'n allen hadden gebouwd bijna geen ruimte biedt voor die mensen om nog hun gelijk te halen. Dat is de kern van wat ik echt verschrikkelijk vond.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

In uw reactie op het eerste advies van de commissie-Donner schrijft u dat u het gehanteerde beleid ten aanzien van opzet/grove schuld wilt heroverwegen. Waarom is het beleid rondom opzet/grove schuld zo lang niet aangepast? Waarom toen pas?

De heer **Snel**:

Ja, omdat ik er toen naar vroeg. Ik denk dat daarvoor men dat zelf dus blijkbaar niet vond. Kijk ... Nee, ik ga ook niet zitten invullen voor anderen. Dat is het. Zeker als je weet wat het betekent als je eenmaal onderworpen was aan dat toezicht, dat je dus geen schijn van kans had om het zo maar te zeggen ... Als je dat weet en je kijkt vervolgens naar hoe opzet/grove schuld in elkaar zat, dan dacht ik: dan kan niet zo samengaan. En ik wou dat aanpassen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

De huidige staatssecretaris Van Huffelen meldde onlangs dat gebleken is dat de kwalificatie opzet/grove schuld in 96% van de gevallen onterecht was. Hoe kijkt u daar nu op terug?

De heer **Snel**:

Ik heb dat ook gehoord en gezien. Mag ik daar één ... Volgens mij hanteert zij een ander kader bij de beoordeling, een wat mij betreft veel terechter kader. Zij zegt: als je met dit kader naar die gevallen kijkt, dan zie je dus -- dat is om aan te tonen hoe scheef dit zit -- dat 96% van die gevallen niet klopte. Ik weet het niet, dat vul ik zo in. Dat van dat kader heb ik nagevraagd en dat is inderdaad zo. Dat op dat moment 96% van de gevallen niet klopte,

vind ik sterk om te geloven, maar ik vind wel dat als je daar normale regels op had toegepast ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

U vindt het sterk om dat te geloven? U gelooft niet dat 96% van de mensen onschuldig was?

De heer **Snel**:

Nee, ik denk ... Even voor alle helderheid. Van Huffelen zegt: als ik nu kijk naar hoe we het hadden moeten toepassen, dan vind ik dat in 96% van die gevallen mensen een stempel op hun hoofd hebben gekregen die ze helemaal niet verdienden. Daar ben ik het ontzettend mee eens, alleen denk ik niet dat bij de regels die ik wou veranderen, toen die regels nog de regels waren, 96% van de gevallen zich niet kwalificeerden aan die regels. Dat was juist het probleem. Dat moest worden aangepast. Ik ben blij dat er nu een heel ander systeem is waardoor wordt gezegd: als we er nu naar kijken, vinden we dat veruit de meeste mensen die stempel nooit hadden mogen krijgen. Daar ben ik het mee eens. Snapt u wat ik wil zeggen?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nou, niet helemaal. Moet ik het dan zo opvatten dat u zich nu toch een beetje verschuilt achter een systeem ...

De heer **Snel**:

Totaal niet. Integendeel!

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Zo van: toen hadden we een ander beoordelingskader? Hoe moet ik het dan zien?

De heer **Snel**:

Ik probeer u het uit te leggen. U zegt: die definitie opzet/grove schuld is, volgens de regels die destijds golden, bij 96% onjuist. Ik heb dat niet onderzocht. Dat zou misschien kunnen. Maar Van Huffelen zegt: als je kijkt naar hoe het systeem nu is, dan zie je dat 96% van die mensen die stempel destijds nooit hadden moeten krijgen. Ik ben het daar helemaal mee eens. Ik verschuil me niet. Zij heeft daar heel erg gelijk in. Ik maakte een ander punt.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Wat wist u van het risicoclassificatiemodel op grond waarvan aanvragen werden uitgeworpen en aan een handmatige controle werden onderworpen?

De heer **Snel**:

In den beginne natuurlijk niet zoveel, maar dat kwam, denk ik, door de discussie rond het etnisch profileren, zoals dat is gaan heten, naar voren. Mij is uitgelegd hoe dat werkt.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dus u was er toen al bekend mee? Wanneer is bij u bekend geworden hoe dat werkte?

De heer **Snel**:

Ik vermoed in de loop van 2018, 2019, eigenlijk toen de discussie rond dat etnisch profileren naar boven kwam. Ik denk dat dat 2018 was. Toen is er ... Wilt u dat ik vertel wat er toen gebeurde of heeft u specifieke vragen?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ik ben er wel geïnteresseerd in wanneer ú wist wat er gebeurde met die risicoselectie en het etnisch profileren. Kunt u nog een keer de datum noemen waarop dat bekend werd?

De heer **Snel**:

Nee, data ... Ik heb eerder ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Bij u? Ongeveer?

De heer **Snel**:

Ik denk dat toen die discussie speelde rond het etnisch profileren. U ziet dat scherper dan ik, maar ik kan het opzoeken. Daar waren wij vrij helder in qua lijn. Verschrikkelijk! Onze dienst die dat zou doen: dat kan en dat mag niet! Er werd een link gemaakt tussen de ouders uit de CAF 11-zaak en het feit dat zij vaak ook een Turkse of Marokkaanse achtergrond hadden. Die mensen zijn geselecteerd, bijvoorbeeld op basis van hun tweede nationaliteit of hun achternaam, of zoiets. Dat was niet zo, hè. Die ouders waren de dupe van het feit dat zij toevallig een kind hadden bij dat bewuste gastouderbureau, dat later zelfs niet van fraude werd ... Dat niet frauduleus handelde, maar zij zaten daar wel. Zij kwamen onder dat toezichtsoog en zij hadden daar ontzettende pech mee, want dat betekende verschrikkelijk beleid voor hen. Dat waren die CAF 11-ouders. Maar die waren geselecteerd, doordat ze bij dat bureau zaten en niet omdat er ... Dan heeft u het over dat risicoselectiebeleid, want bij alle vormen van toezicht die de dienst door alle regelingen voert, ook bij Blauw en ook bij Rood, is er natuurlijk iets van: wij hebben algemeen beleid en af en toe trek je er mensen uit en af en toe zie je dat er iets gebeurt op basis van risicovol gedrag. Dat zijn mensen die te hard rijden of mensen die iets anders doen. Uit het model ga je kijken: is er op individueel

niveau iets mis? Daarvoor is dat risicoselectiemodel. Zoals mij dat is uitgelegd, is dat een risicoselectiemodel dat uiteindelijk kijkt naar foute uitgaven. Het kijkt welke vragen daarvoor bepalend konden zijn en zegt: hé, bij sommige vragen, op het moment dat je die zo en zo invult, komt er vaak ook een foute uitslag uit. En daaruit kan het model zelf afleiden dat sommige vragen ... Bijvoorbeeld: als u hier antwoord B geeft, dan is de kans dat u straks niet de goede uitkomst krijgt, heel erg groot. Dat is wat het model doet en daar zitten alle vragen in die gesteld worden om bijvoorbeeld een toeslag te krijgen

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

De heer Weekers heeft hier onder ede verklaard hoe dat systeem ongeveer werkte. Hij heeft onder ede verklaard dat hij op 4 juni 2019 medewerkers van CAF sprak en dat u vervolgens ook met hen sprak. Ik ben nu wel heel erg benieuwd welke nieuwe informatie daarover bij u naar voren kwam. Heeft u in deze gesprekken met het CAF-team ook gehoord welke rol de tweede nationaliteit speelde in de CAF-onderzoeken? De homogeniteit, de familieverbanden en de nationaliteit werden gebruikt als indicatie of als aanwijzing voor georganiseerd misbruik.

De heer Snel:

Ja, het was ... Ik denk niet dat de heer Weekers op 4 juni 2019 ... Maar ik had daar, denk ik, tegen die tijd ... Toch ...

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

O, het was Uijlenbroek. Excuus.

De heer Snel:

O, oké. Toen was hij niet helemaal meer in beeld.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Excuses, dat is zo.

De heer Snel:

We hebben veel gesproken over dat risicoselectiemodel en wat dat betekende. Een van de punten die daar bijvoorbeeld bij speelde, is dat bij toeslagen nationaliteit -- ben je Nederlander of niet? -- een relevante vraag is. Als je geen Nederlander bent, krijg je niet zomaar een toeslag. Die kan je alsnog krijgen als je een inwoner bent van de EU, maar daarom: bent u Nederlander? De eerste nationaliteit is daarbij van belang. Ik weet ook dat in gevallen dat er twee nationaliteiten werden gebruikt, de eerste nationaliteit geldend was. Als je een dubbele nationaliteit hebt, staat het Nederlanderschap centraal. Dat heeft, nogmaals,

niets met die CAF-zaken te maken, maar met individuele onderzoeken. Daarvoor geldt dat je daarop mag selecteren. Ik weet ook nog dat mij is uitgelegd dat in het verleden de nationaliteit -- bent u Nederlander of niet? -- uitmaakte in dat risicoselectiemodel. Het is namelijk een bepalende factor als je niet Nederlands bent: je bent uitwisselingsstudent of wat dan ook. Dan gaat het vaker mis. Dan geeft het het signaal: dit is een risico; u kunt misschien beter even doorvragen. Dat zat erin. Dat was niet op tweede nationaliteit, maar op nationaliteit.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

U bent op de hoogte van het rapport van de Autoriteit Persoonsgegevens van 17 juli jongstleden?

De heer Snel:

Nee. 17 juli 2020? Daar weet ik niet van, maar mag ik misschien even vervolgen, want dat maakt het helder? Als er een tweede nationaliteit was, dan werd de eerste nationaliteit gebruikt. Dat is hoe mij dat altijd is uitgelegd en ik geloof ook nog steeds dat dat zo werkte. Het idee was: die CAF 11-ouders hebben allemaal een andere achternaam en daarom is dat gebeurd. Dat idee heb ik niet gehad. O ja, en ik wou ook nog zeggen dat die nationaliteit inmiddels al geen risicofactor meer was. Dus zelfs in dat risicoselectiemodel was in de tijd dat ik ernaar keek nationaliteit inmiddels al geen verklarende factor meer.

Mevrouw Van Kooten-Arissen:

Dan ga ik toch eventjes voorlezen wat de Autoriteit Persoonsgegevens hiervan vond. Er wordt gesteld: "De Belastingdienst had de gegevens over dubbele nationaliteit al in januari 2014 moeten kennen. Maar in mei 2018 stonden er in totaal nog 1,4 miljoen mensen met een dubbele nationaliteit geregistreerd in de systemen. Dubbele nationaliteit speelt geen rol bij het beoordelen van de aanvraag voor de kinderopvangtoeslag, maar toch bewaarde en gebruikte de Belastingdienst deze gegevens. Daarnaast verwerkte de Belastingdienst de nationaliteit van aanvragers van kinderopvangtoeslag om georganiseerde fraude te bestrijden, terwijl deze gegevens hiervoor niet noodzakelijk waren. Tot slot gebruikte de Belastingdienst de nationaliteit van aanvragers als een indicator, wel of niet Nederlander zijn, in een systeem dat het automatisch bepaalde" -- dus een zelflerend systeem -- "en aanvragen als risicovol aanwees. Ook voor dit doel waren deze gegevens niet noodzakelijk." De Autoriteit Persoonsgegevens concludeert dan ook: in alle gevallen aanvragen beoordelen; fraude bestrijden en in het risicosysteem is de verwerking daarom onrechtmatig. Anders gezegd, het mag absoluut niet.

Mijn vraag is de volgende. De dg heeft hier onder ede verklaard dat hij op 4 juni met CAF-medewerkers heeft gesproken en hij heeft mede onder ede verklaard dat zij u ook hebben gesproken. Wat is er toen aan u gemeld over die risicoprofielen? Als dat inderdaad aan u gemeld is, waarom staat dat dan niet in de brief van 11 juni 2019?

De heer **Snel**:

Dit is wel een belangrijk punt. Als u voorleest wat de Autoriteit ... Wij hebben zelf gevraagd bij het tegenkomen van stukken rondom het gebruik van nationaliteit ... Daar wil ik zo nog wat over zeggen. Toen hebben wij gezegd: daar moet de autoriteit nu een uitspraak over gaan doen. Ik herinner me dat ik in een Kamerbrief overigens ook heb uitgelegd dat wij -- voor zover ik mij herinner -- bij het zoeken naar dit geval twee gevallen tegenkwamen. Eén was op een groep Ghanezen. Ik weet geeneens of dat de kinderopvangtoeslag was of een andere toeslag. En één ging, dacht ik, over Roemenen. Zodra wij dat aantreffen in de stukken, hebben wij meteen gezegd: maar mag wat hier gebeurt dan wel? Er werd uitgelegd: het is makkelijker te frauderen met mensen in je straat dan met mensen die ver weg wonen. Dus dat groepsverband -- zo werd mij door die fraudebestrijders gezegd -- is ... Als je kan aantonen dat er een logica zit tussen een groep, mag je veronderstellen dat ook het doen van fraude -- de Bulgarenfraude was daar een heel bekend voorbeeld van -- makkelijker wordt gemaakt voor die mensen.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Mat ik u heel even onderbreken?

De heer **Snel**:

Mag ik het alsjeblieft afmaken, want ik vind het zo belangrijk om dit uit te leggen?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar het heeft niet echt betrekking op de vraag die ik stel. Dat is namelijk of u het CAF-team hierover heeft gesproken. En zo ja, wat u dan heeft besproken en waarom dat niet in de brief van 11 juni 2019 is gekomen. Ik zou het heel erg waarden als u dat vrij puntig zou kunnen beantwoorden.

De heer **Snel**:

Nou ja, dat is goed. Ik hoop dat ook de commissie nog steeds op zoek is naar hoe dingen zitten bij het gebruik van nationaliteit. Ik heb daar twee dingen over gezegd: het verschil tussen CAF en het verschil tussen risicoselectie.

De **voorzitter**:

Nee, nu ga ik toch even wat zeggen. Er wordt gewoon een hele duidelijke vraag gesteld. Een. Heeft u hierover gesproken met de medewerkers van het CAF? Daar kunt u met ja of nee op antwoorden. Daarna komen er een aantal andere vragen en daar kunt u ook met ja of nee op antwoorden. Ik snap dat u behoefte heeft aan heel veel context, maar wij zitten hier in een reconstructie en dan moet het gewoon heel feitelijk. Dank u wel.

De heer **Snel**:

Dank voor de suggestie. Ik heb er gegarandeerd over gesproken, want dat stond ontzettend hoog op mijn agenda. Zodra wij hebben aangetroffen dat er stukken waren die dat element bevatten, hebben wij gezegd "daar moet de AP uitspraak over gaan doen", want dat wilden wij zeker weten.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Maar waarom stond het dan niet in de brief van 11 juni 2019?

De heer **Snel**:

Dat weet ik niet. We hebben heel veel brieven ... Ik denk dat we ook hebben gezegd, overigens in diezelfde brief, dat we bij de AP dingen zijn gaan melden. Dat was geen geheim en het was ook duidelijk dat we dat we deden.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Dat het zo gebeurde?

De heer **Snel**:

Het was duidelijk dat wij aan de autoriteit hadden gevraagd, naast het onderzoek van de Nationale ombudsman, dit voor ons te onderzoeken, omdat wij zeker wilden weten dat wij niet etnisch profileerden. Als dat het geval zou zijn, dan zou dat verschrikkelijk zijn. Dat was de lijn.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Ja, maar hieruit blijkt dus dat u met het CAF-team ... U heeft nu juist bevestigd dat u hierover met het CAF-team heeft gesproken. En het was gewoon bekend dat als indicatie voor georganiseerd misbruik werd gekeken naar drie elementen van risico, waaronder nationaliteit en familiebanden.

De heer **Snel**:

Dat klopt. Daar gaf ik net twee voorbeelden van. Het is dus makkelijker ... En de

Bulgarenfraude -- ik zeg het nogmaals -- was daar wel een voorbeeld van. Als er dus een groep ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Maar het gaat mij specifiek over het CAF. U heeft met het CAF-team besproken dat dat onderdeel was van de risicoselecties in die CAF-zaken.

De heer **Snel**:

Ja, dat klopt helemaal. Het antwoord is dus ja. Ik wist dat zij nationaliteit -- het voorbeeld waren Ghanezen en Roemenen -- hadden gebruikt. Daarover hebben wij gezegd: dan gaan we daar nu mee naar de autoriteit om te weten of dat eigenlijk wel kan.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké, dus u wist dat het gebeurde en u ging uitsluitend vragen bij de Autoriteit Persoonsgegevens of dat überhaupt was toegestaan. Maar waarom is dat op 11 juni 2019 niet gemeld aan de Tweede Kamer?

De heer **Snel**:

Volgens mij heb ik niks ... Hebben wij niet gemeld dat wij gevallen voorlegden aan de ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Nee.

De heer **Snel**:

Nou, dan weet ik het niet. Dat was wel ... En dat was voor de brief van 11 juni?

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Sterker nog, in het debat van 4 december 2019 hebben een aantal Kamerleden, waaronder ikzelf, u de vraag gesteld of er sprake was van etnisch profileren.

De heer **Snel**:

Ja. En daarvoor was ik ...

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Daar heeft u -- ik citeer u nu -- op geantwoord: "Het gaat hier om de vraag" --- dat is, neem ik aan, uw vraag -- "of nationaliteit daar een rol bij speelt. Daarvan heb ik al gezegd: nee. Dat kan ik gewoon zeggen, want dat weet ik: nee. Dat was in het verleden bij een risicoanalyse wel zo, maar dat is niet meer zo. Hoe zit het dan met het gebruik van een tweede nationaliteit? Die werd in het verleden vermeld bij de persoonsgegevens. Dat is inmiddels

niet meer zo. Het is fijn dat we die tweede nationaliteit niet meer vermelden, want die doet er helemaal niet toe; die speelt nergens een rol bij. Het is zelfs zo dat we de gegevens die ons in het verleden werden aangeleverd over de tweede nationaliteit, ook niet meer in ons systeem mogen hebben; dat heeft de autoriteit aan ons gevraagd. Die zijn dus ook weg. Het antwoord is dus: query's naar nationaliteit bij een risicoanalyse zijn er niet meer. Dat doen we niet meer. Waarom doen we dat niet meer? Omdat ze niets meer zeggen. Het geeft dus geen extra risico meer. Dat is eigenlijk goed nieuws, want dat betekent dat het voor het risico niet meer uitmaakt wat je eerste, tweede of derde nationaliteit is. Dat is eigenlijk goed nieuws." Dat zei u op 4 december 2019, terwijl u met het CAF-team in juni heeft besproken dat het daadwerkelijk nog voorkwam en dat u dat heeft voorgelegd aan de Autoriteit Persoonsgegevens.

De heer **Snel**:

Maar volgens mij is dat echt anders. Ik weet dat nog heel bewust. Ik denk overigens dat ik het destijds helderder zei dan de manier waarop u het nu voorleest. Ik moest daar weer even inkomen, omdat ik het belangrijk vind hoe we daarin zitten. Wat ik toen zei, was ook echt precies zoals het mij was uitgelegd, zoals ik het begreep en zoals het gegaan is. Ik snap dat antwoord dat ik geef helemaal.

Mevrouw **Van Kooten-Arissen**:

Oké. Dan ga ik even kijken of ik nog meer vragen heb. Nee, ik geef even het woord aan de heer Van der Lee.

De heer **Van der Lee**:

Meneer Snel, ik wil nog een paar andere zaken met u bespreken, allereerst iets wat toch is blijven hangen na twee weken verhoren. Dat is het effect van wat een businesscase kan doen. Ik doel dan heel specifiek op een businesscase die was gekoppeld aan een wet van Sociale Zaken over fraudebestrijding, die al jaren geleden van kracht werd. Daar zat een taakstelling van 25 miljoen in voor de Belastingdienst. Volgens mij was daarvan precies 16 miljoen voor Toeslagen. Dat is een taakstelling die door is blijven lopen tot en met 2018, is ons gebleken. Wist u dat die bestond?

De heer **Snel**:

Nee, ik heb zelf het woord "businesscase" ... Dat was heel erg in en dat werd inderdaad door het ambtelijk apparaat en in de Kamer vaak gebruikt. Ik vind businesscase en fraude gewoon twee dingen die slecht bij elkaar horen. Dat heb ik ook verschillende keren gezegd. Ik vind: als mensen zich niet aan de wet houden, dan moet je de wet, ook als je er geen geld mee verdient, wel gewoon naleven. Volgens mij is dat "businesscase" een soort uit de

begrotingstermen overgelopen idee, waarvan u een paar keer is uitgelegd hoe dat dan in mekaar zat. Ik had daar niks mee. Het werd bij mij ook weleens op het bureau gelegd, een businesscase voor het harder aanpakken van belastingontduiking, en ik heb altijd gezegd: ik ben daar niet zo van. Ik heb een klein beetje het idee dat ik daar hetzelfde over denk als sommigen bij de ondervraging. Van mij hoefde dat niet zo.

De heer **Van der Lee**:

Maar toch is het de realiteit voor de dienst dat de nieuwe directeur Toeslagen op haar tweede werkdag moest besluiten om 1.950 bezwaren maar weer verder uit te stellen, omdat er een nog een taakstelling ligt van jaren daarvoor, die iedereen al is vergeten.

De heer **Snel**:

Ik zie dat een beetje als begrotingstechniek. Iemand krijgt een opdracht om veel meer te doen en zegt: dat kan ik niet, daar heb ik geld voor nodig. Dan wordt er verzonnen: als je daarmee maar voldoende geld ophaalt, dan financiert dat zichzelf, toch? En dan mag het.

De heer **Van der Lee**:

Maar we hebben hier onder ede gehoord dat er vanuit het departement SZW druk werd uitgeoefend op het realiseren van die taakstelling, terwijl wij van ambtenaren van Sociale Zaken en van de staatssecretaris gehoord hebben: "Ja, wij waren helemaal niet bezig met fraudebestrijding. Wij waren bezig met de schulden en met het bouwen aan een nieuw systeem." U had het in het begin van het verhoor over lange lijnen, maar dit is meer dan lange lijnen. Dit zijn totaal verschillend aangestuurde instituten die helemaal langs elkaar heen werken. Vindt u dat ook?

De heer **Snel**:

Ja, in veel gevallen was dat inderdaad het geval. Die businesscase vind ik misschien niet het meest treffende voorbeeld. Voor mij is dat ... Nou ja, in de begrotings... Als je bij Begrotingszaken of bij Financieel-Economische Zaken werkt, dan vind je dat soort zaken helemaal belangrijk: waar wordt het verantwoord? Maar ik had niet het idee dat noch ik, maar ook niet op Sociale Zaken ... Nou ja, ik was in ieder geval niet -- laat ik voor mezelf spreken -- bezig met een businesscase en wat dat betekende. We waren gewoon bezig met het maken van beleid en in dit geval waren we ook heel lang bezig met het opzetten van nieuw beleid.

De heer **Van der Lee**:

Dat begrijp ik misschien nog wel vanuit uw perspectief, maar op de werkvloer ... Als je als medewerker verantwoordelijk bent om geld te verdienen met het aanpakken van fraude -- en

het was nog maar de vraag of er fraude was -- dan wel om door verscherpt toezicht ieder jaar 25 miljoen bij elkaar te halen, dan heeft dat onherroepelijk effect op de mate waarin het burgerperspectief voldoende tot zijn recht komt. Bent u het met de commissie-Donner eens dat deze prikkels niet meer zouden mogen plaatsvinden?

De heer **Snel**:

Ik ben het met de commissie-Donner eens dat ... Het korte antwoord is ja.

De heer **Van der Lee**:

Even los van de afstand tussen Sociale Zaken en de Belastingdienst: we zien ook binnen het departement wel wat spanningen tussen onderdelen. Ik ben benieuwd naar uw reflectie op iets wat mij frappeerde, want u kent het departement goed, ook al van voordat u de functie van staatssecretaris had. Is het een logische verklaring dat mensen die Blauw goed kenden en dachten Rood, het deel Toeslagen, te kennen, ook dachten dat het op dezelfde manier was georganiseerd?

De heer **Snel**:

Absoluut.

De heer **Van der Lee**:

Wie had dat aan de kaak moeten stellen, dat de Rode wereld heel anders was dan de Blauwe wereld?

De heer **Snel**:

Dat komt bijvoorbeeld naar voren in de discussie die we hierover hadden, bijvoorbeeld dat ze helemaal geen vaktechnische inbedding hebben. Ik denk ook dat ... Toen ik begon als staatssecretaris had ik op dat moment niet door hoe verschillend de Toeslagenwereld eigenlijk van de Blauwe wereld was. Het was niet on the top of my mind om die vraag te stellen, maar daar ben ik wel achter gekomen. Ik denk dat het heel verstandig was geweest als er sneller een feedbackloop, om maar eens een afschuwelijk woord te gebruiken, was geweest van de ervaringen die we bij Blauw hebben, dus bij de Belastingdienst, zodat die ook gebruikt zouden kunnen worden bij Rood, de Toeslagendienst.

De heer **Van der Lee**:

Ik kom nog even op een andere spanning in het departement en dat is die tussen het kerndepartement en de Belastingdienst. Ik kom daarbij nog even specifiek terug op de gesprekken die werden gevoerd ... Sorry, niet de gesprekken, maar het verschil in

appreciatie van de evaluatie van het crisisteam dat tussen 4 juni en 4 juli heeft gefunctioneerd. Herkent u die evaluatie?

De heer **Snel**:

Ik heb volgens mij een conceptversie ... Ik heb gesproken met de mensen. Ik wist dat die gemaakt werd en ik wist ook dat niet iedereen daar hetzelfde oordeel over had. Maar volgens mij heb ik een conceptpowerpointsheet ...

De heer **Van der Lee**:

Even wachten. U heeft erover gehoord. En ik ga u en ook de mensen die meeluisteren nu eerst een aantal conclusies voorlezen. Het zijn er acht en het kost even wat tijd, maar ik wil ze toch even genoemd hebben. Een. De basisvoorwaarden waren niet aanwezig om vanuit de Belastingdienst de juiste informatie beschikbaar te krijgen. Twee. Zodoende kon informatie uit de Belastingdienst onvoldoende worden getoetst op juistheid en achterliggende onderbouwing. Drie. De cultuur binnen de Belastingdienst werd door het kerndepartement ervaren als zelfbeschermend en te weinig zelfkritisch. Vier. De gebrekkige informatievoorziening en -deling leidden tot een politiek kwetsbare situatie. Vijf. Signalen dat er een inhoudelijke koerswijziging nodig was, zijn te laat herkend door de Belastingdienst. Zes. Dergelijke signalen leidden niet direct tot interventie, zoals het opstellen van meerdere scenario's, bijvoorbeeld voor als de Belastingdienst geen gelijk heeft of geen gelijk krijgt. Zeven. Countervailing powers kwamen te laat op gang om de signalen tijdig op de juiste politieke impact in te schatten. Acht. De samenwerking tussen de Belastingdienst en het kerndepartement, waardoor checks-and-balances onvoldoende zijn benut, heeft tot veel problemen geleid. Dit zijn de conclusies uit die evaluatie. Wat heeft u daarmee gedaan?

De heer **Snel**:

Laat ik eerst zeggen wat ik ervan vind. Ik denk dat zij grotendeels recht doen aan wat ik heb ervaren. Absoluut! Ik snap ook dat, als je aan de kant van de Belastingdienst zit, je het idee hebt dat er in deze evaluatie wel heel veel nadruk op de Belastingdienst komt, terwijl er maar een of twee bullets iets zeggen over de rol van het kerndepartement. Dus dat verklaart ook een beetje dat niet iedereen in het apparaat daar hetzelfde van vond. Maar ik vond het belangrijke conclusies. Als je vraagt wat ik daarmee heb gedaan, dan zeg ik: een aantal brieven. Ik denk dat de meest heldere brief -- ik hoop dat u die ook gelezen heeft -- die van 15 december was, waarin ik nog heel uitgebreid reflecteer op hoe het zo gekomen is. Dat deed ik ook al in de brief van 11 juni, maar ik vind het eigenlijk nog beter in de brief van 15 mei. Dan weten we nog weer meer. Dat gaat ook over aanpassingen in de organisatie zelf, dus het feit dat het misschien belangrijk was dat we onszelf anders gaan organiseren. En dat

die cultuur bij de Belastingdienst echt ... Dat is geen klein ding, dat is een groot ding. Cultuuraanpassing klinkt altijd soft, maar het is een van de belangrijkste veranderingen die nodig was.

De heer **Van der Lee**:

Weet u hoe dat nu op mij overkomt, als ik eerlijk ben? Dat u het toch aan het relativeren bent en dat u voor een deel meegaat in de logisch te verklaren irritatie van Uijlenbroek dat dit te eenzijdig is. Maar het zijn harde conclusies.

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van der Lee**:

De eigen ervaringen die u had ... U begon in het begin van het verhoor zelf: ik wist helemaal niet van het bestaan van het mt Fraude. En met verontwaardiging in uw stem: dit was niet de enige keer; ik werd voortdurend overvallen.

De heer **Snel**:

Opzet/grove schuld.

De heer **Van der Lee**:

Onderschrijft u al die conclusies?

De heer **Snel**:

Wat ik net zei: ik ben het er echt mee eens. Sterker nog, veel van die onderdelen laat ik terugkomen in hoe ik denk dat we dit moeten voorkomen voor de toekomst. Er waren de hele tijd drie elementen van belang: uitleggen hoe het eigenlijk zo is gekomen. Verschrikkelijk, maar hoe zijn we hier beland? Sorry. Een. Hoe gaan we die ouders recht doen? Twee. Hoe zijn we hier zo beland? Drie. Hoe kunnen we dit nou voorkomen en welke lessen moeten wij leren van dit afschuwelijke geval om te zorgen dat we dit niet nog een keer meemaken als rijksoverheid? Daarvoor zijn deze elementen van belang. Veel van deze elementen zijn ook helemaal niet nieuw. Die zijn bijvoorbeeld in de commissie-Joustra/Borstlap eigenlijk ook op die manier benoemd. Dit was een evaluatie van een crisisteam en dit zat dus eigenlijk op een beperkter deel, maar met de kern van de punten die daar worden genoemd, ben ik het eens.

De heer **Van der Lee**:

Maar u heeft het erover dat u hier iets mee doet in brieven. Maar dit is een evaluatie van 25

september 2019. Waarom heeft u dit niet aangegrepen om een keer voor de troepen van de Belastingdienst en van Toeslagen te gaan staan om ze te confronteren met deze bevindingen en om tegen hen te zeggen: we moeten dingen anders gaan doen? Heeft u dat gedaan?

De heer **Snel**:

Dit was twee maanden voor mijn vertrek. U zegt: heeft u nou nog een keertje ... Ik heb in die twee maanden deze boodschap ...

De heer **Van der Lee**:

Neenee. "Heeft u een keertje" heb ik niet gezegd. U maakt er nu iets kleins van. U wist toen nog helemaal niet dat u de politieke consequentie zou trekken uit dit dossier. Dat was inderdaad twee maanden later. U krijgt een stevige evaluatie die u herkent, omdat daar punten in zitten die u zelf persoonlijk heeft ervaren.

De heer **Snel**:

Zeker.

De heer **Van der Lee**:

Dan is het niet alleen zaak om in brieven te zeggen "we gaan dingen anders doen", maar ook om naar de dienst toe te vertellen: dit kan zo niet. En ik vraag: heeft u dat gedaan?

De heer **Snel**:

Ja. Toen ik zei "daar heb ik brief over gestuurd" bedoelde ik niet dat dat mijn enige actie was. Ik probeerde u te verwijzen naar de 15 decemberbrief, waarin ik deze elementen laat terugkomen als acties. Maar bijvoorbeeld als het gaat om het anders organiseren van de Belastingdienst, als het gaat om het opzetten van een cultuurveranderingsproject en als het gaat om binnenbeheer vernieuwen als een aparte pijler: dat waren grote dingen. De Belastingdienst was niet blij dat dat gebeurde, maar ik vond dat dat nodig was. Ik ben hier dus meteen op gaan handelen en nogmaals: niet iedereen was daar blij mee, maar ik vond dat dat belangrijk was. Wat ik aan het doen was en wat ik al in gang had gezet, heb ik laten terugkomen in die brief van 15 december. Maar het was niet zo dat ik dacht: laat maar. Ik bagatelliseerde het ook niet. Integendeel, integendeel!

De heer **Van der Lee**:

Het gaat hier om culturen die zijn ingesleten, ook op basis van wet- en regelgeving die anderen, zelfs de opdrachtgever, vergeten is. Dan is het best moeilijk om daar verandering in te brengen. Mijn vraag is: hoe is dat ... Hoe heeft u daar nog op ingezet?

De heer **Snel**:

Nou, zwaar, want ik vond het echt nodig. Ik vond dat het tijd werd dat we hier serieuzere stappen namen. En wat dan precies? Ik weet dat er een lijstje was, op een gegeven moment zelfs een hele uitgebreide lijst, van alle acties die we aan het doen waren. We gooiden nog weer een externe commissie erin. We wilden ook zorgen voor bijvoorbeeld posities rondom klokkenluiders of in ieder geval rondom mensen die zeiden "moeten we dit nou wel zo doen?" Het lerend vermogen van de Belastingdienst is veel te laag. Dat was mijn veronderstelling, want anders waren we niet gekomen waar we waren. Hoe kunnen we dat nou doen? Dus vandaar dat ik misschien een beetje geprikkeld ... Maar dit was juist de kern van wat ik wilde.

De heer **Van der Lee**:

Goed dat u geprikkeld bent, want dan komt er gewoon veel meer uitleg en dat helpt ons in het maken van de reconstructie.

De heer **Snel**:

Dat is waar, maar ik heb de voorzitter ook beloofd om het kort te houden, dus ...

De heer **Van der Lee**:

Maar sommige dingen vragen om wat meer uitleg. Ik ga nog even naar een ander moment. Dat is de ministerraad van 15 november over het eerste rapport-Donner. Kunt u mij vertellen hoe u gesproken heeft over de aanbevelingen van Donner? Wat was daarvan de conclusie? En werd er in de ministerraad ook al nagedacht over hoe we dit in de toekomst gaan voorkomen? Begin maar even met de eerste vraag: hoe is er toen in de ministerraad geoordeeld over de commissie-Donner en de aanbevelingen?

De heer **Snel**:

Bedoelt u in mei of na Donner?

De heer **Van der Lee**:

Nee, de ministerraad in november 2019 over Donner 1.

De heer **Snel**:

Ja, dat was ...

De heer **Van der Lee**:

15 november.

De heer **Snel**:

15 november. Dat was een ... Volgens mij ... Ik kan daar niet alles van wat iedereen vertelt ... Maar dat was natuurlijk een belangrijk moment. We hadden Donner. We hadden een oplossingsrichting. We wisten wat we konden doen om die ouders eindelijk tegemoet te komen en recht te doen. We hadden de afspraak gemaakt -- dat was, denk ik, al eerder -- dat we ook naar de wetgeving zouden kijken. Ik had daar de steun van Sociale Zaken voor. We hebben ook gesproken van: zijn het er nog meer? Ik weet dat ik daarover bijvoorbeeld heb gezegd: "Nou, dat is heel moeilijk te zeggen. Dat zijn er misschien wel 9.000, op basis van de stukken die daarnet al werden gezien. En dat zijn we nu aan het uitzoeken."

De heer **Van der Lee**:

Dat leidde tot het besluit om Donner op te volgen. Was er nog discussie over wie de rekening betaalt en hoe werd die beslecht?

De heer **Snel**:

volgens mij was dat echt geen vraag. Die rekening moest ... Die was toen ook nog niet zo heel hoog, volgens mij nog geen 10 miljoen. Dat is heel veel geld, maar als regeling viel het nog wel mee. Die zou dus behoorlijk kunnen oplopen als er straks meer ouders zouden zijn die daar ook voor in aanmerking kwamen. Maar ook dat heb ik niet als een belemmering ervaren.

De heer **Van der Lee**:

Mijn andere vraag, die ik net al even stelde, gaat meer over hoe we dit type gebeurtenissen in de toekomst gaan voorkomen. Welke lessen trekken we hieruit als kabinet? Of: welke lessen die u daaruit had getrokken, werden in de ministerraad besproken? Kunt u daarover iets vertellen?

De heer **Snel**:

Een van de punten die steeds pregnanter naar voren kwam, waren natuurlijk die uitvoeringsproblemen, niet alleen bij mij, maar ook bij een aantal van mijn collega's. Ik heb aangegeven dat als ik kijk naar de situatie ... En Donner bracht dat veel beter dan ik ooit kan verwoorden in beeld. Het gebrek aan menselijke maat in de uitvoering was iets wat niet alleen bij mij speelde, want veel andere collega's zaten daar ook mee. Daar moesten we echt wat mee gaan doen. Er was inmiddels ook een ... De sg's waren aan het overleggen over hoe je maatwerk in grote regelingen ... Dat zijn heel grote massale processen. Hoe zou je daar toch maatwerk in kunnen brengen? Maar het was ook een beetje vooruitlopen op: besef wel, we hebben jarenlang heel veel bezuinigd op onze uitvoeringsdiensten. Onze uitvoeringsdiensten zijn het gezicht van de overheid, dus zij zijn degenen die de burger

toespreken en aanspreken, of dat nou de politieagent is of iemand in het hokje ... Dat daar veel meer aandacht voor moest zijn, was ook een van de lessen die we naar voren wouden doen. Dus de menselijke maat, wetgeving aanpassen, ... Nogmaals, dat kon niet alleen maar de uitvoering zijn, want het is soms ook de complexiteit in de wetgeving.

De heer **Van der Lee**:

En de aansturing van de Belastingdienst? Is daar toen ...

De heer **Snel**:

Ja, ik denk dat ook die ... We hebben veel ministerraden gehad die ik hierover heb bijgepraat. Het zou best zo kunnen zijn dat we in die ministerraad ook hebben gezegd: ik denk dat wij de Belastingdienst ... Dat de span of control als je het hebt over grote uitvoeringsdiensten en menselijke maat ... Dat de span of control van de Belastingdienst te groot is geworden. Dus er speelt te veel. Het is bijna onmogelijk om dat door één dg te laten doen. Een van de dingen die -- en dat zou best weleens die ministerraad kunnen zijn -- ik heb voorgesteld, is: ik wil laten onderzoeken of we de Belastingdienst niet kunnen opknippen in verschillende onderdelen, zodat we Toeslagen apart zetten, zodat we Blauw, dus de Belastingdienst zelf, maar bijvoorbeeld ook daarnaast de Douane, apart zetten. Je zou je dat ook nog kunnen afvragen over de FIOD. Dus het idee dat we dit zouden moeten doen, heb ik daar wel gelanceerd. Ik heb ook gezegd: Toeslagen zelf zou misschien een soort nieuwe organisatie moeten worden, want als je wil dat de menselijke maat wordt toegepast bij de uitvoering, dan is dat niet alleen in wetten en op papier, dan moet er ook net zoals bij Blauw een soort inspecteur ... Mensen die mensen te woord kunnen staan. Er was geen enkele vorm van mogelijkheid als jij ... Oké.

De heer **Van der Lee**:

En dat onderzoek heeft vrij kort geduurd, weet ik, want de beslissing om dit te gaan doen, is daarna volgens mij vrij snel gevallen.

De heer **Snel**:

Ja, daarna. Nou ja, dat is een call die mijn opvolger heeft gemaakt. Ik vond ...

De heer **Van der Lee**:

Dat gaat een beetje buiten onze periode. Dus ik wil nog ...

De heer **Snel**:

Ik heb gezegd: laten we dat onderzoeken. We hadden gevraagd om dat nader in beeld te brengen, want dat had echt elementen van: dit gaat helpen. Tegelijkertijd het argument: pas

op, want als je midden in deze crisis een reorganisatie groot uitrolt, ben je misschien verder van huis. Vandaar dat ik dat onderzoek ...

De heer **Van der Lee**:

Helder, maar dit gaat iets voorbij de periode ... Ik heb nog één vraag. Voordat het moment kwam waarop u politieke consequenties trok, was er nog een andere datum en dat is 17 december. Dan vraagt de Ombudsman naar de voortgang op het rappelleren. Wordt mensen wel duidelijk gevraagd om bepaalde informatie alsnog aan te dragen? Dan blijkt dat dat alleen bij de CAF-zaken is opgevolgd. Kunt u zich dat moment nog herinneren?

De heer **Snel**:

Ik zit te kijken. Wanneer ben ik afgetreden?

De heer **Van der Lee**:

U bent op 18 december afgetreden.

De heer **Snel**:

Die dag zat ik in het ziekenhuis bij mijn ... Dus daar heb ik niks mee gedaan.

De heer **Van der Lee**:

Dan laat ik dat verder rusten. Ik wil nog even met u terug naar een vraag die ik een paar keer heb gesteld. Daarvoor ga ik even terug in de tijd. We hebben de heer Weekers gesproken. Die moest aftreden over een kwestie die ook gerelateerd was aan fraude en acties, waardoor op een gegeven moment ... Nou ja, dat ga ik niet allemaal herhalen. U weet waarom dat was. Op het moment dat een bewindspersoon politiek in zwaar weer verkeert, leidt dat tot extra politieke spanning. Dat gold op dit dossier, denk ik, zeker in de tijd dat het besluit valt om de commissie-Donner in te stellen. Ik ben benieuwd of u in de periode tussen het instellen van de commissie-Donner en het moment waarop u aftrad, contact heeft gehad met de premier en of hij u adviezen heeft gegeven over hoe om te gaan met deze zaak.

De heer **Snel**:

Ik heb hierover zeker contact gehad met de premier. En nogmaals, het spijt me dat ik niet meer precies weet of dat een telefoontje was en op welke dag. Maar dit was een punt en dat merk je dan op een gegeven moment. Op een gegeven moment, wanneer Algemene Zaken wat geïnteresseerder wordt en gaat vragen, weet je eigenlijk ook als bewindspersoon: dit is politiek en zij beginnen ook te denken "hoe is dit?" Toen heb ik daar vaker met hem over gesproken. Ik heb gewoon keer op keer uitgelegd waar ik mee bezig was en wat mijn intentie was. En hij heeft daar zijn steun steeds voor uitgesproken. Ook heeft hij aangeboden: als ik

ergens mee kan helpen, laat 't weten. Dus ik heb de premier altijd als een steun gezien voor de weg die ik aan het bewandelen was. Heeft hij mij concrete adviezen gegeven? Nou: houd vol, zorg dat die ouders recht ... Dat was ik helemaal met hem eens of hij met mij. Dat doet er niet toe, maar ik heb dat ... Wij hebben niet met hem een hele grote beleidswijziging bedacht of gedaan. Dat niet, nee.

De heer **Van der Lee**:

Dit is misschien wel bijna een gewetensvraag -- dus ik weet niet of ik mijn boekje te buiten ga -- maar ik ga hem toch stellen. U heeft zelf een achtergrond in dit departement. U kwam meer van de fiscale kant, maar u heeft een achtergrond in het departement. En ik merk in het verhoor -- en dat begrijp ik -- dat u heel erg de behoefte heeft om uit te leggen hoe de dingen gingen en waarom ze zo gingen. Maar u had een politieke functie. Er is een kwestie die maatschappelijk veel ophef veroorzaakt en die de media ook regelmatig onder de aandacht brengen. De Kamer zit erbovenop en wil heel veel weten. En ik zie berichten vanuit Algemene Zaken: kom snel met een tegemoetkoming, met compensatie of een actie. Maar op momenten dat dat kan, geven andere argumenten kennelijk de doorslag: precedentwerking, zorgen dat het misschien nog niet duidelijk is om wie het precies gaat. Elke keer worden keuzes uitgesteld. Denkt u niet dat dat ook een gevolg heeft gehad als het gaat om uw eigen politieke consequenties, die u op 19 december trok?

De heer **Snel**:

U heeft op één element zeker gelijk. Het feit dat wij consequent achter de bal aan liepen, maakte mijn politieke positie niet sterker. Ik wil u geen gelijk geven in uw veronderstelling dat de wens om voor die ouders iets te doen met compensatie ingegeven werd door wensen van anderen. Dat er veel aandacht voor was ... Om maar even aan te geven: heel 2018 vind ik met de kennis van nu echt een verloren jaar. Ik heb toen ook met de Kamer eindeloos zitten steggelen over of dossiers compleet waren, of het onderzoek wel op de juiste manier ... Het ging om bijzaken, vond ik. Het had toen al ... Maar het is ook niet zo dat de hele wereld toen al wist wat er aan de hand was. Wij ook niet, want dat was totaal niet zo. Wij waren ... De buitenwereld had daar ideeën over. Wij hebben daar zo goed mogelijk en steeds naar eer en geweten op gereageerd. Ik denk dat in dit geval het blijven kijken naar de inhoudelijkheid ook de juiste manier is. U zegt: u bent ambtenaar geweest, u zult wel iets meer een inhoudelijke blik hebben gehad dan een politieke blik. Nou, misschien. Ik ben wie ik ben. Dat weet ik niet.

De heer **Van der Lee**:

Ik vraag het u, hè. Ik oordeel daar niet over.

De heer **Snel**:

Of dat zo was, weet ik niet, maar ik ben absoluut iemand die op inhoud gedreven is en ook door persoonlijke motivatie. Op het moment dat mij duidelijk werd dat hier ouders aangereden waren, is er geen twijfel bij mij geweest over wat mijn actie was. Eerlijk gezegd, of je dan ambtenaar bent of jarenlang in Den Haag rondloopt, of dat je bij een bank of wat dan ook hebt gewerkt ... Ik hoop dat iedereen diezelfde keuze zou hebben gemaakt. Vandaar dat ik soms wat geprikkeld op dat element ... Alsof de ander het monopolie had om het erg te vinden voor die ouders. Ik vond het verschrikkelijk voor die ouders. Ik vond het verschrikkelijk voor die ouders en dat werd nog verschrikkelijker op het moment dat ik ze sprak. Absoluut waar. Dat wij achter de bal aanliepen met kennis en informatie: waar! Maar het is niet zo dat om die reden acties te lang uitbleven. Dat denk ik echt niet, maar goed, het is niet aan mij om ... Maar dat denk ik echt niet.

De heer **Van der Lee**:

U gaat over uw eigen antwoord. Ik constateer alleen maar -- en dat gold niet alleen voor u -- dat veel van de getuigen die we hier hebben gesproken, om misschien begrijpelijke redenen niet goed zicht hadden op wat het met de burgers zelf deed en ook heel laat -- sommigen zelfs helemaal niet -- gesprekken voerden met mensen die getroffen werden. En ook in uw geval moest de Kamer er druk op zetten dat u met gedupeerden ging praten. Dat zegt misschien wel iets over de mindset waarmee je een bepaalde functie vervult.

Tot slot wil ik u nog één vraag stellen. Daarna ga ik terug naar de voorzitter. Die vraag stel ik om u de kans te bieden aan te geven welke lessen -- u heeft er al een paar genoemd -- nog niet zijn genoemd en wij hier wel uit moeten trekken.

De heer **Snel**:

Omdat ik niet zeker wist of dit moment nog zou komen, heb ik af en toe bij een concreet dossier al aangeven: hier moet je van leren. Ik denk eigenlijk dat in mijn brief van -- ik ben het even vergeten -- november of december, waarin ik dat helemaal terugloop en waarin ik ook reflectie probeer te geven, een aantal elementen zitten waarvan ik nog steeds echt denk dat ze anders moeten. Ik ga niet uitweiden; ik noem ze alleen maar. U kunt dat dan weer invullen. Dat waren de cultuur en de vaardigheden bij de Belastingdienst, de menselijke maat. Meer maatwerk -- dat was de tweede -- bij de dienstverlening. Dat moet er bij elk nieuw systeem komen, zeker als het om kwetsbare groepen gaat. Betere waarborgen voor de burger in de wet. Die bleken ... Nou ja, dat is wel gebleken. Die bleken er eigenlijk helemaal niet te zijn. Idioot eigenlijk. Betere waarborgen voor de burger in de wet. Minder complexiteit in de organisatie van de Belastingdienst. Daar kwamen we helemaal op het

laatst op. Ik denk dat dat gaat helpen. Responsievere wet- en regelgeving, dus regelgeving die er rekening mee houdt dat als je al die vragen stelt aan een ouder die dat misschien niet allemaal overziet, terwijl de consequenties snoeihard kunnen zijn. Dat soort wetgeving moeten we niet meer maken. Dat is, denk ik, ook wel helder geworden. En ik heb er toen ook bij genoemd: het herzien van het fraudebeleid bij de Belastingdienst breed. We hebben het hier -- het kwam eerder in uw verhoren ook naar voren -- heel vaak over fraude, terwijl die fraudevraag soms helemaal niet aan de orde was. Het ging om: was het rechtmatig ingevuld of niet? Dat is ook een punt dat mij bijgebleven is. Ik noemde het zelf ook weer "fraude" in het begin, want dan denk je: dan wordt er opgetreden. Maar daar ging het helemaal niet om. Dat is ... Nou ja, als allerlaatste. Kijk, ik heb het niet de hele tijd proberen te zeggen, maar dat is natuurlijk wel het gevoel dat we hebben gehad. Al deze verhoren en alles wat u nu weet en ook alles wat ik u nu ook weer vertel: het heeft voor die ouders allemaal veel te lang geduurd. Dat is gewoon niet uitlegbaar. We kunnen het alleen nog goed maken met die ouders op de beste manier dat we kunnen. Helemaal goedmaken lukt niet. Maar vooral ook, en dat was het gevecht van mij in het laatste halfjaar, kijken wat we nou kunnen leren van die organisatie. Hoe zorgen we nou dat we dat oppakken?

De heer **Van der Lee**:

Ik geef het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. De heer Van Wijngaarden. U heeft vast nog een paar vragen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Dank u, voorzitter.

U heeft volgens mij een goed geheugen voor getallen. Klopt dat?

De heer **Snel**:

Laten we dat testen, voordat ik er ja of nee op zeg.

De heer **Van Wijngaarden**:

Laten we dat inderdaad testen. Laten we het zo doen. Wij hebben een memo gevonden van 19 november 2019. Daarin wordt voorgesteld om de toeslagschulden die zijn ontstaan in de jaren 2005 tot 2012 van totaal 142 miljoen euro buiten inning te stellen. Zegt u dat iets?

De heer **Snel**:

Nee.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat herinnert u zich niet meer? Dat is een voorstel geweest van een projectleider Kinderopvangtoeslag aan de directeur-generaal Belastingdienst. Het gaat om een fors bedrag. Vindt u niet dat u dat had moeten weten?

De heer **Snel**:

Ehm ... Dat is uiteindelijk de call van ... Ik hoef niet alles te weten wat er gebeurt. Ik weet niet hoe hard die cijfers zijn. Mijn neiging was op dat moment om te denken: het is fijn om alles te weten. Maar het was ook wel heel veel wat er op dat moment bovenkwam. Ik weet het niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het is van een orde van grootte of aard van materie, buiten inning stellen, dat u zegt: dat had ik eigenlijk toen wel willen weten?

De heer **Snel**:

Nu zeg ik natuurlijk ja, want alles was fijn geweest, maar ik herinner het me niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

U herinnert het zich niet. Dan kom ik nog even terug op dat punt van die lange lijnen. Er werd net een voorbeeld genoemd en toen zei u: dat is niet het meest treffende voorbeeld van die lange lijnen. Kunt u dat meest treffende voorbeeld dan wel noemen?

De heer **Snel**:

Bijvoorbeeld ... Wat ik van lange lijnen vervelend vond ... Dat was ook een deel dat we er uiteindelijk ook zo'n team op zetten. Ehm ... Er was ergens een vraag of er een probleem was geconstateerd. De ambtenaren wisten dat al. Dan vroeg ik altijd: wat weten jullie, wat weten jullie? Pas nou op. Als ik jullie nou vertel wat ik ongeveer weet, maar we weten niet wat we ermee moeten, dan gaat het in je hoofd zitten. Dus er zit altijd een tijd tussen dat de ambtenaren het weten en ... Die worden dan ook geacht om daar goed advies over te geven en dan aan mij voor te leggen: "Dit is wat wij voorstellen. Kunt u daarmee leven?" Alleen, omdat hier zoveel mensen mee bezig waren, zat daar soms zo'n grote tijd tussen dat ik dacht: "Jongens, ik heb nog maar twee dagen tot aan het Kamerdebat. Ik wil me even gaan inleven in dat geheel. Ik moet het hebben." Dan zie je dat lange lijnen wel heel lang zijn. We hadden het helemaal in het begin over bijvoorbeeld conceptfactsheets. Ja, eigenlijk is dat iets ... Die wil je ... Ik heb ook geprobeerd om niet te veel te kijken naar waar concept op stond, want straks verandert dat. Ik heb dan geen tijd meer om ernaar te kijken en dan zit ik

in de Kamer en zeg ik iets wat inmiddels al achterhaald is. Dus lange lijnen zijn, als je kleine politieke lijnen hebt, heel vervelend.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het raakt dus aan gewoon de snelheid van de informatievoorziening door het departement, door die leemlagen heen, zoals dat ook weleens is genoemd.

De heer **Snel**:

Ze dienen een doel, maar ze zijn soms dus heel vervelend.

De heer **Van Wijngaarden**:

Oké. Ik wil nog even een reflectie vragen op het punt van beleid en uitvoering. Daar heeft u het meerdere keren over gehad. We hebben bijvoorbeeld gezien dat vanuit Sociale Zaken over het UWV is gezegd: daar zaten we dicht bovenop, en dat schakelde dus ook makkelijker en daar had je ook meer zicht op. We zien hier eigenlijk iets soortgelijks, hè. U zegt: de wetgeving zat eigenlijk bij een ander departement. En bij het andere departement zeggen ze: de uitvoering zat bij het andere departement. Dat was u dan weer. Het was een beetje een soort spiegelbeeld van elkaar. Is dat niet deels waarom het is misgegaan? Kan ik dat schetsen als twee zeilschepen in de nacht die gewoon langs elkaar heen varen, maar elkaar wel telkens missen?

De heer **Snel**:

Ja, ook. Dat is, denk ik, een belangrijk onderdeel. Maar voor mij is het allerbelangrijkste onderdeel dat wij ... Hoe kan het toch zijn dat er blijkbaar in 2012, 2013, 2014 een groot gevoel van buikpijn en alles ontstaat over een regeling? Ik begin met deze klus en in mijn top 100 wordt dit helemaal niet genoemd. En dan duurt het nog ... U hoort mijn frustratie op dat punt. Hoe is het mogelijk dat we dat zijn vergeten? Misschien is dat ook een oorzaak. Ik heb het niet in die brief genoemd, maar ik denk het wel steeds meer. Het is goed dat wij ambtenaren rouleren, want je wilt niet dat er allerlei koninkrijkjes ontstaan. Maar hoe kennis blijkbaar zo snel weet te verdampen over een paar jaar heen, dat vind ik nog steeds een van mijn ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar u heeft ook gezegd ...

De heer **Snel**:

... grootste ... Ik weet niet of dat lange lijnen zijn, maar ik heb daar echt geen verklaring voor.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik heb u dit punt horen maken en het punt van beleid en invoering: die moeten eigenlijk dichter op elkaar.

De heer **Snel**:

Ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

Tot slot. U wist niet van het bestaan van het mt Fraude. U wist tot heel laat niet van het bestaan van o/g.s. U wist niet dat de wet uitwerkte zoals die heeft uitgewerkt. Wat neemt u zichzelf terugkijkend nou het meest kwalijk?

De heer **Snel**:

Ik vind dat ... Kijk, iedereen zegt hetzelfde.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar wat zegt u?

De heer **Snel**:

Ik vind dat best een lastige vraag, want dan ga je dus zeggen: als ik nu weet wat ik weet, dan had ik het toen anders gedaan. Ik vind het meest spijtig, om het zo maar te zeggen, dat ... Wat ik echt spijtig vind, is dat het dus zo lang duurt voordat ik die informatie heb en voordat wij in actie kunnen komen. Dat is oneindig spijtig! Punt. Uitroepteken. Dan is altijd de vraag: wat moest jij nou doen om door te vragen naar die punten? Voor sommige dingen zijn er echt wel elementen dat ik denk: o, het was ... Zo'n zinnetje als: had ik dat maar te pakken gehad, want dat ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Dan zet u het toch buiten uzelf, want wat neemt u zichzelf kwalijk? Dat die lijnen lang waren, is duidelijk.

De heer **Snel**:

Dat ik dus blijkbaar die attentiezinnetjes niet oppak als iets waar je op moet acteren. Misschien, maar dat is iets wat ik mij ... Ik denk dat het gisteren of eergisteren was dat ik dacht: waarom ... Als die toon van onze brieven, ook vanuit de Belastingdienst, ... Dat punt heb ik ook al even gemaakt. Die was vaak zo defensief. Nou ja, er zijn allerlei redenen waarom dat zo is. Vanwege de cultuur. Vanwege de felheid van de aanvallen van de buitenwereld. I don't know. En in dat defensieve verwijt ik ... Ik denk ook -- dat is wat ik later

"de tunnel" heb genoemd -- dat ik dan in dat defensieve vastzit. Ik hoop dat ik, als ik dat nog een keer mag meemaken in mijn leven, sneller uit dat defensieve gedachtegoed kom en uit die tunnel kom. Ik heb het niet gedaan en ik had het graag gewild.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dank u wel. Ik geeft het woord terug aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

Meneer Snel, we zijn bijna aan het einde van dit verhoor. Ik heb u vaak het woord "geprikkeld" horen noemen. U sloot nu af met het woord "defensief". Wellicht kenmerkt dat ook een beetje uw houding in dit verhoor. Ik wilde eigenlijk wel van u weten waar dat geprikkelde nu in zit. Zit dat in hoe het is verlopen of ... Kunt u me dat nog even wat nader toelichten?

De heer **Snel**:

Volgens mij heb ik het ene zojuist toegelicht. Als ik aangeef dat ik in die week niet meer precies weet wanneer in die weken ... Dan komen er drie vragen achter mekaar en dan ... Dat vond ik, eerlijk gezegd, een beetje flauwig, want dan moet ik drie keer zeggen "dat weet ik niet". Dat vond ik onnodig. Kijk, ik vind ... U kunt van mij aannemen dat ik niets zo belangrijk vind als dat u nu alle informatie heeft om uw werk te doen. Dat wil ik graag. Ik was blij toen besloten werd dat deze commissie in het leven werd geroepen, omdat ik ook vind dat hier zó veel lessen te leren zijn. Sommige lessen duren wat langer dan een paar dagen. Dan moet je ook de bereidheid hebben om daar langdurig naar te kijken. Het is ingewikkeld in politiek Den Haag om langdurig attentie te houden voor punten. Ik zit vol met die emotie en dan is het ...

De **voorzitter**:

Waar gaat die emotie dan over? Los van dit verhoor, wat is hetgeen dat u ... Waar gaat die emotie dan over? Wat is dat dan?

De heer **Snel**:

De emotie die ik zeker in dat laatste halfjaar heb ervaren, dus nadat ik in juni heb besloten "ik wil heel graag wat doen voor die ouders", is de felheid van de verwijten over wat er allemaal nog niet was gebeurd. En ook de consequente en begrijpelijke vraag ... Soms was die ook heel direct. Welke ambtenaar moet eruit, werd mij soms verzocht. Dat vond ik jammer, omdat ik dacht: hier is zó veel fout gegaan, laten we nou met z'n allen in ieder geval één ding doen. Laten we, naast het compenseren van die ouders, leren van onze fouten. Ik vond dat er niet altijd bij iedereen de bereidheid was om daarvan te leren, ook niet bij de Kamer.

Daarom vind ik het goed dat u dat nu wel doet en dat u nu wel vraagt. Dus vind ik vooral die vragen die leiden tot wat voor groter inzicht we kunnen hebben over die tijd ... Daar ben ik misschien te uitgebreid in geweest, maar ik wil heel graag dat u dat allemaal goed snapt. De vragen die vooral bedoeld waren om een beetje achteraf te pinpointen: nou, wat dom dat u dat niet meer wist ... Ik merkte dat ik daar geprikkeld van werd, want zo heb ik dat niet meegemaakt. Maar dat had ik natuurlijk niet moeten doen, voorzitter. Laat dat helder zijn.

De voorzitter:

Het gaat mij erom dat ik gewoon wil begrijpen wat er in de periode dat u staatssecretaris was, is gepasseerd. Hoe heeft het kunnen gebeuren? U zegt zelf dat u zich heel erg gefrustreerd voelde over de informatievoorziening. U zei: mijn broek zakte ervan af, wat heb ik nu op mijn dak, wat heb ik nu weer aan mijn fiets hangen. Terwijl wij, en dat hebben we gisteren ook gezegd, af en toe denken: er zat in ieder geval geen lamp op die fiets, als u begrijpt wat ik bedoel, omdat het wel heel erg lang in het donker fietsen was, voordat helder werd wat het probleem was. Collega Van Wijngaarden vroeg er niet voor niets naar: wat is nu uw persoonlijke rol daarin geweest? U zegt bijvoorbeeld in maart 2019 de Kamer toe dat u ouders ruimhartig wilt compenseren. Gelijktijdig zien we, als het momentum voorbij komt, in augustus en oktober van dat jaar dat u dat momentum niet pakt. Dan denk ik dat het gerechtvaardigd is dat wij als commissie vragen: wat maakt nou dat dat momentum niet wordt gepakt, terwijl we er echt vanuit kunnen gaan dat u die frustraties had en dat u die ruimhartigheid wilde? Dat zou mijn laatste vraag aan u zijn: wat maakt nu dat dat verschil daar zo in zit?

De heer Snel:

De laatste vraag vind ik ingewikkeld, want ik wilde reageren op wat u zei. Wat bedoelt u met het verschil tussen het beeld wat u heeft en wat ik heb?

De voorzitter:

Nee. U zegt: ik voelde me gefrustreerd over de informatievoorziening, ik wilde wat doen. In maart zegt u tegen de Kamer: ik wil ruimhartig compenseren. Maar vervolgens komt er een momentum waarin u dat kunt doen, namelijk augustus. Er komt een momentum in oktober waarin blijkt dat de problematiek van opzet/grove schuld speelt, en ook dan handelt u nog niet. Mijn vraag is dan oprecht: waarom pakt u dat momentum niet, als u toen al wist wat er toen speelde, en dat u had aangegeven dat u ruimhartig wilde compenseren?

De heer Snel:

Ik ben het dus ook niet eens met uw conclusie daarover. Mijn intentie om ruimhartig te compenseren was er; die was er tot en met Donner op CAF 11. Ik wil graag benadrukken dat

ik geen moment heb gezegd dat, als er ook maar één andere ouder was die hetzelfde was overkomen, die niet gecompenseerd moest worden. Met het idee dat u daaruit afleidt dat ik dus niet wil compenseren, ben ik het dus niet eens. Ik zeg maar hoe ik erover denk. U moet uw eigen conclusies trekken, maar ik heb dat anders ervaren. Het moment in augustus was mijn eigen initiatief om te kijken: kunnen we al wat doen. Daarover is geadviseerd en de eindcall van de landsadvocaat was: het is onverstandig om het zo te doen, Donner is heel dichtbij, laten we daarop wachten, dan kunnen wij veel sneller aan de slag. Het is eenieder vrij om daar een andere conclusie over te hebben, maar ik heb op dat moment precies datgene gedaan wat ik dacht dat het maximale was voor die ouders, en niet anders.

De **voorzitter**:

Dat heeft u inderdaad verklaard hier. Daarmee ronden we dit verhoor af. Ik wilde gewoon nog even reflecteren op uw eigen rol daarin, omdat u vooral heel erg veel context schetst en wat minder reflecteert op uw eigen momenten daarin. Daarvoor wilde ik u graag nog even de gelegenheid geven. Ik wil u danken dat u hier was.

We zijn klaar met dit verhoor. Ik wil de bode dan ook vragen om u naar buiten te begeleiden. Dan gaan we zo meteen deze parlementaire ondervragingsdag beëindigen. Morgenochtend om 09.30 uur gaan we weer verder met de verhoren, en dat is met minister Hoekstra van Financiën.

Sluiting 16.34 uur.